

Matica

broj
no.

5

svibanj
may

2019.

MJESEČNA REVIIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA / MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION

Otok Brač - najstarije čovjekovo stanište u Dalmaciji

ISSN 1330-2140

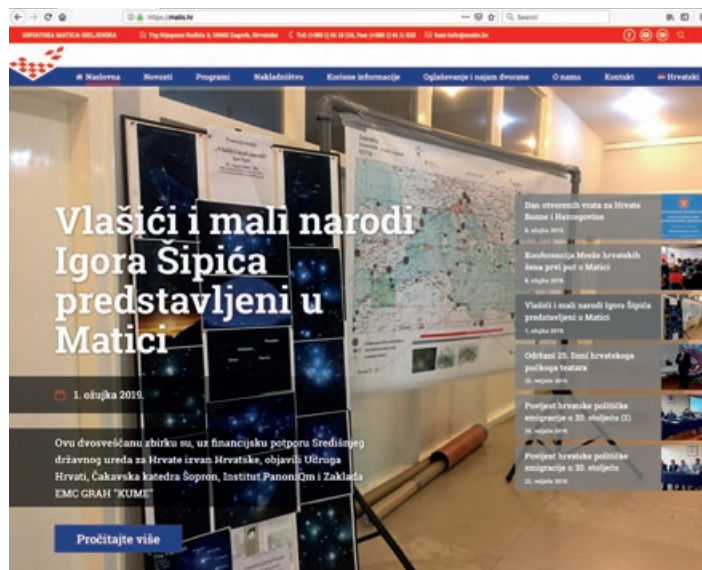

9 771330 214009

Posjetite stranice web portala
Hrvatske matice iseljenika!

www.matis.hr

Web stranice
HMI čitaju se diljem
svijeta, dostupne su na tri
jezika (hrvatski, engleski,
španjolski) i bilježe stalan
porast posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim
iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim Hrvatima
u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

- BANERI
- SPONZORIRANI ČLANAK
- SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora

tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522

mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matis.hr

Kolumne

- 7**
Globalna Hrvatska
(Vesna Kukavica)
- 27**
Jezični podsjetnik
(Sanja Vulić)
- 28**
Povjestice
(Željko Holjevac)
- 32**
Endemi u Hrvatskoj
(Darko Mihelj)
- 38**
Jadranski otoci
(Marjana Kremer)
- 44**
Klikni – idem doma
(Vesna Kukavica)
- 60**
(S)kretanja
(Šimun Šito Ćorić)
- 4** Fokus: Vijesti iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH
- 6** Ured predsjednice - Dan otvorenih vrata na temu "Hrvatski – moj jezik"
- 8** Manifestacija "Noć knjige" u HMI
- 10** Manifestacija "Noć knjige" u HAZU
- 12** Znanstveni skup o vojvođanskim Hrvatima u Zagrebu u HMI
- 14** Predstavljanje časopisa "Matica" u Novom Mestu
- 15** Nekrolog: Petar Antunović
- 16** Izložba dječjih radova u Karaševu (Rumunjska)
- 18** Ivan Đikić izabran za člana Američke akademije znanosti i umjetnosti
- 20** Postignuća škole hrvatskoga jezika u Pittsburghu
- 23** Festival dječjih folklornih skupina iz hrvatskih katoličkih misija i zajednica u Njemačkoj
- 24** Hrvatska zajednica u klubu Vila Croácia u brazilskoj regiji Rio de Janeira
- 30** Iseljništvo s otoka Brača
- 35** Pustinja Blaca
- 40** Brački kipar Petar Hranuelli
- 42** Ursić-graditelj svjetionika na čileanskim otocima
- 46** Nekrolog: Tomislav Krolo
- 47** Hrvatski filmovi na svjetskim festivalima
- 48** Književni prijevodi hrvatskih autora
- 49** Drugi Festival nematerijalne baštine u Vukovaru
- 51** Danijel Cirimotić, Janjevac u Vinkovcima
- 52** Braća Mihanović, najznačajniji brodovlasnici Južne Amerike
- 54** Intervju: Fredi Tripović, voditelj pulske udruge "Bokeljske mornarice"
- 56** Ljubavna iseljenička priča kao inspiracija riječkim likovnjacima
- 58** EPK 2020 Rijeka
- 62** Crorama
- 64** Sjajna sezona GNK "Dinamo"
- 66** Vijesti iz sporta

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matris.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer
Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Posebna upisna kvota za akademsku godinu 2019./2020.

Za izdavanje Potvrde potrebni su sljedeći dokumenti:

- Prijavni obrazac koji se nalazi na mrežnim stranicama SDUHIRH-a
- Kratki životopis i obrazloženje motiva za prijavu
- Preslika valjanih putnih isprava države čiji je državljanin podnositelj zahtjeva
- Dokaz o prebivalištu izvan Republike Hrvatske
- Rodni list
- Dokaz o pripadnosti hrvatskom narodu (jedna od sljedećih javnih isprava kandidata ili roditelja ili nekog dugog pretka ako sadrži podatak o hrvatskoj nacionalnosti: izvod iz matične knjige rođenih/rodni list ili školska svjedodžba ili preslika matične knjige učenika ili indeks ili radna knjižica ili vojna knjižica ili vjenčani list ili smrtni list ili krsni list ili rješenje o primitku u hrvatsko državljanstvo po čl. 16. ili 11. Zakona ili pisana izjava člnika diplomatsko-konzularnog predstavništva Republike Hrvatske ili zajednice/udruge hrvatskih iseljenika/manjine. Ako se pripadnost hrvatskome narodu dokazuje javnom ispravom pretka, treba dokazati i rodbinsku povezanost te dostaviti rodni list roditelja, odnosno njegova roditelja pa sve do pretka pripadnika hrvatskoga naroda).

Jednako tako, dokumente potrebne za izdavanje Potvrde o pripadnosti hrvatskome narodu kandidat može dostaviti osobno, poslati poštom ili e-poštom na: upisne-kvote@hrvatiizvanrh.hr, a originale donosi na uvid prilikom preuzimanja Potvrde.

Na sjednici Senata Sveučilišta u Zagrebu, održanoj 19. ožujka 2019. godine, donesena je Odluka o upisnim kvotama za upis studenata u I. godinu preddiplomskih i integriranih preddiplomskih i diplomskih studija na Sveučilištu u Zagrebu u ak. god. 2019./2020. Time se potvrđuje nastavak dobre suradnje između Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Sveučilišta u Zagrebu uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Posebna kvota, i to ukupno 202 mjesta, odnosi se na pripadnike hrvatske manjine u europskim državama (u Austriji, Srbiji, Sloveniji, Slovačkoj, Rumunjskoj, Sjevernoj Makedoniji, Mađarskoj, Italiji, Crnoj Gori, Češkoj, Kosovu i Bugarskoj) i na Hrvate iseljenike i njihove potomke.

Donošenjem posebnih upisnih kvota za Hrvate izvan RH ispunjen je jedan od glavnih ciljeva Sporazuma o suradnji u području obrazovanja i znanosti između Središnjega državnog ureda i Sveučilišta u Zagrebu.

Za upise u sklopu posebne kvote namijenjene Hrvatima izvan RH u akademskoj godini 2019./2020. kandidati se prijavljuju izravno na fakultete. Isto tako fakulteti samostalno, a prema prethodno objavljenim kriterijima, provode rangiranje ovih kandidata te zadržavaju mogućnost provođenja razredbenog postupka. Jedan od postupaka koji kandidat samostalno provodi je postupak priznavanja inozemne srednjoškolske kvalifikacije u Agenciji za odgoj i obrazovanje (inozemne srednjoškolske kvalifikacije o završenom srednjem obrazovanju u općim, gimnazijskim i umjetničkim programima) ili u Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (priznavanja inozemne srednjoškolske kvalifikacije o završenom srednjem obrazovanju u strukovnim programima). Stoga je važno pravodobno obratiti se navedenim institucijama kako bi cijeli postupak bio na vrijeme završen. Potvrde o pripadnosti hrvatskoj nacionalnoj manjini, odnosno hrvatskome iseljeništvu, izdaje Središnji državni ured za Hrvate izvan RH. ■

Otvoren 6. blok Hrvatske bolnice u Novoj Biloj

U srijedu, 24. travnja 2019. godine, svečano je otvorena Šesta lamela/blok u Hrvatskoj bolnici "Dr. fra Mato Nikolić" u Novoj Biloj čiju je izgradnju najvećim dijelom pomogla Vlada Republike Hrvatske. Tom prigodom Zvonko Milas, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH i izaslanik predsjednika hrvatske Vlade Andreja Plenkovića čestitao je ravnatelju, liječničkom, medicinskom i drugom osoblju bolnice na požrtvornosti, ljubavi i skrbi koju ulažu u pomagajući najpotrebitijima.

"Danas, kada otvaramo Šesti blok, odnosno šestu lamelu Hrvatske bolnice 'Dr. fra Mato Nikolić', dužni smo se sjetiti svih onih prije nas bez čijih napora ni mi danas ne bismo bili ovdje. Mnogi od njih danas, na žalost, više nisu s nama. Prije svega nema predsjednika Tuđmana, koji je prije 25 godina, u naj-

težim danima za Hrvate Lašvanske doline, došao tu. Vidjevši stanje i uvjete rada, smještaja bolesnika u crkvi-bolnici, bio je vidno potresen. Tad je obećao da će Hrvatska izgraditi novu, suvremenu bolnicu. Pet godina kasnije, točnije 28. studenoga 1999. godine - nova bolnica je izgrađena. Obećanje predsjednika Tuđmana vratilo je nadu, optimizam Hrvatima Središnje Bosne te je bilo jasna poruka da nisu niti će biti ostavljeni. I danas hrvatska Vlada, slijedeći prvoga hrvatskog predsjednika, čini isto - izvršava obećanje i, vjerujem, šalje poruku Hrvatima Lašvanske doline kako nisu sami niti će biti ostavljeni", istaknuo je Zvonko Milas, državni tajnik, u svom obraćanju prilikom otvorenja.

Nakon svečanog otvorenja održana je i promocija monografije Hrvatske bolnice "Dr. fra Mato Nikolić". Monografiju

su promovirali prof. dr. sc. Mihovil Biočić, ratni ravnatelj splitske bolnice, dr. Velimir Valjan, ravnatelj Hrvatske bolnice "Dr. fra Mato Nikolić" u Novoj Biloj i autor Zvonimir Čilić. ■

Državni tajnik Milas i ministrica kulture Obuljen Koržinek u radnom posjetu Hercegovini

U ponedjeljak, 29. travnja 2019., u Mostaru, Grudama i Ljubuškom boravili su Zvonko Milas, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH i dr. sc. Nina Obuljen Koržinek, ministrica kulture, a sastali su se s mnogobrojnim predstavnicima Hrvata iz kulturnog, znanstvenog i društvenog života te posjetili niz institucija čiji rad podupire Vlada Republike Hrvatske.

U Mostaru su posjetili Hrvatski narodni sabor BiH gdje su se sastali s prof. dr. sc. Draganom Čovićem, predsjednikom HNS BiH i suradnicima, nakon čega

su u pratnji ravnatelja Ivana Vukoje posjetili zgradu Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru koje je u izgradnji. Ministrica kulture tom je prigodom najavila spremnost Vlade RH za nastavak potpore završetku izgradnje kazališta. Tijekom posjeta Mostaru hrvatsko izaslanstvo obišlo je i Franjevačku knjižnicu u Mostaru. U Grudama su nazočili otvorenju novoizgrađenog dijela OŠ "Ruđer Bošković" te otvorenju 56. Šimićevih susreta. "Dragi mladi prijatelji, sadašnji i budući učenici ove škole, kaže poslovice da nitko nije jači od čovjeka koji zna.

To je doista tako. Želim vam da budete jaki, da vam učenje bude radost. Želim vam puno vrijednih iskustava i dobrih prijateljstava koje ćete steći u ovim novoizgrađenim i prelijepim prostorima. No, prije svega želim i pozivam vas da budete dobri ljudi. Ljudi koji će njegovati vrijednosti zajedništva i odgovornosti te stečeno znanje koristiti na dobrobit svoga naroda i svoje zemlje. Poput hrvatskog velikana svjetskoga glasa čije ime škola nosi", izjavio je državni tajnik Zvonko Milas prilikom svečanog otvorenja škole. ■

Održan Dan otvorenih vrata na temu *Hrvatski – moj jezik*

Zahvaljujući centrima hrvatskoga jezika izvan domovine, a ponajprije našim iseljenicima i njihovim potomcima, hrvatski jezik i kultura šire se diljem svijeta, čemu desetljećima pridonosi i Matičina Mala škola hrvatskoga jezika i kulture

Tekst: **Uredništvo**

Uredu predsjednice Republike Hrvatske održan je 27. travnja Dan otvorenih vrata na temu "Hrvatski – moj jezik", posvećen onima koji uče hrvatski jezik kao jezik svojih predaka i korijena ili kao posve strani jezik koji žele naučiti. Spomenuvši svoje osobno diplomatsko iskustvo u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi, predsjednica Grabar-Kitarović naglasila je koliko je važno očuvanje jezičnoga identiteta za jačanje hrvatskih zajednica, posebno u drugoj ili trećoj generaciji "kada se materinska riječ čuje samo na nedjeljnim misama ili na blagdanskim druženjima, na folklornim manifestacijama uz pjesmu i ples što nose riječ iz domovine".

Obilazeći hrvatske iseljenike na više kontinenata, od Australije i Novoga Zeland do Čilea, Argentine, Sjedinjenih Država i Kanade, predsjednica je rekla kako se uvjerila koliko je jaka njihova želja za očuvanjem svojega jezika i nacionalnoga identiteta, a mnogi od njih su već pomalo i zaboravili hrvatski jezik. "U svijetu mnogih i različitih nacija upravo je nacionalna kultura ona temeljna vrijednost koja nas čini ne samo prepoznatljivima, što je u doba globalizacije iznimno važno, nego nam daje stabilnost, sigurnost i vjeru u vlastite potencijale, snagu, kreativnost i mogućnost napretka", istaknula je.

Nadalje, rekla je kako uvijek osjeća radost kada posjeti lektorate hrvatskoga jezika u stranome svijetu jer je jezik kôd identiteta i kulture, a lektorati su temelj opstanka hrvatskoga jezika u tim sredinama. "Zahvaljujući centrima hr-

Predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović i Mirjana A. Piskulić

vatskoga jezika, a ponajprije hrvatskim doseljenicima i njihovim potomcima, hrvatski jezik i kultura šire se i povećavaju i u vremenu prema budućnosti i u prostoru do udaljenih kontinenata. Upravo stoga i ovim našim današnjim susretom želimo im izraziti potporu", dodala je.

"Premda u posljednje vrijeme bilježimo veliki porast iseljavanja iz naše zemlje, izazvano gospodarskim okolnostima i posljedicama globalne krize, kao i ulaskom u Europsku uniju, postoje i primjeri povratnika iz iseljeničtva te doseljenika iz raznih krajeva svijeta, pa čak i Europe. Isto tako, hrvatski jezik žele učiti mnogi stranci, a među vama ovdje vidim i mnoge koji su našu Hrvatsku odabrali kao svoju drugu domovinu, što nas posebno veseli", naglasila je predsjednica Republike te zahvalila svima na odabiru učenja hrvatskoga jezika.

MATIČIN PRINOS POUČAVANJU MATERINSKOGA JEZIKA

U ime ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Mije Marića na Danu otvorenih vrata nazočila je Mirjana Ana-Maria Piskulić, rukovoditeljica Matičina Informacijskog odjela i višegodišnja hrvatska diplomatkinja u Australiji, koja je sudi-

onike informirala o Maloj školi hrvatskoga jezika koja se 27 godina uspješno održava u Novome Vinodolskom u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, a koju je do sada pohađalo tisuće mladih iz četrdesetak zemalja svijeta. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovale su dvije polaznice Centra za hrvatske studije, Zhu Guizhi iz Narodne Republike Kine koja je recitirala pjesmu Josipa Pupačića 'More' i Lika Kostova iz Sjeverne Makedonije s pjesmom 'Igračka vjetrova' Tina Ujevića, dok je Maria Florencia Celani iz Argentine otpjevala hrvatsku himnu.

Osim profesora i studenata *Croatiuma* Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Centra za hrvatske studije u svijetu Filozofskoga fakulteta u Splitu, na Danima otvorenih vrata nazočili su mnogobrojni pojedinci i udruge iz cijele Hrvatske – KUD "Sv. Roko", predstavnici Gradskog kazališta iz Beloga Manastira, odgajateljice i djeca Dječjeg vrtića Vrbik, predstavnici Udruge Plavi telefon, predstavnici Znanstvenog centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljštvo, župan i najbolji učenici Bjelovarsko-bilogorske županije, predstavnici Hrvatske udruge pomoćnika u nastavi, predstavnici Pop Rock škole Sisak, predstavnice Udruge 'Hrvatska žena' Oroslavje te predstavnici Središnjega državnog ureda za Hrvatsku izvan Republike Hrvatske. ■

ENG A Croatian-My Language themed open doors day was staged at the Office of the Croatian President. The event was dedicated to people learning Croatian as an ancestral tongue. Taking part in the event on behalf of CHF director M. Marić was M. A. Piskulić. She spoke to the event participants about our Little School of Croatian Language, a traditional event staged in Novi Vinodolski by the CHF that has to date seen thousands of young diaspora Croats take part.

Bračka dionica u svjetskoj literaturi

Uz Ljubetićev prijevod *Drama* Sergija Vodanovića s radošću iščitavamo bibliografsku građu čileanskih pisca hrvatskoga podrijetla naše Branke B. Filipović i akademika Cedomila G. Goica koja otkriva mnoštvo naslova koje su Bračani objavili u svijetu

Ovih je dana splitska Naklada *Bošković* objavila izabrane *Drama* Sergija Vodanovića, koje je sa španjolskoga preveo ugledni poznavatelj čileansko-hrvatskih književnih veza Jerko Ljubetić. Sergio Vodanović (Split, 1926. - Santiago de Chile, 2001.) jedan je od najznačajnijih čileanskih dramatičara 20. stoljeća koji je stvorio moćan kazališni svijet u dvadesetak dramskih tekstova, progovorivši umjetnički snažno o univerzalnim vrijednostima koje se opiru globalnom egoizmu. Njegovom oporukom pepeo mu je simbolično rasut nad Pacifikom i rodnim mu Bračkim kanalom. Naime, Sergijev otac Ante (Antonio) nakon 26 godina pečalbarstva u ondašnjim čileanskim salitrerama, posjećuje 1926. rodni Supetar na Braču u dobi od 47 godina. S njime su stigli njegova trudna žena Luisa, rođena Pistelli - Čileanka talijanskog podrijetla i dvije kćeri pa mu se tako u Splitu te iste godine rađa sin 30. kolovoza. Dječaci Sergej Vjekoslav, kako su ga nazvali, vraća se sljedeće godine na proljeće sa svojom obitelji iz Supetra u Čile, jer nije bilo moguće na Braču prehraniti obitelj u međuraću. U dramskoj umjetnosti Čilea počeo je kao pisac radijskih drama, a pozornost publike i kritike privukao je izvedbom drame "Senator nije častan" (1953.). Vodanovićeva djela izvode se u cijeloj Latinskoj Americi, SAD-u te Španjolskoj i Njemačkoj. No, slavu je stekao ekranizacijom drama pa je nazvan ocem čileanskih televizijskih serijala. Njegovi najgledaniji serijali su: "Sretna obitelj" iz 1982.; "Marionete", 1984.; "Obiteljska tajna", 1986.; "Vila za odmor Napoli", 1991.; ili pak "Dvostruka igra", 1993.

Radeći kao pravnik u čileanskome socijalnom osiguranju, često se susretao s izazovima (ne)pravde među različitim društvenim slojevima, gdje je pronalazio umjetničke motive za svoje intrigantne dramske komade. Pokazivao je naglašenu socijalnu osjetljivost, raskrinkavši u svojim djelima korumpiranost društvene elite. Njegovi likovi govore o potkupljivim senatorima i prevrtljivim političarima, o prognima neistomišljenika, diktaturi i njezinim žrtvama, o izdaji ideala u rastućoj nejednakosti modernoga društva. U Vodanovićevim djelima susrećemo obespravljene likove, čija domišljatost nastoji stvoriti pravednije društvo. Fokusirao se i na sukob generacija. Najznačajnija djela su mu: "Perdón... ¡Estamos en guerra!" ("Oprostite... U ratu smo!"), "Deja que los perros ladren" ("Pusti neka psi laju") te "Viña" - uprizorena 1964. u režiji i izvedbi prvaka čileanskoga glumišta bračkoga podrijetla Dominga Mihovilovica Tessiera. Ta je drama, uz hrvatski, prevedena djelomično na engleski pa se i igra na engleskome i španjolskome jeziku u različitim teatrima

Piše: Vesna Kukavica

Amerike i Europe. Dobitnik je više priznanja poput Zlatne medalje Grada Santiaga (1999.) i Nagrade Društva kazališnih kritičara (1969.).

Uz Vodanovića razvoju čileanske kazališne umjetnosti doprinosu dali dramatičari dalmatinskih korijena kao što su A. Givovich, V. B. Črnošija, D. Ilić, Z. Brnčić, R. E. Scarpa, E. L. Gazzano, braća N. i D. Mihovilović...

Nadalje, nedavno je objavljena knjiga "Čileanski pisci hrvatskoga podrijetla: bio-bibliografska građa" u knjižnici *Kolona* spomenute splitske

Naklade *Bošković* priređivačkog dvojca Branke Bezić Filipović i akademika Cedomila Goica Goica koja bjelodano otkriva više od tisuću naslova koje su iseljeni Bračani objavili na španjolskome jeziku u posljednjih sto pedeset godina, među kojima su najčitaniji suvremeni pisci hispanističkoga svijeta kao što su Antonio Skármeta (79), Ramón Díaz Eterović (63) i Juan Mihovilović Hernández (68). Zanimljivo, čileanski akademik Cedomil Goic Goic (91), neovisno o hvalevrijednoj bibliografskoj aktivnosti Matičine djelatnice Bezić Filipović, prije sedam godina objavljuje knjigu "Bibliografía de autores Chilenos de ascendencia Croata" u kojoj je zabilježio 170 autora hrvatskoga podrijetla iz svih područja znanosti i umjetnosti od 1888. do 2012. godine, navodeći 1.200 djela u promatranome razdoblju, od prvoga autobiografskog romana Artura Givovicha (1855. - 1905.), preko prvih hrvatskih novina "Sloboda" koje je u Antofagasti pokrenuo pionir iseljeničkog tiska u Južnoj Americi, Nerežišćanin Ivan Krstulović. Autorica Bezić Filipović uočava da je svakih dvadesetak godina ondje stasao novi naraštaj pisaca koji je osvajao čitateljsku publiku dojmivim umjetničkim narativom, a djela tek njih desetero prevedena su na hrvatski jezik. Ujedinjavanjem bio-bibliografskih podataka ovog autorskog dvojca Bezić - Goic nastao je leksikon koji obuhvaća 303 čileanska Hrvata pretežno bračkog podrijetla, rođena na suprotnoj južnoj polutci Zemlje u Punta Arenasu ili Antofagasti, koja su se bavila pisanjem, tiskavši ukupno 1.133 naslova. Popis djela uz kratak životopis popraćen je osobnom piščevom fotografijom, naslovnica knjiga i ponekim citatom iz njih. Građa ove bibliografije služi na čast i čileanskome i hrvatskome narodu. Zaslužno je stoga da se divimo bračkoj dionici u hispanističkoj literaturi planetarne slave. ■

ENG Along with Ljubetić's translation of Sergio Vodanović's (1926-2001) *Drama* we read with delight Branka B. Filipović and academician Cedomil G. Goic's *Čileanski pisci hrvatskoga podrijetla / bio-bibliografska građa (Chilean Writers of Croatian Extraction / Bio-Bibliographic Material)*, which tells of over a thousand titles published in Spanish by people who moved abroad from Brač island and their descendants. Both books are published by Naklada *Bošković of Split*.

Knjige i časopisi manjina u Noći knjige u Matici

Matica je u osmoj Noći knjige sudjelovala zanimljivo osmišljenim programom – promocijom nove knjige Tomislava Žigmanova te izložbom časopisa hrvatskih manjina Srednje i Jugoistočne Europe

Tekst: **Diana Šimurina-Šoufek**
Foto: **Snježana Radoš**

Kao i prethodnih godina, Hrvatska matica iseljenika sudjelovala je u Noći knjige zanimljivo osmišljenim programom – promocijom nove knjige Tomislava Žigmanova iz Subotice “Vivisekcije književnosti - vojvođanske i ine teme hrvatske” te izložbom časopisa hrvatskih manjina Srednje i Jugoistočne Europe, upriličenima u Zagrebu 23. travnja 2019. Uz autora, knjigu su predstavili: zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika dr. sc. Ivan Tepeš; recenzent prof. dr. sc. Vinko Brešić s Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te profesor Mirko Ćurić, predsjednik Ogranka DHK slavonsko-baranjsko-srijemskoga. Knjiga je tiskana u nakladi Istarskoga

ogranka Društva hrvatskih književnika Pula i Hrvatskoga akademskog društva - Subotica.

Predstavljanje je znalački vodila Vesna Kukavica, rukovoditeljica Odjela za nakladništvo HMI-ja, koja je na početku pozdravila predsjednicu Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora izv. prof. dr. sc. Vesnu Bedeković; izaslanicu ministricu obrazovanja i znanosti RH Blaženke Divjak i pomoćnicu ministricu izv. prof. dr. sc. Ivanu Franić; zamjenika državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonka Milasa - Darija Mag-

dića; izaslanika zagrebačkoga gradonačelnika Milana Bandića - Dragutina Palašeka te predsjednika UO Matice Milana Kovača te člana, književnika Hrvoja Hitreca.

SUVREMENI VOJVOĐANSKI PISCI

“Nagrađeni pisac, pjesnik, esejist te političar Žigmanov u svojoj petnaestoj autorskoj knjizi na gotovo 200 stranica piše o suvremenim vojvođanskim piscima, i to o Anti Vukovu, Matiji Molceru, Milovanu Milkoviću, Mirku Kopunoviću, Marku Kljajiću, Vojislavu Sekelju, Stipanu Bašiću Škrabi, Lazaru Franciškoviću, Petku Vojniću Purčaru, Zvonku Sariću, Lazaru Novakoviću, Drašku Ređepu, Draganu Muharemu i ostalima. No, na duši su mu i sudbine književnog stvaralaštva i života Ivana Kujundžića, Ante Jakšića i Balinta Vujkova, što je obogaćeno književnopovijesnim podacima, želeći ih tako otrgnuti zaboravu. U susjedstvu Republike Hrvatske, pa tako i u Republici Srbiji, nastajao je i nastaje i danas zanimljiv dio korpusa hrvatske

književnosti. Pitanje kritičke i znanstvene recepcije ovih tekstova još je aktualnije za nas u matičnoj zemlji i matičnoj literaturi jer do njihova pozicioniranja u književni hrvatski korpus bez takvih aktivnosti uopće ne može doći. Upravo zato je ova knjiga vrijedan napor i prilog kritičkom sagledavanju književnih djela i tako mogućem upućivanju na njihovo mjesto s obzirom na književnu produkciju na hrvatskome jeziku", rekao je na predstavljanju, uz ostale, zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika dr. sc. Ivan Tepeš.

RESPEKTABILNA MONOGRAFIJA

"Nova knjiga pisca i esejista Tomislava Žigmanova (Subotica, 1967.) donosi zbirku tridesetak književnih rasprava i kritika na žanrovski raznovrsnu literarnu produkciju suvremenih hrvatskih autora - pjesnika, pripovjedača, esejista i znanstvenika pod indikativnim naslovom 'Vivisekcije književnosti - vojvođanske i ine književne teme hrvatske'. Predmet je toliko živ, a pogled angažiran da Žigmanovljevu čitanju uistinu odgovara operativni pojam tipičan prije za medicinsku negoli za književnu struku: vivisekcije, tj. rezanje živoga tkiva, zadirane pod kožu korpusa kojemu je vlastita koža nerijetko Prokrustova postelja. Vivisekcije imaju također dvojaku ulogu - da svjedoče i da tumače. Pri tome ostaju

Predstavljajući knjige u Hrvatskoj matici iseljenika

primarno ono što jesu: čitko, angažirano i moderno literarno štivo, kojemu se ne mogu odreći šarm i energičnost. I o ovoj se zbirci Žigmanovljevih rasprava i kritika može govoriti kao o respektabilnoj monografiji koja na visokoj razini registrira i problematizira aktualne kulturne, u prvome redu književne teme vojvođanskih Hrvata te pridonosi kritičkome usustavljanju nacionalne baštine", ocijenio je jedan od naših vodećih kroatista dr. sc. Vinko Brešić. Knjiga Tomislava Žigmanova, podsjetimo, nedavno je osvojila Nagradu Julija Benešića u konkurenciji vrsnih hrvatskih književnih kritičara.

MANJINSKI ČASOPISI

Nadalje, u sklopu ovogodišnje, osme Noći knjige, upriličena je i izložba časopisa hrvatskih manjina Srednje i Jugoistočne Europe. Među njima se osmišljenom uredničkom koncepcijom i bogatim sadržajem isticao tjednik Hrvata u Mađarskoj "Hrvatski glasnik" koji, kao i njegovu internetsku inačicu, uređuje Branka Pavić Blažetin. Podsjetimo, hrvatska zajednica u Mađarskoj već treću godinu zaredom 2. svibnja obilježava kao Dan hrvatskoga tiska u Mađarskoj.

Raznovrsnošću tematskih cjelina i grafičkom preglednošću pozornost je plijenila i subotička "Hrvatska riječ" v. d. glavne i odgovorne urednice dr. sc. Jasminke Dulić. Novinsko-izdavačka ustanova "Hrvatska riječ" djeluje punih 17 godina, a najvažnije izdanje je spomenuti informativno-politički tjednik "Hrvatska riječ" s dosad objavljenih 835 brojeva. U sunakladništvu sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, čiji je ravnatelj od osnutka Tomislav Žigmanov, dosad je izdala više od

70 knjiga, a izdaje i časopis za kulturu i umjetnost "Nova riječ".

Podsjetimo kako su među tridesetak časopisa hrvatskih manjina Srednje i Jugoistočne Europe najstarije "Hrvatske novine", tjednik koji uređuje publicist Petar Tyran, a već 109 godina objavljuje Hrvatsko štamparsko društvo iz Željeznoga u Austriji. Naraštaji čitatelja koji danas žive od Gradišća do zapadne Mađarske i oko slovačke Bratislave doživljavaju ih kao važan društveno-komunikacijski medij. Pridružuje im se i "Tjednik Gradišćanskih Hrvatov", koji izlazi pod geslom 'Sloga je moć', a koji se može smatrati prvorazrednim kulturnim dobrom gradišćanskih Hrvata i hrvatskoga naroda uopće.

ZAHVALA ORGANIZATORIMA

Hrvatska matica iseljenika zahvaljuje organizatorima Noći knjige što redovito afirmiraju knjižnu i časopisnu produkciju Hrvata izvan Republike Hrvatske na više načina u raznih nakladnika, od Frakture do školske knjige i Meandra. Organizatori Noći knjige su: Zajednica nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba, Udruga za zaštitu prava nakladnika - ZANA, Knjižni blok - Inicijativa za knjigu, portal za knjigu i kulturu Moderna vremena Info te Hrvatska udruga školskih knjižničara. ■

Porast sredstava za knjige

Svečano otvorenje Noći knjige 2019. priređeno je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, 23. travnja 2019. Ministrica znanosti i obrazovanja dr. sc. Blaženka Divjak, uz organizatore manifestacije koja razvija kulturu čitanja, podsjetila je na podatak da je Ministarstvo znanosti osiguralo više od 5 milijuna kuna za školske knjižnice, dodavši kako će sredstva za njih, u iznosu većem od 37 milijuna kuna, u sljedeće dvije godine biti povučena i iz Europskoga socijalnog fonda. Kao predstavnik Ministarstva kulture Republike Hrvatske i posebni izaslanik predsjednika Vlade sudionicima se obratio i državni tajnik dr. sc. Ivica Poljičak.

ENG *The Croatian Heritage Foundation took part in the Book Night event in Zagreb on the 23rd of April with a fascinating promotion of a new tome by Subotica's Tomislav Žigmanov, A Vivisection of the Literature of Vojvodina and Other Croatian Themes, an exhibition of magazines produced in the Croatian minority enclaves in central and southeastern Europe, and a virtual festival featuring diaspora books.*

Velika knjiga maloga mjesta

Prema mišljenju predsjednika Društva hrvatskih književnika Đure Vidmarovića riječ je o uzornoj monografiji hrvatskog naselja Nenadić koje se nalazi pokraj grada Sombora u Bačkoj

Tekst: **Marin Knezović**

Mala mjesta znaju kriti velike tajne, rađati velike ljude i biti pozornice važnim događajima. Mala mjesta i njihovi stanovnici mogu, isto tako, stvoriti i velike, značajne knjige. Tome svjedoči i predstavljanje djela "Moj Nenadić", monografije o hrvatskome salašarskom naselju u blizini Sombora, u knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu u utorak 23. travnja. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti od svojih začetaka stvara velike monografije,

kapitalna djela hrvatske kulture. Unatoč tome Akademija je za manifestaciju "Noć knjige" izabrala knjigu maloga izdavača koja predstavlja život jedne male zajednice. Jasno je kako u očima akademika monografija "Moj Nenadić" ipak nije mala stvar.

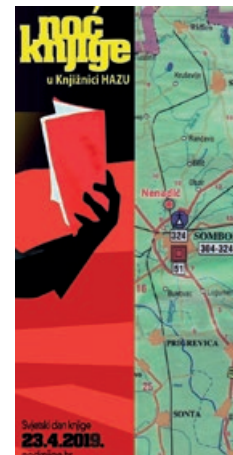
Akademijin interes knjiga je privukla unatoč činjenici da većina njezinih autora, a ima ih čak šesnaest, nisu stručnjaci koji se profesionalno bave pisanjem i istraživanjem, nego sadašnji i nekadašnji stanovnici Nenadića, zaljubljenici u ovo duž ceste raspršeno mjesto. Koliko je raznoliko profesionalno zaleđe autora tekstova, toliko je raznovr-

sna i njihova tematika. Tako se iz knjige može puno toga saznati o nekadašnjem izgledu salaša, obradi zemlje, prehrani i odijevanju stanovnika, njihovim političkim i vjerskim uvjerenjima, školstvu, kartaškim igrama, nogometu, lubenicama, nestaloj rijeci...

SVEOBUHvatNA ZAVIČAJNA MONOGRAFIJA

Ovu zavičajnu monografiju predstavili su potpredsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Frane Parać, akademik Dragutin Feletar, predsjednik HKUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora ing. Mata Matarić, gradonačelnica grada Sombora Dušanka Golubović, doc. dr. sc. Mario Bara, predsjednik Društva hrvatskih književnika Đuro Vidmarović, Stjepan Sučić i otac karmelićanin Mato Miloš.

Zavičajna monografija *Moj Nenadić* u vremenu zanemarivanja salaša služi kao trajni spomen svima koji žele proučavati povijest i kulturnu baštinu Hrvata u Vojvodini.

Izvršna monografija djelo je skupine autora među kojima su, pored ostalih, Mata Matarić, dr. sc. Mario Bara, dipl. ing. Josip Parčetić, prim. dr. Terezija Matarić, prof. Marija Maširević, dipl. oec. Klara Šolaja Karas, Pavle Matarić, Alojzije A. Firanj, Šima Raić, Marija F. Matarić, o. Mato Miloš OCD, Katarina Firanj, mr. pharm. Marina S. Uzelac i Terezija Bošnjak-Pešti

Akademik Frane Parać u svome pozdravnom govoru upozorio je kako ova monografija nije slučajna, nego je rezultat angažiranosti stanovnika Nenadića u očuvanju hrvatskoga nacionalnog identiteta u ovom dijelu Vojvodine, kao i tradicije djelovanja Hrvatskoga kulturno-umjetničkog društva "Vladimir Nazor" iz Sombora koje je izdavač knjige. U ime Zavoda za etnologiju HAZU govorio je akademik Dragutin Feletar. Feletar je istaknuo činjenicu kako knjiga predstavlja važan doprinos hrvatskoj etnologiji. Mnogi podaci o tradicionalnome životu bili bi izgubljeni da nije bilo marnog rada autora i prerađivača knjige. Akademik Feletar također je istaknuo i neke veze između Međimurja i Sombora.

VRIJEDNA NEMATERIJALNA BAŠTIINA

Predsjednik HKUD-a "Vladimir Nazor" Mata Matarić izložio je povijest društva koje, u različitim oblicima i pod različitim imenima, postoji više od 80 godina. Gradonačelnica Sombora Dušanka Golubović istaknula je kako je monografija o Nenadiću rezultat novog pristupa financiranju kulturnih udruga u Somboru kojemu je cilj očuvanje ugrožene baštine multietničke i multikonfesionalne sredine kao što je Sombor. Ona je ujedno važan doprinos kulturnoj afirmaciji hrvatske zajednice u Somboru.

O samom sadržaju knjige govorili su Mario Bara, Đuro Vidmarović, Stjepan Sučić i Mato Miloš. Docent na Katoličkom sveučilištu Mario Bara upozorio je kako se monografija o Nenadiću bitno razlikuje od drugih takvih djela koja su rezultat znanstvenih istraživanja. Ova knjiga posljedica je nastojanja samih stanovnika Nenadića da budućim naraštajima sačuvaju podatke o vlastitoj tradiciji i identitetu. U tome stanovnici Nenadića imaju dugu tradiciju. Tu

je HSS imao svoja prva uporišta u Bačkoj, a u njegovim salašima neko se vrijeme pred progonima vlasti skrivao i Stjepan Radić.

PREDSJEDNIK DHK O KNJIZI

Opširno je o knjizi govorio predsjednik Društva hrvatskih književnika Đuro Vidmarović. On se posebno osvrnuo na dijelove monografije koji se bave poviješću Nenadića i somborskoga područja autora Marija Bare, a koji upućuju na činjenicu da je tu slavensko stanovništvo prisutno od ranoga srednjeg vijeka, a migracije iz Bosne utječu na njega još od 13. st. Posebno je zanimljiv potpis jednoga hrvatskog plemića na glagoljici koji je Bara pronašao. Hrvatsko stanovništvo, a posebno subetnička skupina Bunjevaca, rezultat su stoljetnih valova naseljavanja, pri čemu je ključan trenu-

tak bio početak 17. st. Vidmarović naglašava veliki trud koji su autori uložili i u rekonstrukciju obiteljskih stabala.

Posebno nadahnut bio je nekadašnji potpredsjednik Matice hrvatske Stjepan Sučić. On se u svome govoru osvrnuo na drevne korijene tradicijske kulture podunavskih Hrvata i na njihov veliki utjecaj na maticu hrvatske kulture. Evocirao je i svoje uspomene na susrete s voždanskim Hrvatima danas već daleke 1991. Otac Mato Miloš govorio je o iznimnoj gostoljubivosti Hrvata u Nenadiću, osobito obitelji Matarić.

Predstavljanje ove velike knjige o malome Nenadiću završeno je nastupom mladih folkloriša HKUD-a "Vladimir Nazor".

U srijedu, 24. travnja, delegacija HKUD-a "Vladimir Nazor" na čelu s predsjednikom Matom Matarićem i gradonačelnicom Sombora Dušankom Golubović posjetila je i Hrvatsku maticu iseljenika, gdje ih je primio zamjenik ravnatelja Ivan Tepeš sa suradnicima. ■

U srijedu, 24. travnja delegacija HKUD-a Vladimir Nazor na čelu s predsjednikom Matom Matarićem i gradonačelnicom Sombora Dušankom Golubović posjetila je i Hrvatsku maticu iseljenika gdje ih je primio zamjenik ravnatelja Ivan Tepeš sa suradnicima.

ENG The monograph *My Nenadić* was promoted at the Croatian Academy of Sciences and Arts as part of the Book Night event. The book, penned by a group of authors, is published by the Vladimir Nazor Croatian Culture and Arts Society of Sombor in the Vojvodina region of neighbouring Serbia. They were joined by the mayor of Sombor on a visit to the CHF for the occasion to reaffirm our excellent cooperation.

O položaju vojvođanskih Hrvata u Srbiji

U organizaciji Zajednice protjeranih Hrvata Srijema, Bačke i Banata održan znanstveni skup pod nazivom *Hrvati u Vojvodini nakon 1990-ih - od stradanja do izgradnje perspektiva*

Marin Knezović, Ivana Žanić, Jovana Kolarić i Vesna Abjanović

Tekst: **Ivana Andrić Penava**
Foto: **Snježana Radoš**

U Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu održan je 6. svibnja ove godine znanstveni skup o položaju Hrvata u Republici Srbiji od razdoblja Domovinskog rata do danas pod nazivom *Hrvati u Vojvodini nakon 1990-ih – od stradanja do izgradnje perspektiva*. Riječ je o projektu čija je nositeljica Ivana Andrić Penava u ime Zajednice protjeranih Hrvata iz Sri-

jema, Bačke i Banata, udruge svjedoka tragičnih događaja i sudbina vojvođanskih Hrvata tijekom 1990-ih godina, koja je ujedno i organizator navedenoga skupa. Cilj projekta je informirati širu javnost o tematici stradavanja Hrvata u Republici Srbiji za vrijeme Domovinskog rata u Hrvatskoj, kao i o položaju hrvatske manjinske zajednice u Republici Srbiji danas. Pokrovitelj ovoga znanstvenog skupa bio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a moderator je bio Marin Knezović, voditelj Odjela za hrvatske manjine Hrvatske matice iseljenika.

Nakon uvodne riječi moderatora, okupljenima su se obratili Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, Mato Jurić, predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Dario Magdić, v. d. zamjenika državnoga tajnika Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zdravka Bušić, državna tajnica u Ministarstvu vanjskih poslova, u

svojstvu izaslanice premijera Andreja Plenkovića, Tomislav Žigmanov, poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srbije te Marijana Petir, hrvatska zastupnica u EU parlamentu. Skupu su nazočili i Vlasta Ivčević u ime Ureda gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića, Vlado Horina, predsjednik Odbora za međužupanijsku i međunarodnu suradnju Zagrebačke županije, Tomislav Buntak, predstojnik ureda zagrebačkog nadbiskupa, saborski zastupnik Zdravko Ronko te Ante Nazor, ravnatelj Hrvatskoga memorijalno-dokumentacijskoga centra Domovinskoga rata, Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća i Lazar Cvijin, predsjednik Izvršnoga odbora pri navedenom vijeću.

SIMBOLIKA DATUMA

Što se datuma skupa tiče, on ima svoju određenu simboliku. Naime, svake godine 6. svibnja hrvatska manjinska zajednica u Srbiji prisjeća se protjerivanja hrvatskoga stanovništva s njezina teritorija tijekom 1990-ih, napose onih iz istočnoga dijela Srijema i jugozapadne Bačke. Iako na teritoriju Republike Srbije (tada SRJ) nije vođen rat, na njezinu prostoru se prijetilo, pucalo, protjerivalo, zlostavljalo, ubijalo, a otvarani su i logori... Različiti oblici zastrašivanja, fizičkih i verbalnih prijetnji i napada, napadi na imovinu svjetovnu i crkvenu itd., pa sve do ubojstava pripadnika nacionalnih manjina (u čemu su najviše stradali Hrvati) rezultirali su nasilnom promjenom strukture stanovništva, ponajprije Vojvodine. Mnoga vojvođanska mjesta nakon toga više nisu ista.

Svake godine 6. svibnja hrvatska manjinska zajednica u Srbiji prisjeća se protjerivanja hrvatskog stanovništva s njezina teritorija tijekom 1990-ih, napose onih iz istočnoga dijela Srijema i jugozapadne Bačke.

Ivana Andrić Penava

Pokrovitelj znanstvenoga skupa, na kojem je predstavljena publikacija Fonda za humanitarno pravo iz Beograda "Dosije – zločini nad Hrvatima u Vojvodini", bio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

RANE SRIJEMA

Na pozivnici za ovaj znanstveni skup kao slikovni izraz upotrijebljene su "Rane Srijema", idejno rješenje za spomen-obilježje stradanja vojvođanskih Hrvata tijekom 1990-ih. Na njoj je uradak mr. prof. Darka Vukovića, grafičkog dizajnera iz Petrovaradina, odnosno Novog Sada, utemeljen na ideji Tomislava Žigmanova na koji način u mjestima u vojvođanskome dijelu Srijema zorno trajno obilježiti stradanje Hrvata na tom prostoru tijekom 1990-ih. Pozivnicu za znanstveni skup likovno je oblikovala mr. sc. Danijela Mazal Ostojić, dizajnerica iz Zagreba.

PREDSTAVLJEN DOSJE FONDA ZA HUMANITARNO PRAVO

Program znanstvenoga skupa odijeljen je u dva dijela. Prvi dio skupa započeo je predstavljanjem publikacije Fonda za humanitarno pravo iz Beograda "Dosije – zločini nad Hrvatima u Vojvodini". O publikaciji je govorila Ivana Žanić, direktorica Pravnog programa Fonda i Jovana Kolarić, autorica "Dosijea". Ivana Žanić istaknula je kako su zločini protiv Hrvata u Vojvodini "orkestrirani i dobro planirani, zbog čega isti trebaju biti kvalificirani kao 'zločin protiv čovječnosti'". Napomenula je da je Fond podnio dvije kaznene prijave Tužiteljstvu za ratne zločine Srbije, ali da su

dobili odgovor kako je procesuiranje nemoguće jer zločin protiv čovječnosti u vrijeme počinjenja nije bio tako definiran. Zbog toga će Fond podnijeti žalbu Ustavnom sudu Republike Srbije i eventualno Europskom sudu za ljudska prava. Autorica Dosjeka Kolarić rekla je kako su se u razdoblju od 1991. do 1995. progone nad Hrvatima događali u svim mjestima u Vojvodini gdje su živjeli Hrvati te da u progonima Hrvata nije sudjelovala samo Srpska radikalna stranka (SRS), za što je presuđeno Vojislavu Šešelju, nego i srpske vlasti putem jedinica MUP-a i vojske. Kolarić je istaknula da su, za vrijeme progona i protjerivanja Hrvata, vojne i političke vlasti Srbije i Vojvodine negirale progone i kršenja ljudskih prava te su ih prešutno odobravale. U sklopu navedenog predstavljanja Vesna Abjanović, kćer Mate Abjanovića iz Morovića, posvjedočila je o nestanku svoga oca Mate i strica Ivica, kojima se gubi svaki trag još davne 1991. godine.

PROJEKCIJA FILMA "NEPODOBNI GRAĐANI"

Zatim je uslijedilo izlaganje Jelene Dukarić iz novosadskoga Vojvođanskoga građanskoga centra o projektu "Nepodobni građani" iz kojega je i proizašao istoimeni dokumentarni film o istražnim slučajevima zastrašivanja i protjerivanja hrvatskog stanovništva iz Vojvodine tijekom 1990-ih, čijom je projekcijom završio prvi dio skupa. "Zahvaljujući ovome projektu i inicijativi Vojvođanskoga građanskoga centra dolazi do zaokreta nastojanjima da se u javnosti osvijetli ono što se vojvođanskim Hrvatima događalo tijekom 1990-ih", izjavila je Ivana Andrić Penava, stručna suradnica na projektu Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata.

Nakon kratke pauze uslijedio je drugi dio programa znanstvenoga skupa u kojem su sudjelovali ovi izlagači, svaki sa svojom temom: Ivana Andrić Penava, prof., "Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata – jučer, danas, sutra" (iz Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb), doc. dr. sc. Mario Bara, "Prisilne migracije srijemskih Hrvata u znanstvenoj literaturi i književnosti" (s Hrvatskoga katoličkog sveučilišta, Zagreb), Darko Baštovanović, politolog, "Društveno-politički položaj hrvatske nacionalne manjine u procesu demokratizacije srbijanskoga društva i EU integracija" (iz Hrvatskoga nacionalnog vijeća, Subotica) te Tomislav Žigmanov, prof., "O političkoj reprezentaciji Hrvata u Srbiji" (predsjednik DSHV-a i poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srbije).

Predstavnik Hrvata u Srbiji Tomislav Žigmanov istaknuo je, među ostalim, kako se zločini nad Hrvatima u Vojvodini negiraju i trivijaliziraju te da su rezultati suočavanja s prošlošću u Srbiji "neznatni". Također je istaknuo da istina o ovim događajima ne bi smjela pasti u zaborav pa ipak se ti događaji ne samo prešućuju i niječu, nego ne postoji "u prostoru javnost, nijedna manifestacija kojom se komemoriraju žrtve". Nadalje, Žigmanov je istaknuo da je 57.900 Hrvata u Srbiji pred "brojnim izazovima" te da ta zajednica o zločinima još nije "rekla sve istine". ■

Jelena Dukarić (prva s desna)

ENG A symposium on Croats in Vojvodina Post 1990s – From Peril to Perspectives was staged to discuss the status of ethnic Croats in Serbia since the Homeland War of Independence. The event, organised by the Association of Refugee Croats of Srijem, Bačka and Banat, was held on the 6th of May and pooled specialists from Croatia and Vojvodina.

Časopis *Matica* predstavljen u Sloveniji

Promocija časopisa *Matica*, koji povezuje Hrvate diljem svijeta, uspješno je održana u Ljubljani i Novome Mestu 11. travnja 2019.

Tekst: **Katica Špiranec**
Foto: **Darko Plahtan**

Hrvati u Sloveniji najmlađa smo i specifična hrvatska dijaspora. Postali smo dijelom velike iseljene hrvatske obitelji na osobit način. Gotovo preko noći smo se našli u drugoj državi. Ta naša druga domovina Slovenija još ne zna bi li nam ili ne bi dala sve one bonitete koje imaju nacionalne manjine u Europskoj uniji, a mi se trudimo sačuvati svoje korijene, njegovati svoj jezik, kulturu i tradiciju. Naoko se čini da nam je to lakše nego Hrvatima koji žive daleko, ali medalja *blizine* ima i drugu stranu - onu koja se kod nas ogleda u asimilaciji koja uzima maha. Zbog toga svaki događaj koji nam omogućuje da predstavimo svoju kulturu daje vjetar u jedra našoj

Urednica revije, Ljerka Galic, zanimljivo je predstavila Maticu, govoreći o njezinoj povijesti, nastajanju i pronalaženju važnih tema, pruživši pri tome nazočnima obilje korisnih informacija.

hrvatskoj barki. Takav je događaj priređen 11. travnja 2019. pod nazivom "Izseljenci - ambasadorji domaće kulture: predstavitelji Maticice, revije Hrvaške iseljeničke matice", koji je uz razgovor, glazbu i poeziju pokazao da nas Hrvate i Slovence puno toga zajedničkoga povezuje u prošlosti i sadašnjosti. Organizator je bilo Društvo slovensko-hrvatskoga prijateljstva uz pomoć HKUD-a Novo Mesto, *Društva Žumberčana* i pri-

ateljstva Žumberka, prema zamisli gospodina Zlatka Katalenića, a Knjižnica Mirana Jarca ponudila je svoj lijepi atrij za izvođenje programa. Gosti su bili Ljerka Galic, urednica revije *Matica*, Vesna Kukavica, urednica *Hrvatskoga iseljeničkog zbornika*, predsjednik TZ Lošinj Dalibor Cvitković, gradonačelnik općine Konavle Božo Lasić, urednik emisije Radija študenta "Mali granični prijelaz" Antun Katalenić te Katica Špiranec i Radoslav Raguž iz Hrvatskoga društva *Ljubljana*.

LJUBLJANSKI SUSRET

Nakon dolaska gostiju iz Zagreba organiziran je posjet Hrvatskom domu u Ljubljani. Prisutne je pozdravio predsjednik HKDM *Ljubljana* i dopredsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji gospodin Štefan Šimunić. Predstavio je rad Društva, koje djeluje u domu, nakon čega se razvila plodna diskusija o položaju Hrvata u Sloveniji i aktivnostima hrvatskih društava i Saveza u očuvanju hrvatskoga identiteta. Gošće iz HMI-ja darovale su Društvu publikaciju koja objavljuje znanstvene priloge iz svih područja zanimljivih za Hrvate u dijaspori, *Hrvatski iseljenički zbornik* i reviju *Matica*. Uz goste i domaćina u razgovoru je sudjelovao i dr. Božo Dimnik, predsjednik Društva slovensko-hrvatskog prijateljstva i počasni konzul RH u Kopru.

ZANIMLJIVA UREDNICA

Susret je nastavljen u večernjim satima u Knjižnici Mirana Jarca u Novome Mestu s aktualnim i sadržajnim razgovorima te kulturnim programom koji je odlično moderirala na slovenskome i hrvatskome jeziku Marjanca Trščinar Antić. U žiži je bilo predstavljanje revije *Matica* koja dugi niz godina svojim bo-

Odlazak istaknutog aktivista Petra Antunovića (1938. - 2019.)

Petar Antunović bio je istaknuti gospodarstvenik i hrvatski domoljub te uspješan predsjednik krovno Saveza hrvatskih društava u Sloveniji

Nedavno je u Ljubljani iznenada u 81. godini preminuo istaknuti hrvatski domoljub, dobrotvor i ugledni slovenski gospodarstvenik Petar Antunović, točnije 29. ožujka 2019. Bio je jedan od najznačajnijih predstavnika hrvatske etničke zajednice u Sloveniji. Kao dugogodišnji predsjednik Hrvatskog društva *Ljubljana*, još od osnivanja 18. IV. 1998. ustrajno se zauzimao za afirmaciju Hrvata i za prava hrvatskoga naroda u toj susjednoj državi. U dva mandata bio je i vrlo uspješan predsjednik krovno Saveza hrvatskih društava u Sloveniji.

Rođen je 29. lipnja 1938. godine u Konjicu. Djetinjstvo je proveo u Mostaru. U Ljubljani je diplomirao na Fakultetu strojarstva i cijeli svoj radni vijek proveo je u Sloveniji. Plijenio je svojom srdačnošću, otvorenošću i spremnošću za savjet, prijateljsku riječ, pomoć i ohrabrenje. Njegov rad na promoviranju hrvatskih nacionalnih interesa u Sloveniji iznimno je bogat i raznovrstan: od promocije znanosti, glazbe, književnosti, jezika, folklor, povijesti do sporta... Organizirao je nekoliko ciklusa 'Sabora hrvatske kulture u Sloveniji', najveće hrvatske kulturne manifestacije u susjednoj državi, koja se održava pod pokroviteljstvom Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH. Uređivao je dvije najznačajnije publikacije Hrvata u Sloveniji: *Korijeni* i *Klasje*. Godinama se zalagao za priznavanje statusa nacionalne manjine Hrvatima u Sloveniji, kojih u toj zemlji ima više od pedeset tisuća. Posljednjih petnaest godina Antunović je u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske organizirao biciklističku karavanu "Put prijateljstva Vukovar – Ljubljana". Za njegovu humanost općina Kozje dodijelila mu je 2016. godine zlatni grb, a za dugogodišnji rad i rezultate koje je postigao u afirmaciji i ugledu Hrvata predložen je za državna odlikovanja Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Počiva u miru Božjem na groblju u Zagorju - Lesično, gdje su pokopani i njegov sin Petar i supruga Albina. Od njega se u ime svih poštovatelja oprostio Filip Božić, predsjednik Hrvatskog društva *Ljubljana*. (V. Magaš)

gatim sadržajem povezuje nas Hrvate diljem svijeta. Na njezinim stranicama u obilju fantastičnih tema svatko može naći nešto za sebe. Urednica revije, gospođa Ljerkica Galic, zanimljivo je predstavila reviju i osim o njezinoj povijesti, nastajanju i pronalaženju važnih tema, pružila je obilje korisnih informacija. Iz njezina izlaganja vidjelo se s koliko truda i predanosti uređuje reviju da bi *Matica* stigla u dom svakoga Hrvata u iseljeništvu, donoseći dašak ljepote i mirisa domovine. Urednica Galic tijekom cjelodnevnog boravka u Ljubljani i Novome Mestu pokazala je da taj posao odlično i s velikom ljubavlju radi pa uspjeh ne bi smio izostati. Zbog toga revija *Matica* kao matica u pčelinjaku pridonosi da Hrvati u dijaspori poput vrijednih skupljača meda - ljubavlju, znanjem i umijećem - čuva i razvija naš nacionalni, jezični i kulturni identitet. Bogatstvu i ljepoti večeri pridonijela su i izlaganja gostiju iz Lošinja i Konavala, predstavnika poslovnoga kluba Hrvata i Slovenaca, mladi autori emisije "Mali granični prijelaz", prelijepa pjesme kulturnih udruga domaćina i poezija inspirirana morem gostujuće pjesnikinje. Nakon programa druženje je nastavljeno na domjenku uz belokranjsku deliciju: pogaču, kapljicu i razgovore ugodne. Svi koji smo nazočili događaju otišli smo iz Knjižnice Mirana Jarca puni pozitivnih dojmova i zadovoljni što nam je još jednom uspjelo pokazati kako su Hrvati i Slovenici dva prijateljska naroda koja povezuje zajednička povijest, plodna kulturna i gospodarska suradnja i solidni temelji za budućnost. Mi Hrvati u Sloveniji pokazali smo da smo se uspješno integrirali u novoj domovini. Ovakvim susretima i programima preplicemo i obogaćujemo kulture obiju domovina, a to je najbolje sredstvo protiv tihe asimilacije. Hvala organizatorima i gostima, kao i svima drugima koji su na bilo koji način dodali svoj kamenčić u mozaik ove lijepe večeri. ■

ENG *The CHF's Matica magazine, which aims to serve as a bridge between Croats around the world, was featured at a successful promotion in Ljubljana and Novo Mesto in neighbouring Slovenia on the 11th of April. The event was hosted by the Slovenian-Croatian Friendship Society with the support of Croatian associations in Novo Mesto and businessman Zlatko Katalenić.*

Slobodan Gera, predsjednik
Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj

Tekst i foto: Marin Knezović

Hrvatska tradicijska kultura poznata je diljem svijeta po svojoj raznolikosti i posebnosti. To još više vrijedi za hrvatske manjinske zajednice. Ako bismo željeli istaknuti neku od njih, koja bi se posebno isticala šarenilom i jedinstvenošću svoje kulture i tradicije, nećemo pogriješiti ako upremo prstom u karaševske Hrvate u Rumunjskoj.

Ova drevna zajednica, koja ima svoje korijene duboko u razdoblju srednjeg vijeka, uz sve svoje tako privlačne posebnosti i unatoč tijeku vremena sačuvala je živu svijest o svom podrijetlu i identitetu. Tako je svaki susret s karaševskim Hrvatima posebno inspirativan.

1.280 RADOVA IZ SEDAM ZEMALJA

Svoju vitalnost ova hrvatska zajednica iskazuje i mnogobrojnim događajima i manifestacijama. Jedna od njih je i izložba izabranih dječjih radova likovno-literarnog natječaja "Duga". Iza ove izložbe stoji dugogodišnji angažman umjetni-

Duga iznad Karaševa

Svoju vitalnost ova hrvatska zajednica iskazuje i mnogobrojnim događajima i manifestacijama. Jedna od njih je i izložba "Duga" iza koje stoji dugogodišnji angažman umjetničkog para Ankice i Ante Karačića, Iločana s adresom u njemačkome Isehrlonu

Nastup učenika iz karaševske škole

kog para Ankice i Ante Karačića. Ovi Iločani s adresom u njemačkom Isehrlonu organizirali su već devetnaesti put međunarodni likovno-literarni natječaj koji privlači mlade kreativce kako iz Hrvatske, tako i iz drugih dijelova svijeta. Na ovogodišnji natječaj prispjelo je 1.280 radova iz sedam zemalja svijeta. Radove inspirane dugom slali su, uz djecu iz hrvatskih škola, djeca iz hrvatskih zajednica Rumunjske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Austrije i Njemačke. Poslije Iserlohna i Lovasa izložbu je ugostilo Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj na čelu s njegovim predsjednikom i zastupnikom u rumunjskom parlamentu Slobodanom Gerom.

U velikim i modernim prostorima Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj ova izložba otvorena je 12. travnja uz prisutnost hrvatskog veleposlanika u Rumunjskoj Davora Vidoša, zamjenika ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Ivana Tepeša, načelnika karaševske općine Petra Bogdana, načelnice općine Lovas Tanje Cirbe, kao i predstavnika rumunjskih obrazovnih vlasti i ustanova. Svojom domišljatošću, različitošću tehnika i ponekad iznimnom zrelošću, izloženi radovi privukli su pozornosti svih prisutnih. Posebnu radost domaćinima je predstavljala činjenica da je nekoliko nagrada na natječaju pripalo

skoj na čelu s njegovim predsjednikom i zastupnikom u rumunjskom parlamentu Slobodanom Gerom.

Položaj hrvatske zajednice u Rumunjskoj uzorno je uređen. Ona ima i vlastitu obrazovnu i kulturnu infrastrukturu, no to ne znači da nije izložena novim, zahtjevnim izazovima.

upravo djeci iz karaševskog kraja. Njima su ovom prilikom podijeljena i prigodna priznanja.

U TIJEKU IZGRADNJA MUZEJA

Gospođa Ankica Karačić održala je za karaševsku djecu i likovnu radionicu koja je samo potvrdila iznimnu kreativnost školaraca ove hrvatske zajednice.

Položaj hrvatske zajednice u Rumunjskoj uzorno je uređen. Ona ima i vlastitu obrazovnu i kulturnu infrastrukturu, no to ne znači da nije izložena novim, zahtjevnim izazovima. Tradicijska kultura, koja je još prije dvadesetak godina bila tako živa i činila se neuništivom, naglo uzmiče pred ubrzanom modernizacijom i utjecajima većinskog naroda. Pjesme, kola, glazba, nošnje i stoljećima baštinjena arhitektura doslovno nestaju preko noći. Zato je u tijeku izgradnja muzeja u Karaševu posvećenog stoljetnom naslijeđu karaševskih Hrvata. Ipak, ova razmjerno mala zajednica neće moći sačuvati svoju bogatu tradiciju bez potpore stručnjaka i ustanova iz Republike Hrvatske.

Bračni par Karačić, veleposlanik Vidiš i zamjenik ravnatelja HMI-a Tepeš

Veliki turistički potencijal mogao bi biti, uz djelomično oživljavanje poljoprivrede, posebno voćarstva, temelj budućnosti ovoga kraja.

Rumunjski Banat i posebno područje oko grada Ričice teško je pogođen gospodarskim promjenama koje su sa sobom povukle društvene tranzicije od 1989. Stoljećima je ovaj kraj živio od rudarstva i proizvodnje i prerade kovina. U vrlo kratkom roku ove su djelatnosti tijekom 90-ih godina ugašene. Time su nestale i tisuće radnih mjesta, a nova nisu stvorena. Zbog toga stanovništvo ovog kraja, bez obzira na etničku pripadnost, velikom brzinom iseljava u razvijenije europske zemlje, osobito Austriju i Njemačku. Na ove procese osobito su osjetljive ionako male i krhke zajednice poput hrvatske. Stanovništvo karaševskog kraja, zbog seljenja mlađe, fertile populacije, postaje sve starije i sve manji broj djece ugrožava i školstvo na hrvatskome jeziku – posebno dvojezičnu hrvatsko-rumunjsku gimnaziju u Karaševu.

RAZVOJNE MOGUĆNOSTI

To ne znači da je karaševsko područje bez razvojnih mogućnosti. Samo Karaševu nalazi se na ulazu u nacionalni

park doline rijeke Karaš i planine Semenik. Tu je najduža špilja u Europi – Komarnik, arheološka nalazišta, ostaci staroga grada Karaševa, bezbroj potoka, slapova i šumaraka. Veliki turistički potencijal mogao bi biti, uz djelomično oživljavanje poljoprivrede, posebno voćarstva, temelj budućnosti ovoga kraja. Samo Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj u sklopu infrastrukture svojih domova i kulturnih središta predviđa i smještajne kapacitete u Karaševu i Jablači. Tako je ovo područje zanimljivo svakom posjetitelju, a posebno onom iz Hrvatske.

Tijekom našeg posjeta karaševskom kraju pratilo nas je tmurno, kišno vrijeme. Unatoč tome vidjeli smo dugu i to ne samo na dječjim crtežima, nego i ponad budućnosti karaševskih Hrvata. ■

ENG An exhibition of works selected in the Duga ("Rainbow") art and literary contest for children was staged by the Croats of Karaševu (Carasova) in Romania. This exhibition is the fruit of many years of engagement on the part of Ankica and Ante Karačić, natives of the eastern Croatian town of Ilok now at home in the German city of Iserlohn.

Kod Iurdske špilje u Karaševu

Čast geniju molekularne biologije Ivanu Đikiću

Hrvatski molekularni biolog Ivan Đikić izabran je za člana Američke akademije znanosti i umjetnosti, a to ga svrstava uz bok besmrtnih genija suvremene znanosti

Sjednica Američke akademije znanosti i umjetnosti / The American Academy of Arts and Sciences

Tekst: Vesna Kukavica Foto: Hina

Hrvatski znanstvenik Ivan Đikić, koji istražuje i predaje na uglednim europskim i američkim visokoškolskim i znanstvenim ustanovama – Goethe sveučilištu u Frankfurtu, Genentechu u San Franciscu te na Max Planck institutu – izabran je za člana Američke akademije znanosti i umjetnosti / *The American Academy of Arts and Sciences* u razredu prirodnih znanosti, 25. travnja 2019. Đikić je prepoznat u području bioloških znanosti i to za svoj interdisciplinarni rad u dešifriranju uloge ubikvitinacije i autofagije kao načina kontrole kvalitete u stanicama. Na vremenskoj okomici od gotovo dva i pol stoljeća američka Akademija (utemeljena 1780.) redovito bira nove članove, valorizirajući vrhunska postignuća u akademskoj zajednici, umjetnosti, gospodarstvu, filantropiji i javnim poslovima. Članstvo joj, uz ra-

zne zaslužnike kao što su Charles Darwin (1874.), Albert Einstein (1924.) ili pak Martin Luther King (1966.), čine više od 250 laureata Nobelove i Pulitzerove nagrade, od prirodoslovaca do majstora pisane riječi.

Liječnik i molekularni biolog Ivan Đikić nije skrivao radost u povodu izbora u članstvo Akademije:

“Duboko sam počašćen što se mogu pridružiti ovom krugu istaknutih osoba. Presretan sam izborom u Američku akademiju. Posebno sam ponosan da sam izabran u razredu prirodnih znanosti kao interdisciplinarni član koji je pridonio u nekoliko *disciplina*, poput biokemije, stanične biologije i medicine. Ovaj izbor nije posljedica samo moga znanstvenog rada, nego i mog angažmana u popularizaciji znanosti i ulaganju u obrazovanje mladih. Američka akademija bira ljude koji svojim djelovanjem mijenjaju granice u svojim profesijama i zato sam izrazito ponosan i sretan. Također, izabran sam u relativno

ranoj profesionalnoj karijeri, što govori o utjecaju koji sam do sada ostvario, ali mi sve to daje i novi poticaj za daljnji rad u znanosti i s mladima”, istaknuo je Đikić zahvalivši pritom svim prošlim i sadašnjim članovima njegova laboratorija, svojim mentorima, kolegama na Sveučilištu Goethe i vlastitoj obitelji na trajnoj potpori i prijateljstvu.

BLISTAVA KARIJERA U EUROPI I AMERICI

Ivan Đikić, rođen u Zagrebu, 28. V. 1966., spada među vrhunske znanstvenike današnjice. Još u studentskim danima na Medicinskome fakultetu u Zagrebu Đikić je prepoznat kao najbolji u svom naraštaju diplomanata medicine (1991.). Od 1992. do 1997. godine usavršavao se u laboratoriju našijenca Josepha Schlessingera na New York Universityju, postigavši odmah zapažena znanstvena otkrića koja su objavljena u uglednim časopisima *Nature* i *Science*, a profesoru Schlessingeru omogućila su razvoj novih lijekova protiv raka bubrega (*Sutent*) i lijeka protiv melanoma (*Vemurafenib*). Kasnih devedesetih djeluje u Ludwigovu institutu za istraživanje raka u Švedskoj, a karijeru nastavlja razvijati posljednjih 17 godina kao redoviti profesor u trajnom zvanju na Sveučilištu Goethe u Frankfurtu (od 2002.), postavši i direk-

Znanstvenik Ivan Đikić ističe kako je posebno ponosan što je izabran u razredu prirodnih znanosti kao interdisciplinarni stručnjak koji je pridonio u više disciplina poput biokemije, stanične biologije i medicine, ali angažiravši se snažno i u popularizaciji znanosti te ulaganju u obrazovanje mladih.

tor Instituta za biokemiju te gostujući profesor i istraživač u Kaliforniji. Trenutačno je Đikić jedan od najcitiranijih znanstvenika s 273 objavljena znanstvena rada koja su citirana više od 27.000 puta te ga je Clarivate svrstao u Highly Cited Researchers (H index 82). Održao je stotine predavanja na najcjenjenijim svjetskim sveučilištima te organizirao 30-ak znanstvenih konferencija, od čega većinu u Hrvatskoj.

DOPRINOS DOMOVINI

Član je najuglednijih stručnih udruženja poput EMBO, AACR, World Academy te nacionalne njemačke akademije *Leopoldina* i dobitnik više od dvadeset cijenjenih nagrada, počevši od Rektorove nagrade za izvrsnog studenta Sveučilišta u Zagrebu, nagrade Američke udruge za istraživanje raka (AACR), kao i Europske udruge za istraživanje raka (EACR), uključujući i lukrativnu njemačku znanstvenu nagradu "Gottfried Wilhelm Leibniz" vrijednu 2,5 milijuna eura. Priču o (ne)članstvu u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti ne treba komentirati, dovoljno je sramotna.

Suradnja s hrvatskom akademskom zajednicom, s druge strane, iznimno je plodna, ali i beskompromisna – kad su

U laboratoriju prof. dr. sc. Ivan Đikić

u pitanju birokratske prepreke. Đikić je nedvojbeno podigao međunarodni ugled Hrvatske, a osobito vidljivost Sveučilišta u Splitu. Od filantropskih gesta osobito nas se dojmila donacija splitskom laboratoriju za tumorsku biologiju kada je Đikić na odlasku znanstvenicima na Katedri za imunologiju i genetiku donirao 100.000 eura za njihov znanstveni rad za idućih pet godina. Nije nevažno spomenuti da je Đikić na sva predavanja u Splitu dolazio na vlastiti trošak i da su studenti u njima uživali jer su bila poticajna, a slavni znanstvenik pri tome se običavao ležerno družiti sa studentima te gorljivo diskutirajući odgovarao je na sva njihova pitanja. Uz spomenute ljudske i pedagoške vrline Đikića očito krase i filantropski žar pa se redovito odriče materijalnog dijela svojih nagrada u korist studenata slabijega imovinskog statusa te civilnih organizacija koje se bave borbom protiv tumora, omogućivši pri tome i svojim splitskim studentima stručno usavršavanje u njegovu laboratoriju u Frankfurtu. Supokretač je programa NobelST, kojemu je cilj dovoditi laureate Nobelove nagrade u Split na javno predavanje i druženje sa studentima. Usto, bio je i redoviti sudionik Festivala znanosti u Splitu, Sinju i Zagrebu. Zaslужan je za nedavno dovođenje nobelovca Aarona Ciechanovera u Vukovar u sklopu programa *Znanost za mlade u Vukovaru*, koji je osobno pokrenuo. Sudjelovao je lani i na 3. konferenciji Udruge hrvatsko-američkih stručnjaka (Association of Croatian American Professionals - ACAP), održanoj u Campbellu, Kalifornija, SAD.

MEĐU PLANETARNOM ELITOM

Svečana ceremonija ulaska više od 200 novih članova u Akademiju bit će održana u listopadu u Cambridgeu u Massachusettsu. U Akademijine razrede 2019., uz hrvatskog znanstvenika Ivana Đikića, uključeni su – uz mnoge velikane – Elizabeth Alexander, vodeća američka pjesnikinja i predsjednica Zaklade Andrew W. Mellon, inovativna kemičarka i biologinja Kristi S. Anseth (Sveučilište Colorado Boulder), umjetnik Mark Bradford, filozofkinja roda Judith Butler (Sveučili-

Znanstvenik i filantrop Đikić podigao je ugled Hrvatske u međunarodnoj zajednici

Slavni znanstvenik redoviti je sudionik i filantrop Festivala znanosti u Splitu, Sinju i Zagrebu te pokretač programa *Znanost za mlade u Vukovaru*, gdje je nedavno osobno doveo nobelovca Aarona Ciechanovera.

šte u Kaliforniji, Berkeley), ekonomistica Xiaohong Chen (Sveučilište Yale), poslovni lider akademske zajednice i bivši guverner Mitchell E. Daniels, Jr. (Sveučilište Purdue), neuroonkolog Robert B. Darnell (Sveučilište Rockefeller), pisac i novinar James M. Fallows (Atlantik), spisateljica Jonathan Franzen, biologinja Jennifer Lippincott-Schwartz (Medicinski institut "Howard Hughes"), stručnjak za podatke i tehnologiju James Manyika (McKinsey & Company), bivša prva dama Michelle Obama, istaknuti gospodarstvenik američke multinacionalne tehnološke tvrtke Cisco Systems Charles H. Robbins, matematičarka Sylvia Serfaty (New York Sveučilište), filozof Tommie Shelby (Sveučilište Harvard), glumica i dramaturginja Anna Deavere Smith i paleoklimatologinja Lonnie G. Thompson (Državno sveučilište Ohio). Predsjednik Akademije je kemičar i fizičar David Oxtoby. ■

ENG *Croatian molecular biologist and physician Ivan Đikić has been elected to the American Academy of Arts & Sciences, putting him in the company of the enduring geniuses of contemporary science. He is also a member of the Leopoldina German National Academy of Sciences and a number of other leading European and American institutions.*

Postignuća škole hrvatskoga jezika u Pittsburghu

Od prijavljenih devetnaest polaznika u listopadu prošle godine, jedanaest ih je uspješno završilo nastavu, a njihovi dojmovi puni su emocija i ljubavi za Hrvatsku

Tekst: **Franjo Bertović**

Prije nekoliko dana završila je škola hrvatskoga jezika u organizaciji Hrvatske bratske zajednice u Pittsburghu. Od prijavljenih 19 polaznika u listopadu prošle godine, 11 ih je uspješno završilo nastavu. I ostali su bili jako zainteresirani za svladavanje programa, ali su morali odustati zbog poslovnih ili obiteljskih obveza. Svim učenicima čestitamo na zalaganju i izvrsnom uspjehu!

Za kraj, polaznici su imali za domaću zadaću napisati kratku priču o sebi ili o svom životu. Ovdje donosimo sve te priče koje su ispisali polaznici hrvatske škole. Vrlo su zanimljive zbog mnogo razloga. Posebno kad je riječ o drugom, trećem i četvrtom naraštaju Hrvata u Americi.

Patricia McCullough: "Ja sam najmlađe dijete Anne (rođ. Paulinich) i Johna Popovicha. Rođena sam u Beaver

Fallsu, u Pennsylvaniji. Završila sam i diplomirala u Quigley High School. Udala sam se za Roberta McCullougha 1983. godine. Preselili smo se u Virginiju zbog posla, ali vratili smo se kući u Pennsylvaniju nakon što su moj otac i moja majka umrli. Sada živim u New Brightonu."

Susan Stafura: "Ja se zovem Susan Stafura. Ja sam studentica u školi hrvatskog jezika. Naš razred se sastaje svake srijede u učionici Hrvatske bratske zajednice. Naši učitelji se zovu Franjo Bertović i Dario Šako. Oni su vrlo dobri učitelji.

Nisam Hrvatica, ali ja volim hrvatsku narodnu kulturu. Ja učim djecu kako svirati tamburicu i pjevati hrvatske pjesme. Ja radim to više od 35 godina. Svake godine nastupaju moji studenti tamburice na koncertu i na festivalu Zajednice, u srpnju. Ove godine putujemo u Indianapolis na Tamburaški festival mladeži HBZ. Ja sam udata i moj suprug se zove Paul. Mi imamo sedmero djece i jedanaest unučadi. Paul i ja živimo u West Mif-

flinu. Također imamo vrlo staru mačku koja se zove Dudley. Ona je naš prijatelj.

Zahvaljujem Franji i Dariju. Oni su nam pomogli s hrvatskim jezikom. To je bilo vrlo lijepo vrijeme."

INTERES POTOMAKA ZA HRVATSKI JEZIK

Barbara Skrbin: "Moje ime je Barbara Skrbin, rođena sam Berklich. Ja sam udovica. Ime muža je bilo Bob. Imam jednog sina. Njegovo ime je Aaron. On je oženjen i ima jednu kćer. Ja sam druga generacija Hrvata u Americi. Obitelj moje majke je iz Kostanjevca, u Žumberku. Moj otac i majka došli su iz Klinča Sela, a njegov otac je došao iz Lasinja."

Richard Laten: "Malo povijesti od Richarda Latena. Ja sam drugi američki naraštaj te sto posto hrvatskih korijena. Djed Mato Latin te žena Marija, rođena Kralj, došli su iz sela Rečica, Hrvatska. S moje majčine strane, otac je bio Ivo Kobak te njegova žena Anna rođena Ruscan, a oni su iz malog sela Reštovo, kod Kamanja, u Hrvatskoj.

Moj otac je Frank Laten, a majka Katarina Ann Kobak-Laten, a žive u Rankinu, u Pensilvaniji, USA.

Ja imam brata Franka i sestru Denise, i imam jednog nećaka koji se zove Robert, njegova žena je Julie. Imam tri sina: Zack, Brad i Hunter, koji stanuju u Hempfieldu, Pensilvaniji."

Chelsea Sebetich: "Moje ime je Chelsea Sebetich. Ja sam iz Bell Vrnona, Pennsylvania. Prošle jeseni postala sam studentica hrvatskog jezika u Hrvatskoj bratskoj zajednici Amerike. Naučila sam mnogo i uživala u iskustvu. Dario i Franjo su izvrsni učitelji."

Čula sam za ovu školu jer je moj učitelj Franjo Bertović član mog tamburaškog ansambla 'St. George'. Otkad sam imala sedam godina, bila sam dio 'Sveti Juraj' tamburaša, u Cokeburgu (odsjek 354 HBZ). Tijekom godina svirala sam prim, pjevala domaće pjesme i plesala s grupom. Nastupali smo diljem Sjedinjenih Država, Kanade i nekoliko puta u Hrvatskoj.

Sveti Juraj je poput velike obitelji. Odrasla sam u našoj skupini i tu sam stvorila prijatelje. Moja sestra, Sarah i tata Ted također su članovi, a moja mama Mary Ann bila je vrlo uključena u pomaganje s kostimima i podupiranje ansambla. Moja hrvatska baština i kultura mi je vrlo važna i draga, i zahvalna sam što sam imala priliku sudjelovati u nastavi hrvatskog jezika! Preporučujem školu hrvatskog jezika svim članovima HBZ-a."

HRVATSKI ZA POSLOVNE LJUDE

Rob Fucich: "Moje ime je Rob Fučić i rođen sam u Pittsburghu. Odrastao sam i živio sam u Penn Hillsu dok se nisam oženio 1991. godine. Živjeli smo u Irwinu, a pet godina kasnije preselili smo se u Trafford. Trenutno radim za United Health kao analitičar podataka. Nedavno sam pohađao školu hrvatskog jezika kod Hrvatske bratske zajednice. Razred je bio zabavan i mnogo sam naučio."

Pamela Staudt: "Ja sam Pamela Staudt. Rođena sam u Pittsburghu. Diplomirala sam na North Hills High School i sveučilištu Duquesne. Nakon diplomiranja radila sam kao računovođa. Moji roditelji su pokojni Rudolph i Clara Ulaković. Udana sam. Imam jednog sina i jednu kćerku. Ja sam studentica hrvatskog jezika u školi Hrvatske bratske zajednice. Hvala Franjo i Dario!"

Donna Babir: "Moje ime je Donna Babir. Živim u North Hillsu, u Pittsburghu. Predavala sam u školi u Pittsburghu 30 godina. Već sam 23 godine u mirovini. Sada radim na odjelu za terapiju u Vincenttian domu.

Ja sam unuka Petra i Dragice Majcunić. Došli su u Ameriku s praznim džepovima, ali su bili pametni. Naporno su

Sjedište Hrvatske bratske zajednice Amerike

radili i odgajali devetero zdrave djece. Nadam se da će biti ponosni na mene i na sve njihove unuke. Nadam se da se svi vidimo na jesen, ponovno u školi hrvatskog jezika. Amen!"

John Popovich: "Zovem se John Popovich. Ja sam iz Beaver Fallsa, ali sada živim u New Brightonu. Ja učim hrvatski jezik jer su moji pradjed i prabaka bili iz Hrvatske. Pradjed Petar Popović bio je iz Domagovića, a prabaka Ana Hačko iz Gorice Svetojanske. Moj drugi pradjed Tomo Pavlinić i druga prabaka Mara Maljevac bili su iz Liplja, blizu Bosiljeva. Godine 2017. ja sam bio u Domagoviću i Bosiljevu, ali nisam znao govoriti hrvatski jezik. U srpnju, ove godine, ići ću u Liplje i u Gorice Svetojanske."

Robert Luketić: "Moja biografija: moje ime je Robert Luketić. Rođen sam 31. prosinca 1944. u McKeesportu, Pennsylvania. Roditelji su mi bili Anna (Kolić) i Ivan Luketić. Roditelji moga oca su bili Marija (Jeling) i Roko Luketić. Roko je iz Desmerica. A roditelji moje majke bili su Janja (Pavličić) i Ivan Kolić iz sela Munjave kod Josipdola. Diplomirao sam u srednjoj školi u McKeesportu i na sveučilištu Duquesne. U mirovini sam od 2001. godine.

Učim hrvatski jezik kod Hrvatske bratske zajednice. Moji učitelji su Franjo Bertović i Dario Šako."

Rich Baich: "Kad sam bio mali naša obitelj slušala je hrvatske radio programe. Volio sam svu muziku. Ja sam ple-

sao u kolo grupi 'Sveti Rok' i pjevao u 'Rodoljub Singing Society' u Johnstownu, PA. Kad sam se preselio u Pittsburgh, plesao sam u nekoliko kulturnih grupa. Onda sam davao satove plesa drugima kroz 15 godina. Naše škole polaznik, Rob Fucich, njegov tata i majka bili su moji studenti. Također sam plesao i pjevao u ansamblu 'Kumovi' iz Pittsburgha. Studirao sam hrvatski jezik, folklor i kulturu u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu, 1984. g. Bio sam u Hrvatskoj četiri puta. Ja volim našu hrvatsku kulturu." ■

ENG A Croatian language school organised by the Croatian Fraternal Union wound up recently in Pittsburgh. Most of the nineteen participants that started the course in October of last year successfully completed it. We congratulate all the pupils on their efforts and success.

Veselite se i ljetujte s nama! Dođite u Novi Vinodolski u
Malu školu hrvatskoga jezika i kulture

15. - 26. srpnja 2019.

- program za djecu i mlade 9 - 16 godina
- jezične i kreativne radionice
- sportske, rekreativne i zabavne aktivnosti u moru i na kopnu
- večernji program, ples, pjesma, igre...
- iskusni i pouzdani učitelji i voditelji
- smještaj u Odmaralištu Crvenoga križa
- prijave do 1. lipnja 2019. ili popunjenosti programa

Hrvatska matica iseljenika i
Sveučilište u Zagrebu pozivaju vas u

Sveučilišnu školu hrvatskoga jezika i kulture

22. lipnja - 19. srpnja 2019.

- program za osobe starije od 17 godina
- 120 sati jezične nastave
- tri razine (početna, srednja i napredna)
- male skupine
- predavanja o hrvatskoj kulturi i povijesti
- raznoliki kulturni program
- studijski izleti
- diploma Sveučilišne škole, ECTS-bodovi
- prijave do 24. svibnja 2019.

Za detaljne informacije i pristupnice javite se na:

tel: (+385 1) 6115-116

e-mail: lada@matis.hr

(Lada Kanajet Šimić, prof.)

Održan 28. hrvatski folklorni festival s 5. dječjim festivalom u Njemačkoj

Na festivalu je nastupilo devet dječjih folklornih skupina iz hrvatskih katoličkih misija (HKM) i zajednica (HKZ) u Njemačkoj u organizaciji Hrvatskoga dušobrižničkog ureda iz Frankfurta na Majni

Tekst: **Adolf Polegubić**

Tradicionalni 28. hrvatski folklorni festival, u sklopu kojeg je održan 5. dječji hrvatski folklorni festival, održan je u subotu 4. svibnja u Kultur - und Sportzentrum "Martinsee" u Heusenstammu pokraj Offenbacha na Majni, u organizaciji Hrvatskoga dušobrižničkog ureda iz Frankfurta na Majni. Na festivalu je nastupilo devet dječjih folklornih skupina iz hrvatskih katoličkih misija (HKM) i zajednica (HKZ) u Njemačkoj.

Prije festivala slavila se Služba riječi, koju je predvodio delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj vlč. Ivica Komadina. U prigodnoj riječi na temelju prigodnog Evanđelja delegat vlč. Komadina istaknuo je kako nas Isus ostavlja da se borimo, da veslamo, da se ne predajemo: kao roditelji koji su ponosni na uspjeh svojega djeteta, u školi, na poslu, u sportu. "S Isusom ćemo sigurno prispjeti na drugu obalu, u sigurnu luku spasa." U Službi riječi pjesmom i glazbom sudjelovala je skupina djece i mladih iz Hrvatske katoličke župe Frankfurt am Main pod vodstvom pastoralne suradnice s. Filipe Smoljo i Lovre Ivoševića. Nakon Službe riječi pozdravljena je domovina himnom "Lijepa naša" uz pratnju skupine djece i mladih HKŽ Frankfurt am Main.

Festival je uz prigodnu riječ otvorio delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj vlč. Ivica Komadina. Zahvalio je na dolasku na festival djeci i mladima u pratnji

voditelja njihovih folklornih skupina, roditelja, svećenika, pastoralnih suradnika i suradnika (redovnica i laika), braće i sestara te prijatelja, ljubitelja hrvatske folklorne baštine. U prosudbenoj komisiji bili su ugledni istraživač hrvatskoga folkloru, stručni savjetnik Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu i duša metkovskog folkloru prof. Vidoslav Bagur te koreografkinja i stručna voditeljica prema kriterijima Hrvatskoga društva folklornih koreografa i voditelja iz Zagreba Iva Cvetko.

BOGATSTVO HRVATSKE TRADICIJSKE KULTURE

Folklorne skupine pjesmom i plesom pokazale su bogatstvo hrvatske tradicijske kulture, koja se njeguje u hrvatskim krajevima. Folklorna skupina HKM Essen izvela je "Zagorske motive za dječicu". Folklorna skupina HKM Darmstadt izvela je dječje pjesme i plesove Slavonije – "Ajmo cure, ajmo se okretat", folklorna skupina HKM Nürnberg pjesme i plesove Like, folklorna skupina HKM Düsseldorf pjesme i plesove Slavonije, folklorna skupina HKM Offenbach dječje igre i pjesme Hrvatskog zagorja – "Muha v melin nosila". Folklorna skupina HKZ Ludwigsburg izvela je pjesme i plesove Slavonije – "Tri livade", folklorna skupina HKŽ Frankfurt pjesme i plesove Posavine – "Savila se bijela loza vinova", folklorna skupina HKZ Stuttgart – Bad

Cannstatt pjesme i plesove Slavonije – "Sjedi Janko pod Jablankom", a na kraju je folklorna skupina HKM Wuppertal izvela priču o Divi Grabovčevoj – "Tamo gdje bi Divin kraj".

Na kraju je delegat vlč. Komadina zahvalio svim sudionicima i okupljenima, poglavito obitelji Vuko na gostoprimstvu, a zatim su članovi prosudbene komisije prof. Vidoslav Bagur i Iva Cvetko uručili zlatne medalje predstavnicima skupina. Program je vodio Mateo Vukušić. Nakon festivala članovi prosudbene komisije uputili su voditeljima folklornih skupina stručnu riječ o nastupima njihove skupine.

U zabavnom dijelu nastupio je DJ Ivan Bilandžija. ■

ENG *Nine junior folklore groups from Croatian Catholic Missions and Croatian Catholic Communities performed at the 28th Croatian Folklore Festival and 5th Children's Festival in Germany. The event was coordinated by the Catholic pastoral office in Frankfurt.*

Magična saga brazilske *Vile Croácia*

Prošlostoljetni egzilant otac Rodin stvorio je utočište u siromašnoj regiji Rio de Janeira sa školom, dječjim domom, bolnicom, crkvom i nogometnim klubom koji i danas privlači Brazilce hrvatskih korijena

Škola Brasil – Croácia

vatske kao vrstu prisjećanja, otvorivši u Senador Camari školu, dječji dom, bolnicu, dakako crkvu, ali i imenujući ulice *Dalmacijom*, *Hrvatskom*, *Slavonijom* itd. Takav je bio značaj njegova djela u onoj siromašnoj regiji Rio de Janeira da je, nakon njegove smrti 1968. godine, osim njegova službenog imenovanja kao počasnoga građanina, u zajednici postao stalni simbol želje za boljim i nadahnuće novim generacijama onime na što njegov primjer upućuje: ponuditi domaćem stanovništvu alternativu za bolji život, kao i mogućnost da izbjegnju biti zarobljeni u krijumčarenju i nasilju. Pokazati da je moguće produjiti i poboljšati ljudske živote.

NOGOMETNI KLUB VILA CROÁCIA

Budući da je nogomet nešto što teče u krvi Brazilaca, osnovan je nogometni klub *Vila Croácia*, još na poticaj samog oca Rodina čiji je cilj bio ponovno ujediniti djecu i adolescente iz susjedstva s jednom svrhom - dati im smisao života! Dječaci i djevojčice, svi mogu iskoristiti ovu priliku, ali naravno samo ako su vrijedni u školi i ako se žele uključiti u rad zajednice, i to ne samo vezano uz

Nogometaši kluba *Vila Croácia*, čiji su voditelji Geraldo Sérgio Raymundo i Diogo Costa, gostovali su u veljači ove godine na poziv Katie Gavranich Camargo u São Paulu gdje su ispričali svoju sagu ljudima hrvatskih korijena, ali i brazilskoj publici.

Tekst i foto: Gregorio Bačić

Bangu je naselje na periferiji prilično udaljenoj od centra Rio de Janeira. Senador Camará nalazi se na kraju Bangua. Za one koji ne znaju što periferija znači u društveno nejednakoj zemlji poput Brazila, obavještavam, iako me tišti ovaj stereotip, da su to obično nasilna, opa-

sna područja za život, gdje banditizam koegzistira s jednako ilegalnim policijama, sa stanovništvom s najnižim životnim vijekom koji je danas poznat u svijetu. Upravo se u Senador Camari nalazi četvrt Croácia.

Stvorio ju je pedesetih godina prošlog stoljeća otac Damjan Rodin, prognan iz Hrvatske, ali i ovdje u Brazilu ako uzmemo u obzir središta velikih gradova. Rodin je odlučio stvoriti u Brazilu dio Hr-

Gostovanje NK *Vila Croácia* u São Paulu, gdje živi mnogobrojna hrvatska zajednica, događalo se u sklopu kulturnog događaja u SESC-u, gdje su se tijekom dva tjedna predstavljali doprinosi slavenskih kultura u São Paulu i Brazilu, uključujući i hrvatsku kulturnu dionicu.

nogomet. *Vila Croatia* danas je uspješan klub u početničkim kategorijama, sudjeluje na raznim turnirima u gradu i državi Rio de Janeiro, čime omogućuje da neki od ovih mladih sportaša budu otkriveni i da danas igraju u velikim gradskim klubovima.

Ono što najviše začuđuje u ovoj priči jest to da je mladeži ovog kluba Hrvatska jako bliska iako je riječ o dalekoj zemlji o kojoj se malo zna, no ipak je postala i ostala njihova zvijezda vodičja. Koordinator projekta, Diogo Costa, mladić afričkog podrijetla rođen u predgrađu Rio de Janeira, potiče ih da slijede, čak i izdaleka, staze hrvatskoga nogometa i možda čak da nauče hrvatski jezik! Mnogi dječaci koriste više od trideset

izraza ovog jezika ne samo u svakodnevnoj komunikaciji, nego i na terenu, u ovom slučaju s ciljem da ih protivnička ekipa ne razumije. Podrazumijeva se da je dres *Vile Croacia* isti kao i hrvatske nogometne reprezentacije budući da su idoli dječaka ove četvrti Modrić, Vrsaljko, Vida, Subašić itd.

GOSTOVANJE KLUBA U SAO PAULO

Znano je da je najveća koncentracija Hrvata i njihovih potomaka u Brazilu u gradu São Paulo. Smatra se zato da Rio de Janeiro nema važnosti po tom pitanju. Zbog tog razloga klub *Vila Croácia* omogućio je hrvatskoj zajednici u São Paulu jedinstveno iskustvo u veljači ove godine: njegovi voditelji Geraldo Sérgio Raymundo i Diogo Costa stigli su u grad - koji dotad nisu poznavali - kako bi ispričali svoju sagu našim ljudima, ali i brazilskoj publici. Došli su na poziv Katie Gavranich Camargo da sudjeluju u kulturnom događaju u SESC-u, *Središnjici kulturnih centara* Trgovačke komore, u sklopu kojeg su se tijekom dva tjedna predstavljali doprinosi slavenskih kultura u São Paulu i Brazilu, pogotovo oni hrvatski. Njihova crna prisutnost u hrvatskim nogometnim uniformama, ljubav i predanost Hrvatskoj impresionirali su i izazvali opće oduševljenje

Pogled s već ugašenog dječjeg doma Kardinal Stepinac na ulicu Dalmacija

Gostovanje brazilsko-hrvatskih nogometaša iz regije Rio de Janeiro u São Paulu osobito se dojmilo članove *Društva prijatelja Dalmacije* koji njeguju hrvatski identitet u toj mnogoljudnoj zemlji Južne Amerike, koja je privlačila iseljenike iz Hrvatske još 1920-ih kao radnu snagu na plantažama kave.

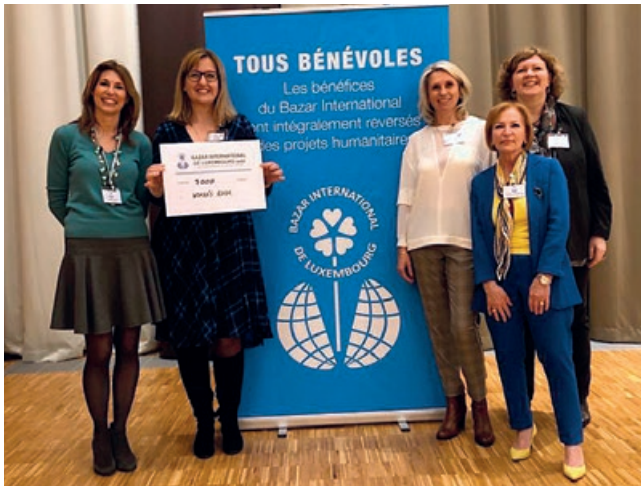
pretežno bijele publike u *Društvu prijatelja Dalmacije* (SADA). Ova priča dotaknula nas je i na osobnoj razini budući da dom SADA okuplja potomke hrvatskih useljenika koji su pristigli 1920-ih kako bi radili na plantažama kave, a oni rade u jednakim očajnim uvjetima kao i njihovi prethodnici afričkog podrijetla.

Na ovaj način Hrvati u Brazilu dobili su još jednu zajednicu, skupinu osoba čija veza s domovinom nije povezana srodstvom, nego brigom za baštinu koju nam je otac Rodin ostavio u naslijeđe i ljubavlju prema kulturi, sportu i jeziku. Sve to obvezuje nas da pružimo ruku i približimo se kako bismo pomogli da životi ove djece i ljudi ne nestanu u periferijama. ■

ENG Roman Catholic priest Damjan Rodin founded a Croatian sanctuary in Senador Camará, a poor region of Rio de Janeiro, with a school, a social welfare centre for kids, a medical clinic, church and the Vila Croacia football club, that continues to draw Brazilians of Croatian background. Vila Croacia was in São Paulo at the invitation of the local ethnic Croatian community as part of an event celebrating the contribution of Slavic cultures to Brazil.

Župa Velike Gospe od Lape gdje je otac Rodin pokopan, u blizini škole Brasil - Croácia

FILANTROPIJA

Vrijedna donacija iz Luksemburga

Nešto manje od pola godina nakon održavanja priredbe "58. Bazar international de Luxembourg", organizacijski odbor jednog od najvećih humanitarnih događaja u Velikom vojvodstvu objavio je iznose donacija koje će se uputiti na adrese 70 raznih udruga i volonterskih organizacija diljem svijeta. Među projekte kojima se daje potpora uvrštena je i "Ženska soba - Centar za seksualna prava" u Zagrebu. Vrijednu donaciju od čak sedam tisuća eura ovih su dana iz ruku Carmen Decalf i Catherine Thill Kamatiki, članica predsjedništva "Bazara" odgovornih za projekte, primile voditeljica hrvatskoga štanda na "Bazaru" Ivana Schumacher Filipović te Rosi Čuić i Mirjana Kacavenda.

"Bazar ima humanitarni karakter i njime se već godinama slijedi cilj suzbijanja siromaštva u cijelom svijetu, a posebice pružanje pomoći djeci i ženama. Ove godine zabilježeno je čak 28 tisuća posjetitelja. Posebno nam je drago što je ove godine uvršten i jedan projekt u Hrvatskoj, a to je velika nagrada za trud koji u predstavljajući Hrvatske ulaže jedna vrijedna ekipa volontera iz Luksemburga", rekla nam je Ivana Schumacher Filipović.

Na hrvatskom štandu iz godine u godinu pravi su hit mandarine i klementine iz doline Neretve, ali i domaće maslinovo ulje, rakije, paprenjaci, hrvatski božićni kolači, palačinke i drugi specijaliteti koji nailaze na veliko odobravanje Luksemburžana i ostalih posjetitelja humanitarnog spektakla.

Nakon svečane predaje čeka za "Žensku sobu - Centar za seksualna prava" u Zagrebu, Ivana Schumacher Filipović i njezina ekipa kreću već i s pripremama za Bazar 2019., koji će se održati 30. 11. i 1. 12. 2019. U ovom trenutku traže se udruge koje bi mogle postati partneri Bazara i aplicirati za sredstva u 2019. Zainteresirani se mogu javiti na e-poštu: ivana.schumacher@gmail.com. (Goran Filipović)

OTVORENE SU PRIJAVE NA LJETNU ŠKOLU HRVATSKOG FOLKLORA!

ŠTO: LJETNA ŠKOLA HRVATSKOG FOLKLORA – Panonska zona

TKO: organizacija Hrvatska matica iseljenika – voditelj LjŠHF Andrija Ivančan

KADA: 2. – 11. kolovoza 2019.

GDJE: OMLADINSKI HOSTEL ZADAR, ZADAR

CIJENA ŠKOLARINE: 600,00 KN ILI 80 EUR za polaznike izvan RH

CIJENA SMJEŠTAJA: 11 punih pansiona – 2.200,00 kn plus boravišna pristojba

PRIJAVA: Prijavite se na folklor@matis.hr ili pošaljite popunjenu prijavnici sa www.matis.hr

PROGRAM: narodni plesovi, glazba i pjesme Turopolja, Moslavine, Posavine, Bilogore, područja Slatine, Donjeg Miholjca, Orahovice, Našica, Nove Gradiške i Požeške kotline, Baranje, Valpovštine, Brodskog Posavlja, Đakovštine, zapadne Slavonije, područja Županje i Vinkovaca te Srijema. Predavat će se i plesovi Hrvata koji žive u Vojvodini (Srbija), Mađarskoj i Bosanskoj Posavini u BiH. Od teorijskih predavanja Kinetografija i osnove notnog pisma te nošnje panonskog područja.

PREDAVAČI: Andrija Ivančan, voditelj Plesa, Tibor Bun, voditelj Tambura, Vjekoslav Martinić, voditelj Tradicijskih glazbala, Siniša Leopold gost predavač, Nenad Sudar, Katarina Horvatović, Goran Knežević, Katica Tomac, Kristina Benko Markovica, Slavica Moslavac, Mišo Šarošac, Miroslav Šilić, Antun Kotek, korepetitor.

Brački prinos razvoju hrvatskoga književnoga jezika

Književnik iz Postira Ivan Ivanišević (1608.-1665.) djelovao je u skladu s nastojanjima oblikovanja zajedničkoga hrvatskoga književnoga jezika u južnoj Hrvatskoj 17. stoljeća

U okviru povijesti hrvatske književnosti u 17. stoljeću Dubrovnik se opravdano ističe kao žarište barokne književnosti, dok su pisci iz ostalih onodobnih južnohrvatskih književnih sredina uvelike ostali u njihovoj sjeni. Tu sudbinu dijeli i hrvatski barokni književnik Ivan Ivanišević (1608.-1665.), rodом iz Postirâ na otoku Braču. Premda se školovao u Italiji te dio života proveo u gradu Hvaru, od 1650. trajno se nastanjuje na svom rodnom otoku, najprije u malom bračkom mjestu Dolu, a zatim do smrti u Povljima. Iz predgovora prvomu izdanju jedinoga očuvanoga Ivaniševićeva djela poznato je da je prije toga bio već napisao četiri djela. Na žalost, ta djela dijele sudbinu mnogih izgubljenih tijekom mučne hrvatske povijesti u kojoj su, unatoč ratovima i inim nevoljama, nastajali i brojni plodovi uma i duha. Očuvano Ivaniševićevo djelo naslovljeno je *Kita cvitja razlikova*. Prvi je put tiskano 1642., a izdanja iz 1685. i 1703. svjedoče da je u doba hrvatskoga baroka bilo traženo štivo.

Ivaniševićev je književni jezik velikim dijelom temeljen na onodobnoj bračkoj čakavštini, ali s neprijepornim novoštokavskim utjecajem, kao što su npr. oblici *bio*; *pio*; *htio*; *po-grdio*; *pridobio*; *stavio*; *umio*; *želio* s promjenom glasa / u samoglasnik *o* na kraju sloga, i to ne samo na kraju riječi nego ponekad i na kraju unutarnjega sloga, kao u imenici *dionike*, npr. *Tko je svojih pogrdio*; *Tko bi tebe ne ljubio*; *A vodica ku si pio*; *koliko bih blažen bio*; *sam bih sebe pridobio*; *da se u sumnju bih stavio* / *Jesam li oni ki sam bio*; *Tko li je svoga progonio*; *za ovim stolom ku sam pio*; *ne umić sam se naučio*; *prem bi od zmije rojen bio*; *Kad si učeći ti znojio*; *otkli sam si počeo sjati*; *drage učinim dionike*. Taj novoštokavski utjecaj nije dosljedan, pa ima i primjera kao što je glagolski pridjev radni *govoril* (govorio), pridjev *nagal* (nagao) i imenica *dil* (dio), npr. *dojde vihar nagal dosti*; *S prijateljem tvoj dil čini*. Tipični su za čakavštinu srednjodalmatinskih otoka oblici glagolskoga pridjeva radnoga u kojima se ne izgovara završni glas, npr. *nauči* (naučio), *odgovori* (odgovorio), *učini* (učinio): *kako sam se nauči peti* (kako sam se naučio pjevati); *da sam tebi odgovori*; *kako si učini* itd. Poput štokavaca piše za nevolju; pobolje; obljubile; poljubljani s glasom *lj* koji nije svojstven čakavštini. Isto se može reći za jezične realizacije *drazi* (dragi); *s dra-*

Piše: Sanja Vulić

zim (s dragim); *tanci glasi* (tanki glasovi), koje su redovite u dubrovačkih autora toga doba. Zbog potreba rime Ivanišević ponekad rabi novoštokavski genitivni množinski oblik, npr. *kruno od vila*, koji mu se rimuje s *učinila*. Susreće se još poneki novoštokavski oblik, npr. instrumental množine *prid očima*, i to u proznom dijelu teksta.

Izbor riječi koje rabi Ivanišević također je barem djelomice pod štokavskim utjecajem, npr. *ti znojio tvoj znoj* (u čakavštini srednjodalmatinskih otoka rabe se riječi *potit se* u značenju zno-

jiti se i *pot* u značenju znoj). Tu pripada i primjer *gora od zmije* jer se u čakavštini srednjodalmatinskih otoka ne rabi riječ *zmija* nego u tom značenju *zmaja* i *guja*. U hrvatskoj je štokavskoj katoličkoj literaturi uobičajen poimeničeni pridjev *iskrnji* u značenju 'bližnji'. Rabi ga i Bračanin Ivanišević, npr. *Iskrnji se ima ljubiti*; *ljubiti iskrnjega kripost je*. Premda redovito rabi zamjenicu *ča*, ima niječne štokavske zamjeničke oblike *ništare* i *ništa*.

U novije se vrijeme u hrvatskim jezikoslovnim krugovima raspravlja jesu li štokavizmi u Ivaniševićevu djelu rezultat nesvjesnoga utjecaja onodobne i prijašnje štokavske literature (posebice dubrovačke) ili su rezultat svjesnoga piščeva jezičnoga izbora. Danas je naravno teško dokazati u kojoj je mjeri točna jedna ili druga tvrdnja. Moguće je da je Ivanišević želio pisati više novoštokavski, ali jednostavno nije znao jer nikada nije živio u novoštokavskoj sredini. Tomu u prilog govore njegove realizacije prezenta glagola *moći*. Naime, u bračkoj čakavštini, kao i inače u čakavštini redovit je prezent *moren* (u kontinentalnoj čakavštini nerijetko *morem*), *moreš*, *more ...* toga glagola. Ivanišević pak, poput štokavaca, rabi prezentske oblike *možeš*, *može*, npr. *nit se može*; *ne može moj ljubljani*. Analogijom prema odnosu čakavskoga *moreš*, *more*, *moremo*, *morete* i u novoštokavštini najčešćega *možeš*, *može*, *možemo*, *možete*, Ivanišević prema čakavskomu *morem* stvara oblik *možem* za koji vjerojatno pretpostavlja da je štokavski, npr. *A da možem ne ljubiti*. To pokazuje da je nastojao svoj jezik barem djelomice štokavizirati, ali da nije dovoljno poznavao štokavštinu. Važno je ipak imati na umu da se u njegovu književnom djelu (temeljenu na bračkoj čakavštini) štokavski utjecaj susreće na svim jezičnim razinama, što je u skladu s općim nastojanjima oblikovanja zajedničkoga hrvatskoga književnoga jezika u južnoj Hrvatskoj 17. stoljeća. ■

Tekst: **Željko Holjevac**

Prastari su tragovi čovjeka na Braču. Špilja Kopačina nedaleko od Donjega Humca s arheološkim nalazištem iz vremena od 15.000 do 8.000 godina prije Krista najstarije je čovjekovo stanište u Dalmaciji. Najstarije naselje na Braču, Škrip, postoji oko 2.000 godina. Na brdu Koštilo nalazi se ilirska gradina, a Donji Humac je naseljen od rimskog doba. I drugdje na Braču živjeli su Rimljani, o čemu svjedoči i antička glava iz Pučišća. Uvala u Milni, gdje su brodovi imali sigurnu luku, poznata je od gradnje Dioklecijanove palače u današnjem Splitu.

Brač se prije dolaska Hrvata nalazio pod bizantskom upravom, a u vrijeme hrvatskih knezova bio je u sastavu neretljanske Paganije. U Bolu je 550. sagrađena i freskama ukrašena crkva sv. Ivana i Teodora, prethodnica predromaničkoga sakralnoga graditeljstva kasnijih stoljeća. Ostaci starokršćanskog mozaika u Supetru potječu iz 5. ili 6. stoljeća, jednako kao i ostaci starokršćanske bazilike sv. Lovre u uvali Lovrečina i starokršćanskoga sklopa na brdu Mirje povrh Postira. Dio starokršćanske bazilike u Selcima, također iz 5. ili 6. stoljeća, jedini je starokršćanski baptiserij

Spomenik Tolstoju u Selcima

Iz povijesti otoka Brača

Brač se prije dolaska Hrvata nalazio pod bizantskom upravom, a u vrijeme hrvatskih knezova bio je u sastavu neretljanske Paganije. U Bolu je 550. sagrađena i freskama ukrašena crkva sv. Ivana i Teodora

Supetarska luka

u našoj zemlji. Na temeljima bazilike iz 6. stoljeća izgrađena je i crkva sv. Ivana u Sutivanu.

U HRVATSKIM RUKAMA

Najstarija bolska crkva, posvećena sv. Luki, potječe iz 9. stoljeća. U ranom srednjem vijeku sagrađena je i crkva Presvetoga Trojstva u Nerežišćima. U vrijeme kraljeva Tomislava i Petra Krešimira IV. Brač je bio u hrvatskim rukama. Crkva sv. Luke u Supetru potječe iz 11. stoljeća, a tada se spominje i naselje Mirca u oporuci priora Petra. Povaljska listina iz 13. stoljeća svakako je najstariji dokument na otoku na hrvatskome jeziku.

Venecija je do 1148. zavladała Bračom, a poslije Zadarskoga mira 1358. zagospodario je njime ugarsko-hrvatski kralj. Stari dio grada s rivom u Supetru nastao je oko supetarskog porta. Na-

selje Murvica u povijesnim dokumentima spominje se još 1286., a župna crkva Gospe Karmelske u Nerežišćima 1287. godine.

Bosanski kralj Tvrtko I. zadobio je prije 1390. vlast nad Bračom. No, već 1413. otokom je vladao Hrvoje Vukčić Hrvatinić, a zatim su Bračom opet zavladaali Mlečani. Godine 1400. sagrađena je župna crkva sv. Antuna Opata u Praznici. Iz 1467. potječe palača (kaštel) Ciprijana Žuvetića u Pučišćima, a iz 1475. kompleks dominikanskog samostana s crkvom u Bolu. Crkva sv. Petra i Pavla u Nerežišćima izgrađena je u romaničkom stilu u 15. stoljeću. Iz tog stoljeća potječe i kameni reljef na oltaru crkve sv. Martina u Bobovišću pokraj Milne. Mletački stup iz 1545. u Nerežišćima jedini je preostali dio otvorene lože dijela kneževе palače koja je porušena na početku 20. stoljeća.

Bosanski kralj Tvrtko I. zadobio je prije 1390. vlast nad Bračom. No, već 1413. otokom je vladao Hrvoje Vukčić Hrvatinić, a zatim su Bračom opet zavladaali Mlečani.

OTIŠLI MLEČANI, DOŠLI FRANCUZI

Oko 1550. građena je župna crkva sv. Ivana Krstitelja u Postirama. U crkvi se nalazi grobnica starokršćanskog mučenika sv. Jušta. Oltarska slika "Madona s Djetetom i svecima", rad Jacopa Tintoretta iz 1563., nalazi se u crkvi Gospe od Milosti u Bolu. Župna crkva sv. Jeronima u Pučišćima sagrađena je 1576., a u njoj je slika sv. Roka koji ozdravlja bolesnike. Između 1579. i 1585. građena je župna crkva Uznesenja Marijina u Sutivanu. U Supetru je 1642. sagrađena crkva posvećena sv. Roku, a 1760. i zavjetna crkva posvećena sv. Martinu. Dominikansku crkvu u Bolu oslikao je između 1680. i 1713. kotorski slikar Tripo Kokolja. Godine 1764. podignut je mramorni glavni oltar u župnoj crkvi u Nerežišćima, posvećen sv. Mariji. Godine 1770. sagrađena je župna crkva Bezgrješnog začeca koja dominira naseljem Dračevicom, a 1775. župna crkva Gospe Karmelske u Selcima. Iz 18. stoljeća potječe župna crkva sv. Fabijana i Sebastijana u Donjem Humcu, dok je župna crkva Gospe od Blagovijesti u Milni sagrađena 1873. uz staru župnu crkvu sv. Marije iz 1646. godine.

Potkraj 18. stoljeća trajno su otišli Mlečani, a početkom 19. stoljeća nakratko došli Francuzi, nakon čega je zaživjela austrijska vladavina. U kamenoj kući na rivi u Postirama rođen je 1876.

Donji Humac je prvo mjesto u Hrvatskoj koje je imenovalo trg imenom prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana.

hrvatski književnik Vladimir Nazor. Charles Yriarte nacrtao je 1878. najstariju poznatu panoramu Bola. Sljedeće godine podignut je općinski dom u Sutivanu. Župna crkva Navještenja BDM u Novom Selu sagrađena je 1894. Tri godine kasnije Petar Niseteo utemeljio je Hrvatsku čitaonicu u Bolu. Ondje je 1900. osnovana Prva dalmatinska vinska zadruga. Na početku 20. stoljeća, kada su se mnogi Bračani iseljavali u prekomorske zemlje zbog gospodarskih i socijalnih razloga, središtem Supetra dominirala je župna crkva Navještenja

Marijina, a središnjim dijelom Nerežišća kneževa palača koja je porušena 1902. Tada je u Pučišćima otvorena osnovna škola, a dvije godine kasnije i u Nerežišćima. Župna crkva Gospe od Anđela u Sumartinu sagrađena je 1913.

AERODROM

Poslije raspada Austro-Ugarske 1918. Brač je ušao u sastav monarhističke Jugoslavije. U Supetru je 1930. održan euharistijski kongres. NDH je Rimskim ugovorima 1941. zadržala Brač, a poslije Drugoga svjetskog rata otok je bio u sastavu socijalističke Jugoslavije. Godine 1955. podignuta je nova župna crkva Krista Kralja u Selcima. U vrijeme stvaranja samostalne Republike Hrvatske u Domovinskom ratu otvoren je na Braču 1993. aerodrom s pistom duljine 1.200 metara, pogodan za slijetanje manjih zrakoplova. Donji Humac je prvo mjesto u Hrvatskoj koje je imenovalo trg imenom prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana. Danas u svakodnevici otoka prevladava turizam, Postira ima jednu od najznačajnijih tvornica za preradu ribe, a Zlatni rat je najpoznatija plaža na Jadranu. ■

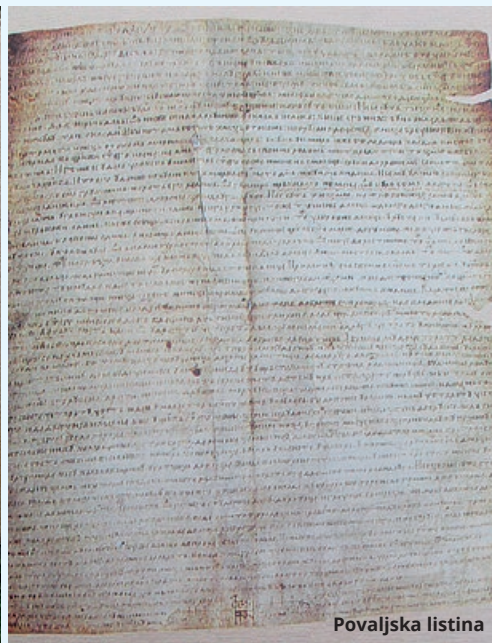
ENG There are ancient traces of human activity on the island of Brač. Kopačina cave near Donji Humac has yielded archaeological finds from the period from 15000 to 8000 BCE and is the oldest known human habitation in the southern Croatian region of Dalmatia.

Zlatni rat

Vladimir Nazor

Povaljska listina

Herkulov otok

Otok koji je životario na rubu povijesnih događaja i društvenog razvoja svojim iznimnim ljudima osvojio je svijet

BRAČ – Murvica

Tekst: **Marin Knežević**

Brač je poput najstarijeg brata u obitelji koji se odrekao svog prvorodstva. Taj najveći dalmatinski otok, u čijoj orbiti se nalaze Šolta, Hvar, Vis, pa i Korčula, okrenuo je leđa bogatstvu koje sa sobom nosi trgovina s dalekim krajevima, raskošnim palačama aristokrata, bitkama i sukobima od kojih bi se treslo cijelo Sredozemlje. Umjesto toga Brač je svjesno utonuo u mirise aromatičnog bilja, sitni topot koza i ovaca koji tek povremeno razbija udarac maškлина o tvrđi kamen i u jastuk beskrajnoga, vedroga plavog neba.

Umjesto razvoja utemeljenog na silovitim trzajima i grčevima Brač se odlučio za ritam koji određuju stoljeća i tisućljeća, promjene “dugog trajanja”

Od davnina Bračani se iseljavaju u Južnu i Sjevernu Ameriku, južnu Afriku, a kasnije i u Australiju te u razvijenije europske zemlje. Procjenjuje se kako je od kraja 19. st. do druge polovice 20. st. s Brača iselilo najmanje 60% njegova stanovništva.

(longue durée) kako ih je nazvao veliki francuski povjesničar Fernand Braudel ili, kao što govori književnik Vladimir Nazor, “tihu povijest” koja teče mirno, ali koja je ipak puna događaja i šutljivih nevolja i nesreća.

ZORA CIVILIZACIJE

Brač je takvu odluku donio, čini se, još u samoj zori ljudske civilizacije. Nema tu mjesta grčkim gradovima. Rimljani su razumjeli bukoličku narav Brača pa tu grade samo svoje vile koje se hrane jednako proizvodima polja, mora i pašnjaka koliko i mirom otočkog krajoлика. U srednjem vijeku Brač je komuna,

ali komuna kojoj nedostaje njezino temeljno obilježje, a to je grad. Brač ima svoj statut, svoja plemićka vijeća, no nema urbano središte. Brački plemići okupljaju se u jednom selu – Nerežišću. To ipak ne znači kako je Brač u sebe zatvorena sredina.

Više od svih drugih dalmatinskih otoka on je otvoren strancima, počevši od izbjeglica iz rimske Salone do nevoljnika koji bježe pred Turcima iz Poljica i Bosne. Unatoč tome, svi doseljenici sklapaju prešutni pakt sa sporim i tihim ritmom otoka.

Taj spori ritam, ritam je i drevnih vjerovanja i predaja. Tu vile i vilenjaci

Posebna je pojava iseljavanje Bračana u Čile. U toj južnoameričkoj zemlji potomci Bračana do danas drže važne, pa i ključne pozicije u gospodarstvu, politici i kulturi.

opće s ljudima, mrtvi se slobodno kreću među živima, polja su puna nestašnih mačića. Tu se negdje krije tajanstvena ptica *viver* koju nitko nije vidio, a nad svima širi krila zmaj iz "Zmajeve pećine". Istodobno, nigdje toliko ranokršćanskih i ranosrednjovjekovnih crkava kao na Braču.

MITSKA ČEŽNJA BRAČANA

Mit i vjera na ovom otoku žive jedno uz drugo od početaka vremena. Kada želi odrediti Brač, Nazor ga definira ne onim čega na otoku ima, nego onim čega na otoku nema. To je otok bez vode, žita i putova. Takav prostor morao je oblikovati i posebno otporne, izrazito jake ljude. Ovi ne samo što se bore s kamenom, nego od njega i žive. Tako je od antike Brač otok Herkula (Herakla), mitskog heroja koji nije samo utjelovljenje nadljudske snage, zaštitnik klesara, nego i božanstvo poštenog, moralnog izbora, uskog puta nasuprot širokoj cesti.

Iznimni ljudi Brača tako su bili spremni i za iznimna djela. Krajem 19. st. bolest vinove loze u Francuskoj i Italiji donijela je vinogradarima Dalmacije do tada nezamislive prihode. Mala mjesta

Plaža Lovrečina

Brača pokušavaju oponašati velike gradove, a gotovo svaka kuća dobiva tinal, primaću sobu s vitrinom u kojoj se nalazi staklo i porculan iz kojih se jelo i pilo samo u iznimnim prigodama. Ono što je dobiveno na tuđoj nevolji nije moglo dugo trajati. Filoksera je napala i bračke vinograde. Jedini izlaz bio je odseliti se. Drevni štovatelji Herkula bili su više od drugih dorasli ovom izazovu.

MIGRACIJE I ODRŽIVI RAZVOJ

Odlaze u Južnu i Sjevernu Ameriku, južno Afriku, a kasnije i u Australiju te u ra-

zvijenije europske zemlje. Neki tvrde kako je Brač otok s kojega se stanovništvo najviše iseljavalo u svjetskim razmjerima. Možda. Sigurno je kako se od kraja 19. st. do druge polovice 20. st. iselilo najmanje 60% njegova stanovništva. Posebna je pojava iseljavanje Bračana u Čile. Tu potomci Bračana do danas drže važne, pa i ključne pozicije u gospodarstvu, politici i kulturi. Tako se tvrdi kako su, doduše, iseljeni Bračani izgubili svoj otok, ali su dobili cijelu državu!

Čini se kako se strategija Brača isplatila. Vjernost onom drevnom, vječnom Sredozemlju učinila je otok prostorom dugoročno održivog življenja. Iz te svijesti o potrebi podvrgavanja okolišu i suživota s lijepim, ali skromnim nastala je i poslovična bračka škrtnost. Otok koji je životario na rubu povijesnih događaja i društvenog razvoja svojim ljudima osvojio je svijet. Bi li ijedan otok mogao poželjeti nešto više? ■

Vidova gora sa Zlatnog rata

ENG *Natives of Brač island have been moving abroad for the past 150 years, relocating to South and North America, South Africa and, of late, to Australia and more developed European countries. According to some, the island of Brač has seen the highest overall rates of emigration. What is certain is that from the end of the nineteenth to the second half of the twentieth century at least sixty per cent of its population had moved abroad, most to Chile.*

Brač - jedan od najsunčanijih jadranskih otoka

Otok tipičnoga mediteranskog podneblja, s više od 130 dana izrazito vedrog neba, smatra se jednim od najsunčanijih jadranskih otoka. Treći je po veličini otok u Jadranskom moru, smješten ispred grada Splita, od kojega ga dijeli Brački kanal. Suha, vruća ljeta i blage i kišovite zime, uz razlike u lokalnoj klimi i reljefu predjela uz more ili onih na Vidovoj gori, stvaraju i razlike u bračkoj vegetaciji i flori. Ovdje rastu mnoge biljke uobičajene za sredozemno područje, ali i neke karakteristične za obalne planine Jadrana.

Portenschlagiella ramosissima

Divlja kruška nalazi se na nekih 320 m.n.m. i procijenjeno je da je stara otprilike 150 godina. Za crni bor se smatra da je star između 150 i 200 godina, a zapravo izgleda kao bonsai oblik. Zlatni rat je rt dugačak nekih 400 metara, građen od šljunka nanešenoga s Vidove gore. Uz sam rt nalaze se podvodne zajednice endemične morske cvjetnice posidonije (*Posidonia oceanica*).

Vidova gora je sa svojih 778 m.n.m. najviši vrh otoka Brača i jadranskog otočja koje je toliko zanimljivo područje (značajan krajobraz!) da je uvršteno u tzv. IPA (Important Plant Area) područja Hrvatske, a proteže se od mjesta Nerežišća pa do vrha, u rasponu od 400 do 780 m.n.m. Ime je dobila po poganskom slavenskom božanstvu Svantevidu, a prelaskom Hrvata na kršćanstvo ime dobiva po sv. Vidu. To se IPA područje odlikuje velikom vegetacijskom

Prirodne znamenitosti otoka Brača koje svakako treba posjetiti su: značajni krajobrzi Vidova gora, dolina Blaca i Zlatni rat, spomenici prirode crni bor (*Pinus nigra*) na krovu crkvice sv. Petra i Pavla u Nerežišćima i divlja kruška (*Pyrus amygdaliformis*) na području Selca.

Tekst i foto: **Darko Mihelj**

Poput većine srednjodalmatinskih otoka, i Brač su pokrivala velike šumske površine crnike ili česmine, crnoga dalmatinskog i alepskog bora te niže šume duba, crnoga graba, koprivica i maklena. Djelovanjem čovjeka nestale su velike šumske površine koje su se zadržle i danas

na pojedinim dijelovima otoka. U nižim dijelovima otoka i priobalnome pojasu prevladava suha i topla mediteranska klima dok vršni dio pripada mediteransko-montanom pojasu s relativno hladnijom klimom. Otok ima pomalo asimetričan oblik: blage sjeverne strane i strme padine na jugu.

Osim Zlatnog rata koji pripada općini Bol i divlje kruške, ostale znamenitosti su na području općine Nerežišće.

Cerastium grandiflorum

Drypis spinosa jacquiniana

i florističkom raznolikošću. Mješovita šuma medunca "duba" i crnog jasena te mješovita šuma i makija hrasta crnike s crnim grabom su karakteristične zajednice za Vidovu goru. Šuma dalmatinskoga crnog bora i crnike raste također u ovom području.

Vazdazeleni šuma i makija hrasta crnike s mirtom (*Myrtus communis*) u svom sastavu je bez listopadnih vrsta i često s manjim ili većim udjelom tzv. pokretnoga kamenja. Makiju divlje masline (*Olea europea*) i tršlje (*Pistacia*), šumsku zajednicu dalmatinskoga crnog bora s primorskom resikom (*Erica manipuliflora*) te mješovitu šumu i makiju hrasta crnike (*Quercus ilex*) s crnim jasenom (*Fraxinus ornus*) nalazimo u najtoplijem obalnom dijelu otoka te mješovitu šumu alepskog bora (*Pinus halepensis*) i crnike, inače jako čestu na Sredozemlju, nalazimo pokraj Sumartina i Selca.

NEKE ZANIMLJIVE BILJNE VRSTE OTOKA BRAČA

Flora otoka Brača ima, prema posljednjim podacima, oko 1.144 svojte. Treba spomenuti pjenastu djetelinu (*Trifolium spumosum*) koja nije endem, a u hrvatskoj flori je vrlo rijetka. Dugocvjetna lužarka (*Sternbergia colchiciflora*) je tako-

đer vrlo rijetka u Hrvatskoj, za razliku od žute lužarke (*Sternbergia lutea*) koja je češća. Dubrovačka zečina (*Centaurea ragusina*) je trajnica, istočnojadranski je endem u pukotinama obalnih stijena, paleoendem (endemična vrsta starog podrijetla, koja može biti i reliktna). Trobri di sijedac (*Rešetnikia triquetra* ili *Fibigia triquetra*) busenasta je biljka, stenoendem (endem uskog rasprostranjenja) kojem je najrodnija velebitska degenija, a cvjeta od ožujka do lipnja žarkožutim cvjetovima, stanovnik je okomitih dalmatinskih vapnenačkih stijena. Jadranska perunika (*Iris pseudopallida*) snažna je trajnica, endem, do metar i više visoka, s tri do pet cvjetova svijetlotljubičaste boje, a cvjeta od travnja do lipnja. Dalmatinski crni bor (*Pinus nigra* subsp. *dalmatica*) je endem, če-

sto zakrivljenog stabla, kišobranaste ili široko čunjaste krošnje. Strogo je zaštićena i ugrožena vrsta. Velecvjetni rožac (*Cerastium grandiflorum*) je jastučasta trajnica, ilirsko-balkanski endem, visoka i do 80 cm, bijelih cvjetova, stanovnik pukotina stijena, vapnenačkih točila i kamenjarskih pašnjaka. Strogo je zaštićen. Endemična obojena krabljica (*Chaerophyllum coloratum*) jednogodišnja je ili dvogodišnja biljka vretenastog korijena, do metar visoka, sa cvjetovima složenim u štitce, žutih latica. Gotovo je ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Stenoendemična jadranska perunika (*Iris adriatica*) ubraja se u patuljaste perunike, visine je samo 5 cm, s jednim cvjetom ili žute ili crvenkaste boje. Geofit je (ima podzemnu stabljiku - podanak) na suhim travnjacima. Hrvatski luk (*Alli-*

Godine 2011. dio Brača, počevši od pustinje Blaca, zahvatio je golemi požar u kojem je, u nekoliko dana, stradalo 5.600 ha borove šume, makije, niskog raslinja, maslinika i vinograda, vjerojatno uzrokovan otvorenim plamenom. S obzirom na to da mnoge biljke na području Sredozemlja sadrže aromatične, lako goruće tvari, važno je držati se protupožarnih pravila ponašanja uz obalu i na otocima. Čuvajmo neprocjenjivo blago prirode i ljudskog mara!

Campanula portenschlagiana

Na području otoka Brača nalazimo još neke zanimljive biljne zajednice: kamenjarski pašnjak trava uspravnog ovsika i jadranske vlasulje, koji je poznat samo s Brača.

um croaticum) ima lukovice jajasta oblika, rahla cvata s 25 do 40 cvjetova zvonašta ocvijeća žutozelenkaste boje; stenoendem je mediteranskih kamenjarskih pašnjaka. Endemični Thomasov podlesak ili šafran (*Crocus thomasi*) je zeljasta trajnica, gotovo kuglasta gomolja; cvjetovi ugodna mirisa su svijetlo do tamnije ljubičastoplave boje. Dalmatinski klinčić (*Dianthus ciliatus* subsp. *dalmaticus*) je endem, zeljasta trajnica kamenjarskih travnjaka i pukotina stijena. Strogo je zaštićen. Primorski mekinjak (*Drypis spinosa* subsp. *jacquiniana*) je višegodišnja biljka točilarka (stanovnik točila), bijelih ili ružičastih cvjetova koji se pojavljuju od lipnja do kolovoza. Dalmatinska prženica (*Knautia dalmatica*) je stenoendem, strogo zaštićena biljka koja raste na suhim travnjacima. Blijedoljubičasti lanilist (*Linaria microsepala*) je također stenoendem, trajnica s podzemnim rizomom (modificirana podzemna stabljika), cvjetova čije su latice svi-

jetloljubičaste. Endemična dalmatinska bresina (*Micromeria dalmatica*) je trajnica, cvjeta od lipnja do kolovoza. Stanovnik je vapnenačkih kamenjara i stijena.

Iris adriatica

Dolina Blaca ili pustinja Blaca zaštićena je zbog svoga kanjanskog karaktera, a tu je zanimljiva biljna zajednica portenšlagije i portenšlagova zvončića, posebna zajednica na stijenama za koju je značajno da joj se, uz uobičajene vrste, priključuje i poznata dubrovačka zečina.

Samonikli kačun okrunjena kokica (*Ophrys rhodostephanae*) je endemična biljka visine do pola metra, raste na sunčanim ili polusjenovitim, suhim ili vlažnim staništima kisele reakcije. Stenoendem dalmatinsko ptičje sjeme (*Ornithogalum dalmaticum*) je biljka s lukovicom na suhim travnjacima, bijelo-zelenkastih cvjetova.

Razgranjena portenšlagija (*Portenschlagiella ramosissima*) je balkansko-apevinski endem i zeljasta trajnica, poluokruglastih cvatova u obliku štitaca i latica žučkasto-zelenkaste boje. Nalazimo je u pukotinama vapnenačkih stijena. Weldenov podlesak ili šafran (*Crocus biflorus* subsp. *weldenii*) je endem, višegodišnja zeljasta biljka (geofit), najčešće bijelih cvjetova; cvate od sredine siječnja do sredine travnja. Raste na kamenjarskim pašnjacima. Dalmatinska bijela svila (*Armeria canescens* subsp. *dalmatica*) je endem, busenasta zeljasta trajnica odrvenjela podanka. Stanovnik je suh travnjaka na vapnenačkoj podlozi. Portenschlagov zvončić (*Campanula portenschlagiana*) je endemična busenasta trajnica prekrasnih cvjetova plavoljubičaste boje. Cvjeta od svibnja do srpnja na vapnenačkim stijenama od obale mora do viših položaja. Rijetka je, strogo zaštićena i gotovo ugrožena vrsta. ■

ENG The island of Brač has a typical Mediterranean climate, with over 130 days of exceptionally clear skies. It is considered to be one of the sunniest Adriatic islands and it is the third largest island in the Adriatic Sea, located in front of the city of Split, from which it is divided by the Brač channel. Dry, hot summers and mild and rainy winters, with differences in the local climate and relief of the countryside or those on Vidova gora (from 780 m above sea level, the highest peak of the Adriatic islands), create differences in Brač's vegetation and flora. There are many plants common in the Mediterranean, but also some of the coastal mountains of the Adriatic.

“Pustinja” gospodarskih i kulturnih dobara

U početku je bila samo pećina, prvo sklonište pred Turcima izbjeglih poljičkih svećenika-glagoljaša

Četiri se stoljeća održao ovaj jedinstveni spoj otočkoga krajolika i arhitekture, svećeničkoga i laičkoga, zaokruženi i cjeloviti eko-sustav koji je kao svećenička zadruga prestao postojati 1963. godine i koji je danas muzejska ustanova

Tekst: **Željko Rupić** Foto: **Centar za kulturu Brač, Tomislav Marić**

Deset kulturnih i prirodnih dobara Republike Hrvatske dosada je upisano na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine, a još ih je petnaest “na čekanju”, na tzv. pristupnom popisu. Jedno se od njih “u sitnici” razlikuje od svih drugih – do nje ga ćete isključivo polusatnim, ne baš laganim, pješaćenjem stazama kojima su više stotina godina gazili konji i mazge. Nije samo u tome jedinstvenost Pustinja Blaca, jedinstvenoga kulturnoga krajolika na Braču, na području Nerežišća, kojega su prije nekoliko godina Ministarstvo kulture i Centar za kulturu Brač koji od devedesetih godina upravlja ovim spomenikom kulture, prijavili kao prvoga hrvatskoga kandidata za Landscape Award, Nagradu za do-

stignuća u području zaštite krajolika koju svake druge godine dodjeljuje Vijeće Europe.

Samostan Pustinja Blaca utemeljili su sredinom 16. stoljeća, bježeći pred Turcima iz Poljica, glagoljaški svećenici – pustinjaci, otud mu i ime, koji su prvi zaklon na Braču pronašli u pećini Ljubitovici u dnu strme litice. Na početku naseobina zaštićena kamenjem s vremenom je nadograđena samostanom i crkvom, gospodarskim i stambenim zgradama, a okolni prostor su vrijedne ruke svećenika i laika iz obližnjih naselja s kojima su živjeli u skladnoj i uređenoj zajednici, pretvorili u blagrodne

vinograde, maslinike i pčelinjake. Četiri se stoljeća održao ovaj jedinstveni spoj otočkoga krajolika i arhitekture, svećeničkoga i laičkoga, zaokruženi i cjeloviti eko-sustav koji je kao svećenička zadruga prestao postojati 1963. godine, po smrti svoga posljednjega upravitelja, i koji je danas muzejska ustanova pod nazivom Pustinja Blaca. Nakon što neko vrijeme nije bio otvoren javnosti, prije pet godina, nakon tri godine sanacije muzeja i okolnoga stijenja, fenomen Blaca koji je od isposničke zajednice rastao do respektabilnog veleposjeda u gospodarskom smislu i mjesta kulture i znanosti, ponovno je dostupan svima.

Ekonomska moć Blaca sredinom 18. stoljeća je bila značajna i u mediteranskim okvirima, tri su blatačka jedrenjaka plovila od Venecije do sjevernih obala Afrike i juga Pirenejskog poluotoka te do Crnog mora.

Biblioteka Pustinje Blaca

Zvezdarnicu je u Pustinji Blaca utemeljio don Nikola Milićević mlađi

IZNIMNA EKONOMSKA MOĆ

Dakle, oko 1550. godine, izbjegli su poljički glagoljaši pod gotovo nepristupačnom visokom stijenom uredili svoj prvi zaklon za sebe i za stoku, prostor za hranu i vodu, a nakon toga su građene kuće i druge građevine, uključivo crkvu koja je završena početkom 17. stoljeća, a uz nju je najstarija zgrada pokrivena dvostrešnim krovom. Uz samu liticu uređena je kuhinja s prostranim kominom na kojemu je vatra gorjela tijekom cijele godine, a gasila se i nanovo palila samo na Veliki četvrtak. Čudesni sklop blatačkih zgrada je znatno proširen novim stambenim i gospodarskim objektima u 18. i 19. stoljeću, a tada su dovršeni crkva i samostan. U to vrijeme redovničko-laička zajednica je, kultiviranjem okolnih šuma u vinograde i maslinike, došla u posjed znatnih gospodarskih potencijala čija je eksploatacija rezultirala i ra-

Zvezdarnica je bila poznata u čitavom svijetu, don Niko mlađi ostvario je veze s oko 120 opservatorija u Europi i Americi. Njemu u spomen dva su asteroida nazvana imenima Milićević i Brač.

pidnim širenjem gospodarskih aktivnosti na trgovinu i pomorstvo. Ekonomska moć Blaca sredinom 18. stoljeća je bila značajna i u mediteranskim okvirima, tri su blatačka jedrenjaka plovila od Venecije do sjevernih obala Afrike i juga Pirenejskog poluotoka te do Crnog mora na istoku. Krajem 19. stoljeća Pustinja je opasana visokim zidom-bedemom dugim oko sto dvadeset i visokim oko osam metara, a kompleks je tada do-

bio i nekoliko novih objekata.

U fenomenološkom i kulturološkom smislu interijer Pustinje Blaca je zaista posebna priča. Unutrašnjost je (još uvijek) bogata stilskim namještajem, slikama, bibliotekom s više od osam tisuća naslova, velikim brojem satova koji su pokazivali vrijeme najpoznatijih svjetskih opservatorija, glasovirom, teleskopom, ostacima tiskare s kraja 19. stoljeća, ...sve to pod strmom liticom koja je nekim zgradama i "četvrti zid", zaista je impresivno. A kako je glasovir uopće mogao stići u Pustinju?

S mora ga je, po uskome i strmome putu osam sati nosilo dvanaest ljudi koji su za nagradu i okrjepu tom prigodom popili pedeset šest litara najboljega blatačkoga vina.

SVJETSKI POZNATA ZVEJDARNICA

Posljednja dva upravitelja Pustinje Blaca bili su Milićevići. Po mnogim istraživačima, vjerojatno najznačajniji upravitelj, don Nikola Milićević stariji, koji je vodio blatačku zajednicu od 1869. do smrti 1923. godine, primjer je ne samo gospodarskog vizionara, nego i izvanrednog organizatora. Bio je obnovitelj Pustinje nakon velike poplave koja je 1896. uništila vinograde, voćnjake i perivoje, kada je organizirao prave javne radove - izgradnju pristupnih putova do okolnih zaselaka, regulirajući tako vode koje su ugrožavale blatački kanjon, a autor je i pčelinjaka, jedinstvenog u Dalmaciji. Zahvaljujući njemu Pustinja je imala i malu tiskaru, prva je knjiga tiskana 1895., a tu je dvije godine kasnije

Staza do Pustinje vodi kroz zaštićeni krajolik

Dio muzejskoga postava

Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pustinji Blaca

tiskana i čuvena don Nikina knjiga Povijestne crtice o Pustinji Blaca.

Don Niko stariji bio je stric posljednjeg upravitelja i posljednjeg pustinjača Blataca, don Nikole Miličevića mlađeg koji je kao upravitelj radio od 1923. do 1963., kada je umro i kada je zamrla svećenička zadruga. On je još dvadesetih godina prošloga stoljeća, uz snažnu potporu strica, utemeljio "pod stijenom" pravi astronomski opservatorij opremljen knjižnicom, instrumentima i teleskopima. Dopremio je u Blaca tada najjači teleskop na Balkanu. Zvezdarnica je bila poznata u čitavom svijetu, don Niko mlađi ostvario je veze s oko 120 opservatorija u Europi i Americi. Naravno, u muzejskom postavu Pustinje Blaca izložena je njegova iznimno vrijedna astronomska baština. I danas na adresu Pustinje "zaluta" neki astronomski ča-

A kako je glasovir uopće mogao stići u Pustinju? S mora ga je, po uskome i strmome putu osam sati nosilo dvanaest ljudi koji su za nagradu i okrjepu tom prigodom popili pedesetšest litara najboljega blatačkoga vina.

sopis s prestižnih svjetskih sveučilišta ili istraživačkih instituta, a koliki je bio ugled Nikole Miličevića mlađeg svjedoči i činjenica da su dva asteroida, otkrivena sa zvezdarnice Višnjan, odlukom Međunarodne astronomske unije dobila naziv Miličević i Brač u spomen na astronoma don Niku i njegovu malu zvezdarnicu.

UREĐENJE I REVITALIZACIJA OKOLIŠA

O Pustinji Blaca od 1994. godine brine Centar za kulturu Brač, javna ustanova u kulturi, čiji je osnivač Splitsko-dalmatinska županija. U posljednjih više od trideset godina provedeni su opsežni konzervatorsko-restauratorski radovi na kompleksu, obnovljeni su oštećeni dijelovi zgrada, sanirane stijene, poboljšan pristup muzeju, obnovljeni stari suhozidi, restaurirana muzejska zbirka, te definirani dodatni sadržaji.

Program koji je intenziviran prije dvanaest godina pojačanim aktivnostima Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture i Centra za kulturu Brač ima za cilj ovaj iznimni spomenik ljudskom radu dovesti na razinu primjerenu kulturno-turističkim hodočascima našega stoljeća. Projekt Eko-muzej Pustinja Blaca predviđa još znatan broj aktivnosti, ne samo na planu zaštite spomeničke baštine, nego i u vezi uređenja i revitalizacije okoliša ovoga jedinstvenoga spomenika kulture. ■

ENG *The monastery at Pustinja Blaca ("Blaca Hermitage") was founded in the mid-sixteenth century by priests following the Glagolitic tradition that had fled Poljica in the face of the Ottoman threat. These anchorites found refuge at a cave on a steep cliff face on the island of Brač between the villages of Bol and Milna. Over time the refuge was expanded to include a monastery building and church and commercial and residential structures, and the surrounding area was transformed with fruitful vineyards, olive groves and beekeeping. For four centuries this unique melding of island landscape and architecture, clergy and lay people, survived, creating a rounded ecosystem that ceased to function as a clerical cooperative in 1963. It is now the Pustinja Blaca Eco Museum.*

Na blatačkome kominu vatra je gorjela tijekom cijele godine, gasila se i nanovo palila samo na Veliki četvrtak

Bračka kamena čipka

Još od antičkih vremena u bračkim kamenolomima vadio se kamen kojim su se gradile znamenite građevine, a najpoznatija u okolici je Dioklecijanova carska palača u Splitu. Tradicija gradnje kamenom postala je dio identiteta otoka Brača, a brački kamen nešto po čemu je Hrvatska prepoznatljiva u svijetu. Gotičko-renesansni i renesansni majstori Juraj Dalmatinac, Andrija Aleši i Nikola Firentinac, kao i naši slavni kipari moderne Ivan Meštrović i Frano Kršinić, pronašli su veliko nadahnuće u ovome kamenu.

Klesarska škola, Pučišća

Piše: **Marjana Kremer**

Bračka povijest doslovno je ispisana u kamenu jer se čovjek tu od pamtiviljeka borio s njim, krotio ga i plodio. Za Bračane ovaj bijeli kamen predstavlja kamen-dragulj i oni svoj vrijedan kamen ne vade, već ga s poštovanjem i zahvalnošću 'beru' kao najdragocjeniji plod zemlje. Današnje najpoznatije vrste bračkog kamena su: *bračko veselje* (dolazi od ilirskog imena za pučiški kamenolom: *Veselia Felicetas*), *brački avorio* (tal. avorio - bjelokost), *brački sveti Petar* i *plano*. Najznamenitije građevine izrađene od bračkog kamena i ujedno pod zaštitom UNESCO-a, uz Dioklecijanovu palaču, u

Hrvatskoj su: katedrala sv. Jakova u Šibeniku i katedrala sv. Lovre u Trogiru.

POVIJESNI PREGLED

Eksploatacija bijeloga bračkog kamena iz kamenoloma započela je u antičko vrijeme u neposrednoj blizini Škripa (grč. *scirphai* - kamen vapnenac) i Splitске u kamenolomima: Plate, Rasohe i Stražišća. Ti su kamenolomi poslije korišteni za izgradnju Salone i Dioklecijanove palače (dovršena je početkom IV. st.). Međutim, eksploatirani su i prije Dioklecijanove vremena za antičku Salinu (Solun), što se zaključuje iz natpisa iz II. st. po. Kr. nađenog u blizini Škripa, u kojem se spominje upravnik kazališta u Solinu. Kamen je korišten i u druge građevne svrhe ondašnje velike rimske

provincije Dalmacije. O vađenju kamena u doba antike u tim kamenolomima svjedoče i nalazi rimskih fragmenata, od fibula (lat. kopča za pričvršćivanje dijelova odjeće) do žrtvenika, nedovršenih sarkofaga, kolona i kapitela te starih alata. U Rimljana kamenolomi su bili državni i pod vojnom upravom te posvećeni zaštiti bogova pa su tako i brački kamenolomi u Dioklecijanovo vrijeme bili posvećeni Heraklu (u grč. mitologiji polubog, sin vrhovnog boga Zeusa i smrtnice Alkmene), a po nađenim fragmentima nekih natpisa, čini se, i bogu Merkur (rimski bog trgovaca, predvodnik na putovanjima, pomagač u stjecanju imetka). U kamenolomu Rasohe sačuvao se u živoj stijeni rustično uklesan reljef Herakla, a u kamenolomu Plate zavjetni žrtvenik koji mu je podigao nadzornik kamenoloma Valerius Valerianus. Isto tako postojao je stalni živi pomorski promet rimskih brodova za prijevoz kamena (*naves lapidariae*), koji su prevozili kamen s Brača na gradilište u Split. Utovar uz pomoć drvenih oblica (*rotula*) obavljao se u ondašnjoj luci Splitske gdje su, prilikom izgradnje nove obale, iz mora izvađeni fragmenti izrađenog kamena. Po tim kamenim elementima zaključuje se da se u bračke kamenolome dovozio na preradu i kameni materijal starih egipatskih i grčkih spomenika, s kojima su bili ukrašeni Peristil, Mauzolej i drugi dijelovi palače.

Kasniji procvat bračkog vapnenca *veselje* vezan je uz razdoblje razmaha urbanog života u dalmatinskim gradovima u vrijeme nakon 1420. godine kada

Od bračkog kamena Juraj Dalmatinac je izgradio: šibensku katedralu, kasnogotičku zgradu Loggia dei Mercanti (lođa trgovaca), augustinsku i franjevačku crkvu u Anconi; Andrija Aleši je izgradio: palaču Čipiko u Trogiru i krstionicu u trogirskoj katedrali, a Nikola Firentinac kapelu Orsini u trogirskoj katedrali. Njihova su djela prisutna i po cijelom otoku Braču.

Bračkim kamenom uređeno je predvorje zgrade Ujedinjenih naroda u New Yorku, na što su Bračani, ali i ostali stanovnici Hrvatske, jako ponosni. No, spomenimo još neke primjere građevina na kojima je korišten brački kamen, poput berlinskoga Reichstaga, palače Hofburg i zgrade Parlamenta u Beču, katedrale u Liverpoolu te zgrade Parlamenta u Budimpešti. Priča se kako su i dijelovi Bijele kuće u Washingtonu sagrađeni od bračkog kamena, ali za to ne postoje vjerodostojni dokazi pa i dalje sve ostaje samo na razini priče.

ta područja trajno dolaze pod mletačku vlast. Oživljavaju se nekadašnji antički kamenolomi, a otvaraju se i novi. To vrijeme kulturnog i umjetničkog procvata (renesansa) doba je velike građevne djelatnosti kada naši poznati graditelji kao što su Juraj Dalmatinac, Andrija Aleši i Nikola Firentinac koriste kamen s Brača za svoje građevine diljem Dalmacije, a i susjedne Italije u Anconi, Riminiju, Mantovi i na Tremitima.

IVAN MEŠTROVIĆ

Ivan Meštrović, najveći hrvatski kipar 20. stoljeća, uporabom bračkog ka-

Šibenska katedrala

mena u svojim djelima nadovezao se na dugotrajnu tradiciju koja se utkala u identitet dalmatinskih gradova. Kamen s Brača nepobitna je Meštrovićeva spona s antičkom, rimskom i hrvatskom kamenoklesarskom tradicijom, ali i veza između njegovih dvaju talentata, kiparskog i arhitektonskog. Od ovoga kamena izrađena su sljedeća zdanja: *Meštrovićev paviljon* (za izgradnju pročelnih zidova koristio se kamen

iz Pučišća, za unutarnje radove i opločenje vestibula kamen iz Splitske, a za stube i podove kamen iz kamenoloma Oklade pokraj Škripa), sto dvadeset stuba koje vode do njegova posljednjega počivališta – *Crkve Presvetog Otkupitelja* u Otavicama, njegovu ljetnu rezidenciju - današnju Galeriju Meštrović u Splitu, a dorski stupovi i popločenje od bračkog kamena u atriju zagrebačkoga doma, današnjega muzeja Atelijera

Meštrovićev paviljon

Peristil - Dioklecijanova palača

Meštrovčić, unose duh Mediterana i klasične tradicije u srce srednjoeuropskoga Gornjega grada.

KAMENOKLESARSKA ŠKOLA U PUČIŠĆIMA

Kontinuitet kamenoklesarske tradicije u bračkome kamenu osigurava danas izvrsno organizirana i jedina preostala kamenoklesarska škola u Hrvatskoj u Pučišćima na otoku Braču. Ovdje se školuju budući veliki majstori – kamenoklesari koji svojim vrijednim rukama izrađuju prave male umjetničke proizvode. Nakon trogodišnjeg školovanja iz škole odlaze mladi ljudi koji nakon još tri godine prakse polažu majstorski ispit. Nakon toga otvaraju vlastite kamenoklesarske radionice u kojima oni daju mašti na volju i izrađuju vrijedne skulpture i predmete. Kameni proizvodi i suveniri izrađuju se tokarenjem, klesanjem, štokanjem, brušenjem, poliranjem i graviranjem. Kamenoklesarska škola u ljetno doba otvorena je za posjetitelje tako da svatko tko poželi može razgledati učeničke radove. Ova međunarodno poznata škola - čuvar europske graditeljske baštine, ponudila je pomoć francuskoj mreži strukovnih škola "Les Compagnons du Devoir" u obnovi požarom oštećene katedrale Notre-Dame u Parizu. ■

ENG Stone from Brač's quarries has been mined since the Ancient Greek and Roman times and it has been used for the construction of important sacral buildings such as Diocletian's Palace, the Cathedral of St. James in Šibenik and the Cathedral of St. Lawrence in Trogir which have been under World Heritage (UNESCO) protection. Brač's stone was used for building some of the well-known world structures such as: the Parliament House in Vienna and Budapest, the palace Hofburg in Vienna, Liverpool Cathedral, the Reichstag building in Berlin and the vestibule of United Nations building in New York. The most significant Dalmatian builders and sculptors of the Renaissance, such as Juraj Dalmatinac, Andrea Alessi and Nikola Firentinac, used this valuable stone for their masterpieces. The most prominent sculptor of Croatian modern sculpture Ivan Meštrovčić whose work has gained worldwide recognition, applied his creative genius to the Brač's stone. The only stonemasonry high school in Croatia is located in Pučišća where students from all over the country and the world come to learn this beautiful craft and produce stone masterpieces. The school has been teaching the art of stone masonry for over a hundred years and is the only place in Croatia and one of the few in Europe where one can obtain a professional qualification in stonemasonry. This style of stone carving is called the Greek-Roman style with its long tradition more than two thousand years.

Staklene skulpture Petra Hranuellija

Stotinjak skulptura kipara iz Supetra na Braču u staklu manjega formata nastalo je tijekom nepune posljednje dvije godine te se prvi put izlažu kao cjelina

Petar Hranuelli,
Anđeo zlatnih
krila 2019 staklo
15,5x12,5x12,3cm

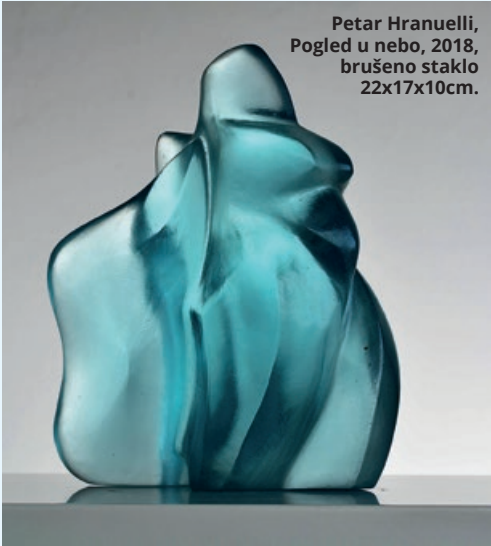
Hranuellijeva praformula polazi od izmaštanoga tijela koje svojim atributima ističe fizičku prirodu, čak i onda kada kipovi prikazuju anđele.

Tekst: Zvonko Maković Foto: Nikša Lalin

Za razliku od uobičajenih skulptura koje su radili klasici ovoga umijeća, Hranuelli svoje radove izvodi na pomalo hibridan način. Izvodi ih kao da nije staklo materijal koji oblikuje, nego kamen, štoviše mramor. Zaista, riječ je o identičnome postupku brušenja i glačanja do različitoga stupnja glatkoće i sjaja površine. Kipar uzima staklo koje je preostalo od talenja, komade koji su izlomljeni i nepravilnoga su

oblika, različite prozirnosti, čak i boje. Činjenica da su to mahom manji grupni stakla uvjet je i za veličinu skulptura, a donekle i njihov oblik. Prije nego što je počeo raditi u staklu ovaj se kipar potvrdio radeći skulpture u kamenu. Biraio je najčešće kamen koji je pronalazio u neposrednoj blizini kako na rodnome Braču, tako još češće u Lici gdje ima atelje ili stvara u vanjskom prostoru. U kamenu je stvorio prototipove svojih novih staklenih skulptura, biraio je najčešće ženske figure naslovljavajući ih Venerama ili jednostavno aktovima, ponekad po-

Petar Hranuelli,
Pogled u nebo, 2018,
brušeno staklo
22x17x10cm.

bliže ističući njihove radnje kojima su zaokupljene. Vrlo često se stjecao dojam kako Hranuelli zahvaća u ikonografske zalihe ili sadržaje iz prošlosti. Učestala, mahom ženska tijela, nipošto nisu tijela konkretnih živih tijela koja bi kipar promatrao i predstavljao. Figure koje tu nalazimo potječu iz resursa bogatih referencijama, jednostavnije rečeno to su prikazi prikaza, likovi likova.

Izbor stakla umjesto kamena nudi nove izazove, otvara nove mogućnosti i tijekom rada, ali i u konačnici kada kip zauzme mjesto na postolju. Oblik grumena stakla već na neki način nudi konačan izgled kipa, njegov grubi obris, eventualno grebenaste istake koji se brušenjem profiliraju i daje im se željena glatkoća i sjaj. Izabrani materijal kvalitetom svojega sastava, točnije boje i prozirnosti, nudi osobine koje kipar tijekom brušenja potencira ili ih odstranjuje. Proces rada stoga je svojevrstni

Hranuellijev opus materijalom i vitalnošću vezan je uz ishodište, otok Brač. Kamene skulpture formi apstrahiranih iz figurativnog prikazuju najčešće žene (Venere) i ljudske figure općenito, redovito u dijalogu s tradicijom od prahistorije preko klasične antike do suvremenog doba.

dijalog s materijalom, vrlo osjetljivim, koji u konačnici može dovesti do neočekivanih rezultata. "Istost" tih figura prepoznaje se u naglašenim tjelesnim oblinama, a najčešći njihovi nazivi, poput *Venera*, *Nimfa*, *Nevjesta*, *Kentaur*, *Anđeo*... još više ističu kako ovdje zaista nije riječ o viđenju prirode i predstavljanju onoga što se vidi. Hranuellijeva naglašena figurativnost vrlo je dvojbeno. Njegovi likovi nisu realni likovi koje on izdvaja iz prirode i transformira ih u područje umjetnosti. On uvijek polazi od nad-prirodnoga, od umjetnoga, od idealne formule kojoj tijekom rada daje tjelesnost i pretvara u skulpture istoga genetskog kôda. Plavkasto-zelena boja stakla i njegova prozirnost još je jedan važan stimulans kojim se Hranuellijeve staklene skulpture udaljavaju od predmetnoga, od realnoga svijeta i pomiču u neki idealan, rekao bih sanjani prostor.

USPJEŠNO PRONAĐENA FORMULA

Na ovim je djelima svaki detalj zaobljen, tu nema oštih rubova i šiljatih istaka, a ulegnuća i ispupčeni dijelovi smjenjuju se u blagim prijelazima. Već svojom veličinom, baš kao i promatranjem, ove figure nameću se ruci, u njima je naglašena taktilnost, upravo podatnost dodiru. Ta im osobina daje određenu erotičnost, potiče na milovanje. Dodaju li se tome česte erotske aluzije u nazivima, tada dolazi do preklapanja dojma koji se o njima stječe i izgleda samih figura. Petar Hranuelli ističe erotski naboj kao bitan sadržaj svojih skulptura i pronalazi različite usmjerivače koji gledatelja upućuju na to područje. Time se ovim radovima dodaje dimenzija više, ističe njihov zov u sferu maštarija. Kako su to odreda oblici manjih dimenzija, oni se ponekad doimaju nalik igračkama, što baš i nije ispravno kategorizirati ih u to područje. Zbog vrlo često naglašenih seksualnih atributa uspoređivalo ih se s idolima plodnosti, što je potpuno pogrešno. Hranuellijeva namjera nije da svojim figurama daje neke magijske sadržaje, vrijednosti koje krajnje površnim pogledom nekoga mogu asociirati na figure iz pretpovijesti. Nazivajući svoje skulpture ponekad Venerama, on naziv poznatoga lika daje svojem

djelu s dozom ironije, baš kao i onda kada prikazuje kentaura i anđele. Iako je u ovim djelima istaknuto ponavljanje, kopiranje jedne sretno pronađene formule, a ne referiranje na viđenu stvarnost i originalnost, nije tu nipošto riječ o praksi koju smo susretali, recimo, u slikara ikona ili majstora koji su izrađivali magijske predmete koji se koriste u ritualne svrhe. Ikonopisci su se klonili originalnosti, a inzistirajući na neprestanom ponavljanju idealnoga predloška svoja su djela uveli u idealan, upravo apstraktan prostor. Fizičnost Hranuellijeva prostora prepoznaje se u poticanju na dodir, a ne samo na gledanje. U kamenu je kipar definirao svoju formulu, bolje reći oblikovni postupak, ali je osobinama novoga materijala sve to morao mijenjati. Brušenje i poliranje grumena stakla nipošto nije isto kao i brušenje i poliranje komada kamena. Vizualni efekti koji nastaju iz obrade stakla nude prozirnost, sjaj, glatkoću... niz sadržaja koji utječu na estetsku kategoriju ovih djela, a upravo ta kategorija daje ovim radovima posebnost, pa i jedinstvenost u našoj suvremenoj kiperskoj produkciji. ■

Petar Hranuelli,
Nevjesta
2018 staklo
18x12x5cm

ENG Sculptor Petar Hranuelli was born in Supetar on the island of Brač in 1975. He works in stone and glass. The blue-green hue of glass and its transparency is an element that draws his work apart from the tactile, the real world, and transports it to an idyllic dreamscape.

Krug se zatvorio

Duje Ursić i Katarina, rođena Ostojić, živjeli su u Selcima na otoku Braču krajem 19. stoljeća. Njihovi sinovi Ivan, Julije i Slavko otišli su na jug Čilea, gdje se tada na najjužnijim otocima tražilo zlato

ni mjesto gdje bi pristao brod. Sve se s broda izvlačilo dizalicom, s tim da se brod pun materijala ponekad nije mogao uputiti sa susjednog otočja po 40 dana. Danas to otočje nosi službeni naziv Cuarentos dias ili 40 dana. Nadljudskim naporima svjetionik je izgrađen, a kako je bio jedan od prvih, u promet ga je pustio Jorge Montt, predsjednik Čilea, na Dan neovisnosti 18. rujna 1896. godine. Predsjednik i izaslanstvo došli su par dana ranije kako bi uhvatili priliku iskrcati se na otočić. Čileanski autor Lautaro Navarro Avaria napisao je: "Pravdi za volju treba priznati da su većinu građevinskih poslova na izgradnji svjetionika obavili Ivan Jeričević, Mate Martinić, Franjo Curač te braća Julije i Ivan Ursić."

Svjetionici u Čileu su pod upravom mornarice zbog teških uvjeta rada i smještaja na točkama maksimalne nepristupačnosti. Od puštanja u promet do danas na Evangelistasu je život izgubilo petero svjetioničara. Prvi zaposleni svjetioničar tamo bio je Ivan Ursić,

Tekst: Branka Bezić Filipović

Vratio se samo Slavko i to preko Hamburga, dvadesetih godina 20. stoljeća. U Hamburgu je radio na gradilištu hotela Casa de Chile ili Chilehaus, koji je u obliku broda gradio Henry Sloman nakon što se obogatio prodajom salitre na sjeveru Čilea.

Ivan i Julije ostali su živjeti u Čileu. Ivan je od 1892. tražio zlato na otocima Lennox, Nueva i Navarino, a Julije se zaposlio na gradilištu svjetionika Evangelistas na otočju u Zaljevu muka, smještenom na izlazu iz Mageljanova

tjesnaca u Tihi ocean. Pozvao je Ivana da mu se pridruži. Projektant je bio George Slight, inženjer iz Edinburgha, specijalist za gradnju svjetionika. Kad je došao prvi put pogledati teren za gradnju, zapisao je: "Nisam mogao zamisliti nešto tako izolirano kao što su te tamne stijene, koje izranjaju iz podivljalih valova."

GRADNJA SVJETIONIKA

Slight je zaposlio ukupno 80 ljudi, mahom Chilota (stanovnici otoka Chiloe) i Dalmatinaca. Gradnja je kasnila jer se moglo raditi samo svaki treći dan. Bilo je hladno, padala je kiša, a dostava materijala za gradnju bila je otežana. Otočić Evangelistas nema ni plažu

Pablo, Isabel, Juan i Juan Pablo

Ivan Ursić gradio je mostove i ceste, a imao je ideju cestom povezati atlantsku i pacifičku obalu Južne Amerike, odnosno gradove Rio Gallegos u Argentini i Puerto Natales u Čileu. Odlazak zbog posla u Argentinu stajao ga je života jer je umro od infarkta u Rio Gallegosu. Jerka je otišla po njega, a za tu prigodu čak je dala izraditi putovnicu. Pokopala je Ivana na groblju u Avenidi Bulnes u Punta Arenasu.

Bračani su popločili ulice takozvanim kogulima kao na rodnome otoku, a u spomen njihovu radu koguli se još uvijek nalaze na dijelu Avenue Colon u Punta Arenasu.

koji je zbog toga ušao u mornaricu. Na Evangelistasu se zadržao nekoliko godina. U međuvremenu se oženio Čileankom Adelinom Oyarzo Tahuel, a par je 1901. godine dobio sina Doima, nazvanom po djedu Duji iz Selaca na Braču. Sudbina je htjela da Adelina nedugo zatim umre pa je Ivan ostao sam s djetetom.

S NAJSUNČANIJEG BRAČA PREMA NEPRISTUPAČNIM OCEANIMA

Ali, 1903. godine u Punta Arenas je došla Jerka Stipišić, rođena 1880. u Gornjem Humcu na Braču, kći Ivana i Aurelije, rođene Martinić. Već iduće godine udala se za Ivana Ursića, koji je dobio posao na svjetioniku Posesion, smještenom nedaleko od ulaza u Mageljanov tjesnac, ali s atlantske strane. S njim su tamo otišli živjeti i Jerka i Doimo. To je i danas izolirano mjesto do kojega se dolazi prašnjavim putem, koji u Ursićevo vrijeme nije niti postojao. Vjetru i hladnoći odrasli su odolijevali boravci u zagrijanim kućama, ali s djecom je bilo teško. Mali Doimo koristio je svaku priliku za boravak na otvorenom te tako dobio upalu pluća. Na tome mjestu u to vrijeme nije imao šanse preživjeti. Jerka je sebe krivila za njegovu smrt i žalila što ga nije bolje čuvala. Tužni spomen na ovaj događaj je dječakov grob na malome groblju pokraj svjetionika, gdje nitko ne zalazi i gdje vječni počinak dijeli s još nekoliko pokojnika koje je smrt tu zatekla.

Ovakva su groblja svjedočanstvo nažalost ljudi na mjestima gdje život ne izgleda moguć i gdje prežive samo najjači, a Dalmatincima je to oko 14.000 kilometara daleko od rodne grude. Geor-

ge Slight nastavio je gradnju svjetionika pa su se Ivan i Jerka uskoro ponovno našli na Pacifiku, ovoga puta na gradilištu svjetionika Guafo, koji je pušten u promet 1907. godine, a nalazi se na jednoj stijeni uz južnu stranu otoka Chiloe.

Slight se sve više oslanjao na Ursića jer je on bio čovjek koji je rješavao probleme. Zato ga je pozvao da mu pomogne dovršiti svjetionik Raper, u Zaljevu muka, gdje je i već spomenuti Evangelistas.

ZALJEV MUKA

Slight je započeo graditi Raper još 1900., a gradnja se zbog vremenskih uvjeta odužila na 14 godina. Opskrba materijalom išla je loše unatoč činjenici da su nabavili golubove pismošose. Stvari su se bitno promijenile dolaskom Ursića. On je konstruirao željeznicu kojom su dovozili materijal i tako je sve krenulo.

Na Raperu su se Ursićima počela rađati zajednička djeca: kćerka Catalina, nazvana po noni iz Selaca, te sinovi Doimo i Ivan, nazvani po djedovima s očeve i majčine strane.

Nakon što je Raper pušten u promet, obitelj se s djecom preselila u Punta Arenas, 1914. godine. Grad je rastao pa je za Ivana bilo posla, a odlučio je

izaći iz mornarice jer je smatrao da na kraju nije bio dovoljno nagrađen. Djeca su krenula svojim životom. Catalina se udala za Artura Montalvu, a Doimo je oženio Juanu Leal. Ivan, najmlađi sin Ursićevih, završio je život 1930. kao dvadesetogodišnjak, o čemu se u obitelji nije pričalo.

KONAČNO ŽIVOT U GRADU

Jerka je od 1941. vodila hotel, prenočište Carpa Manzano, da bi ga zatim prodala i kupila farmu na izlazu iz Punta Arenasa, gdje se danas nalazi zračna luka. Tamo je živjela do smrti 1956. godine.

Prezime Ursić prenijelo se s Ivana na sina mu Doima, koji je s Juanom Leal imao petero djece: kći Mariu Cristinu, pjesnikinju i profesoricu, Carmen i Yerku, te sinove Jose Patricia i Juana.

Juan je osjećao posebnu povezanost s rodnim krajem svog djeda. Obožavao je Dalmaciju i dolazio je više puta zbog snimanja filmova, u ulozi ravnatelja regionalne televizijske kuće TV Red iz Punta Arenasa. Bio je oženjen za Isabel Olivos, s kojom je imao sinove Juan Josea i Juan Pabla.

Zatvorio se krug koji je započeo prije više od stoljeća kada se Ivan Ursić uputio u Čile iz Selaca, i to sada kada je njegov prapraunuk došao natrag s ozbiljnom željom da ostane. To je vidljivo ne samo zato što počinje pohađati intenzivni tečaj hrvatskoga jezika Croaticum, već se i upisao u Rukometni klub Split, gdje hvale njegov trud, a zatražio je ispisnicu od Rukometnog saveza Čilea. ■

ENG *The Ursić family, with roots on the island of Brač, was known in the south of Chile as builders of ocean lighthouses on some of the most difficult to reach rock faces. Great-great-grandson Pablo and his grandfather have moved to Croatia and now reside in Split.*

Virtualna čitaonica Vladimira Nazora

Ove godine obilježavamo sedamdesetu obljetnicu smrti slavnoga književnika Vladimira Nazora, koji je preminuo 19. VI. 1949. Za čitatelje školske dobi u domovini i učenike *Hrvatske nastave u inozemstvu* razvijen je portal *e-Lektire* (<https://lektire.skole.hr/>), koji donosi u virtualnoj knjižnici poeziju i prozu toga hrvatskoga klasika, dostupnu u Web, PDF i ePub formatima u sklopu projekta *e-škole*. Uz Nazora, dosad su na Internetu ukupno 72 lektirna djela – 36 osnovnoškolskih i 36 srednjoškolskih – i to u novoj opremi s obiljem funkcionalnih dodatnih sadržaja! Svi su formati prilagođeni standardima korištenja na različitim uređajima, od mobitela, preko tableta do stolnih računala. Neovisno o platformi na kojoj se čitaju i o veličini ekrana, čitanje će biti ugodno i praktično. *e-Lektire* projekt su Ministarstva znanosti i obrazovanja, CARNeta i *Bulaja naklade*. Svih 72 naslova potiču mlade na čitanje, usvajanje znanja uz interakciju, pridonoseći razumijevanju književnog djela kakav je primjerice Nazorov zavičajni opus, koji sadrži i divnu novelu *Voda*. Klikni – Idem doma!

Vladimir Nazor, hrvatski pjesnik, prozaist, esejist i prevoditelj rodio se u Postirama na otoku Braču prije 143 proljeća, tj. 30. V. 1876. Fakultetska naobrazba kao profesora botanike u austrijskome Grazu i Beču, gdje je diplomirao, kasnije ga odvodi s rodnoga otoka diljem Hrvatske. Uz Split i Zagreb, Nazor je najviše vremena proveo u Istri i Hrvatskome primorju. Prešao je put od početnika u traženju vlastitoga pjesničkog izričaja, preko nacionalno angažiranoga poetskog tribuna ponesenog mitološkim i povijesnim hrvatskim i slavenskim motivima do omiljenoga pjesničkog klasika.

Hrvatski kraljevi Vladimira Nazora u digitalnome ruhu

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

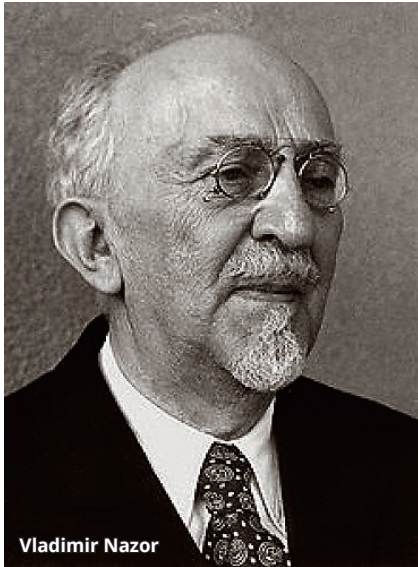
Tekst: Vesna Kukavica Foto: Arhiva NSK

Vladimir Nazor jedan je od najistaknutijih pisaca hrvatske književnosti. Prva djela slavnoga pisca su *Slavenske legende* (1900.)

i *Živana* (1902.), obojena životnošću te strastvenošću mediteranske naravi. Iako naraštajem u pokretu *Hrvatske mlade lirike*, Nazor ni u čemu nije preuzeo zasade moderne: artizma i dekadencije. Godine 1904. u Zadru je objavio *Knjigu o hrvatskim kraljevima*, kao pjesnički nacrt za svoju najpoznatiju zbirku povijesnih nacionalnih pjesama *Hrvatski kraljevi* (1912.), koja je nedavno digitalizirana i dostupna svima iz udobnosti vlastitoga doma na internetskoj poveznici: <https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=10712> u sklopu bogatih *Digitalnih zbirki* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (<https://digitalna.nsk.hr/pb/>). Početkom prošlog stoljeća Nazor piše istarske sonete. Promičući ideju snage nacionalne zajednice, po-

Vladimir Nazor

sebe likom legendarnoga kmeta diva, objavio je *Velog Jožu* – djelo po kojemu se najviše prepoznaje Nazorova proza. U tom vremenu nastaju i njegove antologijske zbirke pjesama *Pjesme ljuvene* i *Intima*. Godine 1916. objavio je nekoliko alegorijskih knjiga: epove *Utva zlatokrila* i *Medvjed Brundo* te zbirku priča *Stoimena*.

Nakon kraćih izbivanja s književne scene zbog političkih razloga o kojima se još raspredaju kontroverze, vratio se pripovijetkama *Pastir Loda* i *Dedek Kajbumščak*, a nakon Drugoga svjetskog rata objavio je zbirku *Pjesme partizanske*. Posljednji javni nastup imao je 1949. godine kada je kao novoprimljeni akademik čitao novele iz nedovršene zbirke *U zavičaju*, nagovijestivši svoju smrt. U online katalogu NSK (<http://katalog.nsk.hr>) dostupno je približno 800 zapisa o njegovim djelima, a u sklopu mnogobrojnih ostavština Knjižnici su darovani rukopisi njegovih pjesama, pripovijetki, prepjeva, dnevnika, eseja, osvrti i korespondencije dostupni u digitaliziranoj Zbirci rukopisa i starih knjiga. Od *najhrvatskijega* našeg pjesnika, kako ga je jednom nazvao Matoš, oprostila se na zagrebačko-

me Mirogoju prije sedamdeset godina beskrajna povorka poštovatelja. O piščevoj vrijednosti za hrvatsku književnost i kulturu svjedoči činjenica da je njegovim imenom nazvana najveća državna nagrada u Republici Hrvatskoj, poznatija kao Nagrada *Vladimir Nazor*, koja se svake godine, na obljetnicu njegove smrti, dodjeljuje za vrhunska umjetnička postignuća na području književnosti, glazbe, filma, likovnih i primijenjenih umjetnosti, arhitekture i urbanizma u vidu nagrade za životno djelo, kao i za jednogodišnja ostvarenja. ■

Vladimir Nazor's *The Kings of the Croats* in Digital Form

Vladimir Nazor (1876 –1949) is one of the most prominent Croatian writers. He achieved affirmation with his collections of poetry *Slavenske legende* (*Slavic Legends*), 1900; *Živana*, 1902; *Knjiga o kraljevima hrvatskijem* (*A Book on Croatian Kings*), 1904; *Hrvatski kraljevi* (*The Kings of the Croats*), 1912; *Lirika* (*Lyrics*), 1910; *Nove pjesme* (*New Poems*), 1913) and his epics *Medvjed Brundo* (*Bruno the Bear*) (1915) and *Utva zlatokrila* (*Utva the Golden-Winged*) (1916). These collections are characterised by Nazor's interest in the metaphysical in the relationship of man towards the *absolute* and the historic destiny of nations, delving through poetry into Slavic and antiquity mythological narratives. *Hrvatski kraljevi*, Nazor's best known collection of national poems, was recently digitalised and is available to readers from the comfort of their own home at the Internet link: <https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=10712> at the digital collection of the National and University Library in Zagreb (<https://digitalna.nsk.hr/pb/>).

Interesting in this regard is an article penned by Danijel Dzino in the *Croatian Studies Review* (Macquarie University, Sydney, Australia, No. 1, 2011) titled *The Perception*

of Croatian Medieval History by Vladimir Nazor in The Kings of the Croats. Click: (file:///C:/Users/vesna/Downloads/Danijel_Dzino.pdf). The article analyses the perception of Croatian medieval history in Nazor's *The Kings of the Croats*. This collection of poetry remains one of the major identity/culture symbols through which Croats view their past and future and through which they build their present-day identity. In his *The Kings of the Croats* Nazor is patriotically and romantically inspired by our history. The work operates as a poetic tool for a reconstruction of Croatian historical memory, and its distribution as poetic "knowledge" of the past. It is Nazor's contribution to a meta-narrative of Croatian medieval history, which saw a robust reinvigoration in his time through historiography, art and politics. The meta-narrative of the Croatian medieval period establishes medieval Croats as the "ancestors" ("fathers" and "grandfathers") of modern Croats in the same way, says critic and university professor Danijel Dzino, in which Gaul and the Franks were discursively built into the French perception of their history, the Germanic tradition in Germany, and the Anglo-Saxon in England.

U Zagrebu 23. travnja 2019. preminuo Tomislav Krolo, hrvatski politički emigrant

Prolazeći kroz povijesne izvore, Krolo je osvježio mnoga sjećanja iz svoga političkog rada i unio ih u knjigu *Tomislav Krolo – hrvatski politički emigrant 1941. – 1991.*, koja daje jedan od najboljih prikaza hrvatske političke emigracije

U razdoblju političke emigracije, koja je potrajala trideset i jednu godinu, od 1959., Tomislav Krolo nije pristao utopiti se u anonimnosti milijunske iseljene Hrvatske. Od prvog dana u emigraciji aktivno se uključio u hrvatske političke organizacije koje su poslije Drugoga svjetskoga rata nastajale u slobodnom svijetu. Odmah poslije bijega iz Jugoslavije, u izbjegličkom logoru "San Sabba" pokraj Trsta pristupio je Hrvatskom oslobodilačkom pokretu u kojem je kasnije obnašao važne dužnosti. Godine 1976. pristupio je Hrvatskome narodnom odboru, čiji je predsjednik postao godinu dana prije rušenja Berlinskog zida. Pripadao je onom dijelu političke emigracije kojoj je jugoslavenski komunistički režim pridodavao epitete "fašistička", "teroristička" i "ustaška".

Putovao je po svijetu i politički nastupao pred iseljenim Hrvatima. Bio je sudionik i organizator političkih manifestacija protiv jugoslavenskoga komunističkog režima, politički i financijski je potpomagao protujugoslavenske programe.

Od jeseni 1990. godine trideset i šest puta je posjetio Hrvatsku, dolazeći iz Solingena u Njemačkoj gdje je politički djelovao i gdje je imao obitelj, dom, dvoje fakultetski obrazovane djece. Sin Rafo i kćer Kate uspješni su odvjetnici. Kao čelnik Hrvatskoga narodnog odbora, sa svojim suradnicima ušao je u koaliciju s HDZ-om u proljeće 1992. godine, kada je izabran u središnji odbor stranke. Krolo je često isticao kako hrvatskoj javnosti treba reći istinito i znanstveno o tome što su sve hrvatski politički emigranti učinili za slobodu svoga naroda. Zbog toga je odlučio u suradnji i uz pomoć dr. Ivana Čizmića i dr. Marina Sopte, vrsnih poznavatelja povijesti hrvatskog iseljništva, o tome i sam pisati. U svom političkom radu sačuvao je Krolo mnogo novinskih i arhivskih izvora. Dr. Čizmić tome je pridodao mnogo građe iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Arhiva Hrvatske. Prolazeći kroz te povijesne izvore osvježio je mnoga sjećanja iz svoga političkoga rada i unio ih u knjigu *Tomislav Krolo – hrvatski politički emigrant 1941. – 1991.* Ta knjiga jedan je od najboljih prikaza hrvatske političke emigracije. (dr. sc. Ivan Čizmić)

STVARANJE KAZALIŠTA

Prijavite se na seminar STVARANJE KAZALIŠTA koji će se održati od 29. lipnja do 7. srpnja 2019. u Pučišćima na otoku Braču

Namijenjen je zaljubljenicima u kazalište, voditeljima i sudionicima kazališnih amaterskih grupa koje djeluju izvan Hrvatske ili je planiraju osnovati.

Steknite novo znanje uz veselo druženje i rad. Ostvarite kontakte i razmijenite iskustva s kazališnim amaterima iz cijeloga svijeta, pod stručnim vodstvom redateljice i dramske pedagoginje Nine Kleflin. Program je podijeljen u prijedpodnevni teoretski dio s audio-vizualnim materijalima i poslijepodnevni praktični dio. Seminar završavamo izvođenjem predstave domaćeg autora, kako bi smo pred lokalnom publikom primijenili usvojeno znanje. Kazalište će se stvarati u Pučišćima u Klesarskoj školi. Polaznici će biti smješteni u obnovljenome đlačkom domu u dvokrevetnim sobama s kupaonicom, neposredno uz more.

Hrvatska matica iseljenika pokriva troškove seminara, a polaznici plaćaju samo smještaj (250 kn dan – puni pansion).

Prijave se primaju do 15. lipnja.

Naš moto je - Kazalište je teško osmisлити, ali ga nije teško stvoriti.

Informacije i prijave: Hrvatska matica iseljenika
Trg Stjepana Radića 3, 10 000 Zagreb, HR-Croatia
www.matis.hr

E-mail adresa voditeljice projekta
Nives Antoljak: nives@maticis.hr

U filmovima hrvatskih sineasta uživala publika u Njemačkoj, Americi, Češkoj i Španjolskoj

Film "Malo se sjećam tog dana" redatelja Leona Lučeva osvojio je prvu nagradu za kratki film na travanjskom, 19. filmskom "goEast Festivalu" srednjoeuropskog i istočnoeuropskog filma a filmski maraton organizirao je Filmový klub Vsetín u suradnji s Hrvatskim veleposlanstvom u Pragu

Tekst : Diana šimurina-Šoufek

Film "Malo se sjećam tog dana" redatelja Leona Lučeva osvojio je prvu nagradu za kratki film na travanjskom, 19. filmskom "goEast Festivalu" srednjoeuropskog i istočnoeuropskog filma. Redateljski debi glumca Leona Lučeva osvojio je i nagradu od 2.500 eura koju je dodijelio Kulturfond Frankfurt – RheinMain.

Ukupno jedanaest domaćih naslova prikazat će se na 14. SEEFestu (Filmski festival jugoistočne Europe) koji se ove godine u Los Angelesu održava od 1. do 8. svibnja. U službenoj sekciji dugometražnih igranih filmova prikazat će se omnibus Duboki rezovi kojeg su režirali Dubravka Turić (Trešnje), Filip Mojzeš (Smrt bijela kost) i Filip Peruzović (Predmeti koji tonu) – filmu će projekcija na SEEFestu ujedno biti i sjevernoamerička premijera. U natjecateljskoj sekciji dugometražnih dokumentarnih filmova nalaze se dva hrvatska naslova, oba premijerno. Ondje će biti prikazano čak osam hrvatskih kratkometražnih filmova, američko-hrvatska koprodukcija Hands of Ours redateljice Aide Vidan te animirani filmovi Biciklisti Veljka Popovića, Kako se kalio čelik Igora Grubića, Balada o fruli i ogrlici Martina Babića te Flimflam Marka Belića.

U Pragu i Brnu su se od 4. do 21. travnja održali 29. Dani europskog filma na kojima se Hrvatska predstavila

filmom Igora Šeregija "ZG80". U Češkoj je filmski maraton organizirao Filmový klub Vsetín u suradnji s Hrvatskim veleposlanstvom u Pragu. "Hrvatski filmski maraton" bio je posvećen novom hrvatskom filmu i velikanu hrvatskog glumišta Ivi Greguroviću. Prikazani su filmovi Zrinka Ogreste "S one strane", Vlatka Vorkapića "Sonja i bik", "Comic Sans" Nevja Marasovića, film Dalibora Matanića "Egzorcizam", "Takva su pravila" Ognjena Svilčića, "Kratki izlet" Igora Bezinovića, film Antonija Nuića "Život je truba", "Kosac" Zvonimira Jurića; Agape" i "Ljudožder vegetarijanac" Branka Schmidta i kratke Matanićeve filmove - "Suša", "Tulum" i "Mezanin" te film "Tata". Održane su projekcije filmova "Oslobođenje Skopja" Rade i Danila Šerbedžija;

"Teleport Zovko" i "Šuti" Predraga Ličine, a filmski maraton zatvorio je film "Sve najbolje" Snježane Tribuson.

Talijanski režiser Nicolo Bongiorno je pričom o hrvatskom otoku Visu, njegovim žiteljima, povijesti, maritivnoj baštini, ribarima, mornarima, falkuši, roniocima i prije svega pričom o ljubavi i poštovanju prema moru osvojio žiri i publiku ovogodišnjeg Festivala arheološkog filma u Firenzi (Italija). Povodom obljetnice Viške bitke (1866.) u kojoj se na austrijskim redovima borilo oko 5000 Hrvata i koja je promijenila povijest ovih krajeva, talijanski režiser odlučio je snimiti drugi dio svoje trilogije. Film "Lavovi Visa" govori o osvajanju dubine, zaronu na 110 metara dubine, gdje se nalazi olupina prvog talijanskog željeznog broda izgrađenog u američkim dokovima New Yorka.

Na 21. izdanju Međunarodnog festivala kratkometražnog i animiranog filma Mecal u Barceloni, od 28. ožujka do 14. travnja, prikazana su četiri hrvatska filma : u međunarodnoj natjecateljskoj sekciji film Lovebox Ivana Turkovića-Krnjaka, a Lovettovi Igora Bezinovića dio su festivalske natjecateljske sekcije za dokumentarne filmove. Nagrađivani animirani Biciklisti Veljka Popovića prikazao se u paralelnoj nenatjecateljskoj sekciji 'Golden Shower' posvećenoj 'inovativnim i odvažnim' filmovima. ■

ENG In April and May of this year audiences in Germany, the United States of America, Czechia and Spain enjoyed multiple-award-winning movies shot by Croatian filmmakers.

Književni prijevodi i ostali literarni noviteti

Nakladnička kuća Lettres capitales Theatroom objavila je Gavranov roman u prijevodu Yves-Alexandrea Tripkovića, a roman "Ispovjedna tajna"/"Il segreto di Maša" Drage Hedla izdavačka kuća Hursilio. Ivan Ott, hrvatski književnik iz Stuttgarta izdao je autobiografski roman "Ulična olimpijada u Zagrebu"

Tekst: **Diana Šimurina-Šoufek**

Nakladnička kuća Lettres capitales Theatroom objavila je u Parizu na francuskom jeziku Gavranov roman u prijevodu Yves-Alexandrea Tripkovića. Knjiga donosi priču o prijateljstvu između dva ju pisaca – Franza Kafke i Maxa Broda

te o ženama koje su ih sudbinski odredile. Roman "Kafkin prijatelj" dobio je Nagradu HAZU za 2012. godinu, a osim hrvatskog izvornika objavljen je i u prijevodima na nizozemski, češki, slovački, engleski, bugarski, makedonski i albanski jezik, te u fragmentima na esperantu.

Roman "Ispovjedna tajna" Drage Hedla objavljen je na talijanskom jeziku pod naslovom "Il segreto di Maša", u nakladi izdavačke kuće Hursilio. Ovo je njegov drugi roman, nakon "Izborne šutnje"/ "Silenzio elettorale" koji je 2017. objavljen kod istog izdavača.

Ivan Ott, hrvatski književnik koji živi i radi u Stuttgartu, autor je novog romana za mla-

dež i odrasle pod nazivom "Ulična olimpijada u Zagrebu". Riječ je o autobiografskom romanu autora koji je odrastao u glavnom gradu Hrvatske. Ott trenutno radi na povijesnom romanu Hrvatski dvor u Nürtingenu, istinitoj priči o hrvatskom vojniku, plaćeniku Bečkog dvora Rošiću, koji je u Njemačkoj ratovao u Tridesetogodišnjem ratu. Ottov roman o predratnom životu u Zagrebu ilustrirao je Zoran Perdić-Lukačević.

Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj u suradnji s Hrvatskim klubom Augusta Šenoae u ožujku je u Pečuhu organizirao predstavljanje knjige požeške učiteljice Đurđice Gatjal pod naslovom "Živi svoj vlastiti život" koju je nedavno objavila Zaklada "Biskup Josip Lang" iz Zagreba. Svečanu promociju otvorio je moderator programa prof. dr. sc. Ernest Barić, a potom je knjigu predstavio ravnatelj ZZHM-a, voditelj Katedre za hrvatski jezik i književnost na Sveučilištu u Pečuhu dr. sc. Stjepan Blažetin.

U okviru travanjske manifestacije Županijski dani 2019. – Putovima bokeljskih Hrvata u Zadru je u organizaciji Odjela za kroatistiku Sveučilišta u Zadru i HKD Napredak – podružnice Zadar upriličeno predstavljanje knjige "Boka kotorska – Zaljev svetaca i hrvatske kulture" autorice prof. dr. sc. Vande Babić.

Na poziv Hrvatske zajednice iz Trsta, u sali Bobi Bazlen palače Gopčević, Dubravko Jelačić Bužimski održao je u travnju književnu večer. Predstavljena je knjiga "Nezaboravne priče iz kavane Corso" (Nagrada Ksaver Šandor Gjalski 2015.), a moderator i voditelj razgovora bio je predsjednik Hrvatske zajednice Gian Carlo Damir Murković. ■

Vukovar pokazao zajedništvo i ujedinio Hrvatsku

"Vukovar simbolizira zajedništvo i ovo je doista pravo mjesto i pravo vrijeme da to zajedništvo prezentiramo u svoj punini bogatstva i kulture nematerijalne baštine koju nastojimo sačuvati i svijetu prikazati upravo u ovom gradu"

Tekst: **Uredništvo**

Vukovar je početkom svibnja bio sav u znaku drugog po redu Festivala nematerijalne baštine, turističkih manifestacija, atrakcija i destinacija "Svi zajedno HRVATSKO NAJ".

"Prezentacija kulturne baštine, eno-gastro ponude Lijepa Naše, dječji programi i kreativne radionice, razne atrakcije i predstavljanje turističkih manifestacija i destinacija, ulična kazališta, razni performer i koncerti uz nastupe plesnih skupina jamstvo su dobre zabave za cijelu obitelj na ovom uistinu jedinstvenom Festivalu koji je ponovno ujedinio cijelu Hrvatsku", istaknuo je Aleksandar Kovačević, ugledni zadrski producent i glavni producent Festivala "Svi zajedno HRVATSKO NAJ".

Na Trgu Republike Hrvatske, u petak, 3. svibnja, svečano je otvoren 2. Festival "Svi zajedno HRVATSKO NAJ", a bogat program s prezentacijom nematerijalne kulturne baštine Hrvatske trajao je do nedjelje, 5. svibnja. Festival je ove godine imao i međunarodni karakter pa

su mu se pridružili i sudionici - gosti iz susjednih država, a Vukovarske ulice i trгови bili su prepuni ljudi koje su posebno privlačili večernji koncerti velikih zvijezda među kojima se na sam dan otvorenja za užarenu koncertnu atmosferu pobrinulo Prljavo kazalište, a ništa manje atrakcije su i koncerti Dubrovačkoga simfonijskog orkestra, Miroslava Škore, Jure Stublića i grupe Film, Jurice Pađena i Aerodroma, skupine Kries i drugih zvučnih imena.

Svečanosti otvorenja nazočila je predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović, izaslanica predsjednika Vlade Republike Hrvatske Gabrijele Žalac te izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Marijana Balić, kao i mnogobrojni drugi ministri te saborski zastupnici, ali i ostali uglednici poput Čire Blaževića.

"Vukovar simbolizira zajedništvo i ovo je doista pravo mjesto i pravo vrijeme da to zajedništvo prezentiramo u svoj punini bogatstva i kulture nematerijalne baštine koju nastojimo sačuvati i svijetu prikazati upravo u ovom gradu", poručio je iz Vukovara gradonačelnik Ivan Penava. ■

Festival se održava u organizaciji Grada Vukovara, u produkciji agencije Organizatori bez granica, uz potporu Vukovarskog piva, Hrvatske lutrije, HDS-ZAMP-a i mnogobrojnih volontera. O velikome značaju Festivala svjedoče i mnogobrojna pokroviteljstva Festivala i važni pokrovitelji među kojima su predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović, Vlada RH, predsjednik Hrvatskoga sabora, Ministarstvo turizma, Ministarstvo kulture, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-a, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, Ministarstvo hrvatskih branitelja, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska matica iseljenika, Hrvatska zajednica županija, Hrvatski sabor kulture, Hrvatski svjetski kongres i Đakovačko-osječka nadbiskupija.

ENG In early May Vukovar hosted the 2nd All Together/All for One—The Best of Croatia event, a festival of intangible cultural heritage, tourism events, attractions and destinations.

od 8. - 13. 7. 2019. god.

Seminar bunjevačkog stvaralaštva Tavankut 2019.

Hrvatska matica iseljenika sudjeluje na VIII. Seminaru bunjevačkog stvaralaštva koji se održava od 8. -13. 07. 2019. god. u organizaciji HKPD Matija Gubec u Tavankutu.

Seminar obuhvaća sljedeće teme: ples, tamburaške tradicijske melodije, tradicijski instrumenti, tradicijske vještine - izrada predmeta od slame. Ovogodišnja tema seminara bit će bunjevački običaj **VELIKO PRELO**. "PRELO KUPI SVAKO MU SE DIVI, NEK SE ZNADE DA BUNJEVAC ŽIVI"

PREDAVAČI

Ivica Dulić, voditelj folklornog odjela HKPD "Matije Gubec": Izvorni oblici bunjevačkih plesova sa osvrtom na tradicijsko i scensko oblačenje -ples
Kata Suknović, dipl.ing. tekstila: Vrste tekstila stare bunjevačke nošnje te primjena novih materijal u izradi novih nošnji prema

starim predlošcima- teorisko predavanje o Bunjevačkoj nošnji

Tamara Štricki Seg, master teoretičar umjetnosti- etno muzikolog: Bunjevačko pjevanje. Ljubica Vuković Dulić, prof. povijesti i povijesti umjetnosti : Crtice iz prošlosti
Ladislav Suknović, dipl. pravik : Povijest HKPD "Matije Gubec" iz Tavankuta
Vojislav Temunović, profesor glazbene kulture i tambure: Glazbena pratnja bunjevačkih pjesama i plesova
Augustin Žigmanov – tradicijska glazbala: gajde i frula
Skenderović, profesorica. Radionica perlica i suvenira od slame
Branka Vujić- asistentica

Tijekom trajanja seminara svaku se večer održavaju kulturni programi poput tamburaških, folklornih, filmskih večeri.

Uz plesna predavanja održat će se i pre-

zentacija tradicijskog načina odijevanja te odijevanja prilagođenog scenskoj izvedbi. Polaznici plesnog seminara u okviru aktivnosti imaju predviđenu i prezentaciju i radionicu izrade ukrasa od slame. Na kraju seminara 14. srpnja 2019. u Tavankutu će se održati žetveni običaj Dužijanča te je to prigoda da zainteresirani mogu prisustvovati i u njemu sudjelovati.

TROŠKOVNIK I UVJETI SMJEŠTAJA

Školarina: 25 eura

Smještaj :

- Višekrevetne sobe u prostorijama udruge i mjesne škole
- dvokrevetne sobe u privatnom smještaju

Cijena punog pansiona je 15 eura po danu.

Više informacija:

matijagubectav@gmail.com

Web: www.matijagubec.rs

PRIJAVNICA VIII. SEMINAR BUNJEVAČKOG STVARAŠTVA

Tavankut od 8.-13. 07. 2019.god.

Ime i prezime

Adresa, poštanski broj

Broj telefona/fax, mobitela

E-mail adresa

Datum i godina rođenja

Naziv udruženja kojeg predstavljate

Adresa i broj telefona /faksa, e-mail adresa društva kojem pripadate

PRIJAVLJUJEM SE NA SEMINAR: (staviti x u prazno polje pokraj)

1.	BUNJEVAČKI NARODNI PLESOVI, OBIČAJI, PJESME I NARODNA NOŠNJA	
2.	BUNJEVAČKA INSTRUMENTALNA GLAZBA TAMBURA	
3.	BUNJEVAČKI TRADICIJSKI INSTRUMENT- GAJDE - FRULA	
4.	OSNOVE SLAMARSKJE UMJETNOSTI - SUVENIRI OD SLAME	

Mjesto i datum:

Potpis:

HKPD "Matija Gubec"

Marka Oreškovića 10

24214 Tavankut

Vojvodina, Republika Srbija

Telefon: +381 24 4767 048

Mobitel: +381 64 14 84 144

Fax: +381 24 4767 048

E-mail: matijagubectav@gmail.com

Web: www.matijagubec.rs

<https://www.facebook.com/seminartavankut?ref=hl>

https://www.facebook.com/hkpd.matijagubec?ref=tn_tnmn

https://www.facebook.com/suveniri.odslame?ref=tn_tnmn

Za plaznike mlađe od 18 godina molimo da roditelji potpišu suglasnost za pohađanje seminara

POTPIS RODITELJA: _____

NAPOMENA: Popunjeni prijavni listić potrebno je najkasnije do 15..06. 2019. Uputiti na adresu: HKPD "MatijaGubec", MarkaOreškovića 10, ili putem telefaksa broj (381 24) 4767048 ili mailom na matijagubectav@gmail.com Seminar se plaća na licu mjesta prija početka seminara.

Zlato, sok i pjesma

Sokovi koje u Vinkovcima proizvodi Danijel Cirimotić dobivaju se hladnim prešanjem, bez dodataka vode, šećera i aditiva te imaju certifikat Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, jamstveni žig 'Živjeti zdravo'

Tekst i foto: **Silvio Jergović**

UVinkovcima mnogi poznaju svestranog i srdačnog Hrvata podrijetlom iz Janjeva, Danijela Cirimotića i njegovu obitelj. Danijel je rođen na blagdan blaženog Alojzija Stepinca 1968. godine u Janjevu, gdje je i najstarija hrvatska dijaspora. U Hrvatsku se doselio 1990. godine s namjerom da studira teologiju. Bio je tri i pol godine kod franjevaca u samostanu. Prije dolaska u Vinkovce pjevao je u poznatim janjevačkim crkvenim zborovima. Oženio se 1995. godine, ima troje djece, a 1996. došao je u Vinkovce. Bavi se zlatarstvom od 1996. godine. Prije desetak godina otvara dječji butik koji vodi supruga, s četvero zaposlenih.

Već 2014. otvara pogon za hladno prešanje prirodnih sokova, dakle bez

dodataka vode, šećera, bez ikakvih aditiva. "Na početku je, eto, bila nekakva nada da će se tržište otvoriti, pogotovo kod nas ili za izvoz. Međutim, svih tih godina nekako se borimo uz gubitke." Danijel ističe da su uspjeli dobiti i certifikat od Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, jamstveni žig 'Živjeti zdravo'. Tada je zavod sve njihove proizvode detaljno analizirao u ovlaštenim laboratorijima. "Danas smo na izmaku snaga i već smo odlučili dići ruke od svega toga, prodati sokaru, međutim nema nikog tko bi to uzeo i radio." Danijel ima svoj zlatarski posao gdje mora stalno biti prisutan tako da mu je teško posvetiti se sokari čitav radni dan. Ističe kako bi bilo dobro da neka mlada obitelj to prihvati. Međutim, teška je situacija, većinom ljudi radije sele van nego da ostanu raditi, a jako puno ima voća. U Hrvatskoj ima puno voćara koji nemaju kamo s voćem, voće im leži na zemlji, ne mogu

ga prodati, pogotovo u dolini Neretve. To je bio jedan od motiva zbog čega je Danijel uložio u proizvodnju prirodnih voćnih sokova.

IZNIMNO DRUŠTVENO AKTIVAN

Riječ je o sokovima od jabuke, kruške, marelice, breskve, matičnom soku arije, kupine, maline, mandarine s korom i jabukom, limuna s korom i jabukom, grejpa... Sokovi su hladno cijeđeni, pasterezirani na 80 stupnjeva bez ikakvih dodataka i aditiva za održavanje kvalitete, a trajnost im je godinu do dvije. Danijel ističe da su po tome i dobili taj certifikat te naglašava kako traži suradnju s našim iseljenicima za plasman sokova na međunarodno tržište. "Jedino mi je to sada velika nada koja bi eventualno spasila pogon da ga ne zatvorimo, da to ne propadne, s tim da bi tu najmanje dvadesetak ljudi moglo raditi, a uz sve to spasili bismo i puno OPG-ova u našoj županiji koji nemaju kamo s voćem i povrćem."

Danijel pjeva u crkvenom zboru vinkovačke župe sv. Euzebija i Poliona od 1996. godine te od 2003. godine u poznatoj klapi MPG Lipa iz Vinkovaca. Aktivni je član Ogranka Matice hrvatske u Vinkovcima. U svojoj župi član je ekonomskog vijeća. Čest je suradnik vukovarske podružnice HMI-ja, a puno pomaže i potrebitim ljudima, volontira u udruzi *U ime obitelji*.

Ponosan je i što su u njegovoj obitelji dva strica poznata svećenika. Jedan je pater Luka Cirimotić, koji je kao tek zaređeni svećenik nosio u katedrali lijes pokojnoga blaženog Alojzija Stepinca, a drugi je mons. Antun Cirimotić, koji je još uvijek u Skoplju i u mirovini je. Danijel ističe kako je njegova obitelj velika i brojna. Deseto je djece u obitelji, a osmero ih je živih. Da su živi, njegovi roditelji danas bi imali 37 unučadi i 44 pranučadi. ■

ENG *Danijel Cirimotić is well known in Vinkovci as a multitasking and jovial businessman with roots in the Janjevo Croatian minority enclave. He produces natural cold-pressed juices with no added water, sugar or additives. His products are certified by the Croatian Institute of Public Health and carry the 'Živjeti zdravo' ("Living Healthy") packaging symbol.*

Uspjeh se ne postiže preko noći

Mnogi hrvatski iseljenici, u nekoliko migracijskih valova, napustili su svoje domaće ognjište i pošli u prekomorske zemlje ne bi li uspjeli. Rijetki su se popeli na tron uspješnosti. Jedan od njih bio je Miho Mihanović. Ovo je priča o njemu objavljena u "Jadranskoj straži", broj 4, iz 1938. godine.

vrijeme po našim selima nije bilo škola. Nikola, Ivan i Bartul tek u svijetu naučiše čitati i pisati. Miha je seoski župnik podučavao u čitanju i pisanju. Od desete do dvanaeste godine učio je privatno u Korčuli, pak (onda) otišao k bratu Ivanu u Rio, u Brazil, gdje je u kratko vrijeme naučio portugalski jezik, čije mu je znanje kasnije uveliko koristilo u poslovanju s Brazilom. God. 1874. brat Ivan i on odoše iz Rija k bratu Nikoli u Buenos Aires. U Buenos Airesu brat Nikola ga dade na školu, da uči španjolski i engleski jezik. Htio je da Miho postane ljekarnikom. Ali je krv i Miha vukla na more. Ukrca se kao komesar na jedan bratov parobrod. Radio je, štedio, opažao i učio. S vremenom odijeli se od brata, da se osovi na vlastite noge, i postade pomorskim agentom u gradu Bahia Blanca na Atlantiku, pak suvlasnikom te vlasnikom parobroda.

PRVO DRUŠTVO ZA PLOVIDBU IZMEĐU ATLANSKIH LUKA

Nikola Mihanović razvijao je svoju djelatnost na rijekama La Plata i Uruguay. Brat Miho odabere za područje svoga rada argentinske luke na Atlantiku. Njegovo društvo "Sud Atlantica" bilo je jedno od prvih društava koje je uspostavilo plovidbu između atlantskih luka. Osnovao ga je 18. siječnja 1889. kad mu je bilo tek 27 godina s parobrodom "Toro". Tri godine kasnije Miho kupi drugi parobrod kojemu nadjene ime "Vacca" ili "Krava". Poslije "Bivola" (Toro) došla je "Krava". Sa "Vacom" produži Miho svoju prugu

"Prevoženje marve donosilo mi je sreću", rekao je jednom pokojni Miho, "zato sam nekolicini svojih lađa dao imena životinja".

Tekst: **Damir Račić**

Dana 6. ožujka ove godine, u 76. godini života preminuo je u Buenos Airesu Miho Mihanović, jedan od najistaknutijih naših ljudi u dalekom svijetu, poznat i u Argentini i u domovini kao uspješan brodovlasnik, kao vrlj domoljub i kao plemeniti filantrop. Rodio se u Dolima, jednome malom selu nedaleko od Dubrovnika. Otac mu Petar posjedovao je

jednu malu "trabakulu", zvanu "Fortunata". Imao je pet sinova: Petra, Nikolu, Ivana, Bartula i Miha. Najstariji brat Petar ostao je s ocem kod kuće, a ostala braća, jedan za drugim, odoše u daleki svijet da bi zaradili toliko novaca kojima bi kupili ocu novu i veću "trabakulu".

Porodica Mihanović imala je more i pomorstvo u krvi. Brat Ivan je od iskracanog mornara postao ship Chandler u Rio de Janeiru. Brat Bartul postao je vrstan pomorac na rijeci La Plata. Osim Miha, sva su braća bila nepismena jer u ono

Likovna kolonija

Obiteljska kuća u Buenos Airesu

Hrvatska matica iseljenika suorganizator je 22. međunarodne likovne kolonije PETROVIĆ-REŠETARI

Pozivamo vas na 22. međunarodnu likovnu koloniju "Petrović-Rešetari" koja će se održati 15. i 16. lipnja 2019. u Rešetarima. Očekuje se dolazak slikara iz Vojvodine, BiH, Mađarske, Austrije, Italije i Hrvatske, budite i vi dio rešetaračke slikarske priče.

Književno-likovno društvo REŠETARI osigurava smještaj, prehranu i materijal za rad (bez kistova).

Vaš dolazak očekujemo u subotu, 15.6.2019. do 9.00 sati u Rešetarima, Vladimira Nazora 30.

Prijave očekujemo do 1.5.2019. na 098/1329033 tajnica Društva, Marija Mlađen ili na 097/70617664 voditeljica Likovne grupe Petrović Vesna Dumičić.

Više informacija na devillaivan@gmail.com i folklor@matis.hr

do Carmen de Patagones i Viedma na teritoriju Rio Negro, a god. 1897. nabavi još jedan parobrod koji nazva "Sud", da simbolizira širenje svoga rada prema jugu. U lipnju 1899. Miho Mihanović uspostavlja u Brazilu prugu do Rio de Janeira, koju pojačava novim parobrodom "Juanita".

God. 1902. naručuje Miho u Engleskoj novi parobrod od 2500 tona. Sam putuje u Englesku da parobrod bude izgrađen prema njegovoj zamisli, podešan za plovidbu uzduž brazilske obale i s posebni instalacijama (konstrukcijom, pregradama) za prevoženje marve stoječki. S ovako udešenim parobrodom odolijevat će on kasnije konkurenciji jakih engleskih i njemačkih društava. Novom parobrodu daje ime "Dalmata", u počast svoje domovine. God. 1903. povećava svoju flotu parobrodom "Pomona", a god. 1904. sagradi novi parobrod u Engleskoj od 2.300 tona za službu na brazilskoj obali i nazove ga "Terneto" (Tele). Nakon dvadesetogodišnjeg opstanka svoga poduzeća, pod isključivim njegovim vodstvom i upravom, odluči Miho Mihanović da ga pretvori u anonimno dioničko društvo, pod istim imenom "Sud Atlantica". Pri ovoj transformaciji povećava se njegova flota raznim jedinicama, a sljedećih godina i parobrodima "Moinho Fluminense" (3.500 t) za prekomorsku službu.

DOPRINOS RAZVITKU JUGOSLAVENSKE TRGOVAČKE MORNARICE

God. 1920. flota društva "Sud Atlantica" sastojala se od 8 parobroda i 20 lancha pa se te godine Miho Mihanović odluči

povući iz posla nakon 31 godine života (u tuđini) i uspješnog rada. Compania de Navegacion Argentina Nicolas Mihanovich, koju ranije bješe kupilo jedno englesko društvo od njegova brata Nikole, kupi i Mihovu "Sud Atlanticu". Za vrijeme svoga poslovanja dvojica braće radila su nezavisno i odijeljeno, svaki na svome području, da se na kraju njihove kreacije sliju u jedno golemo poduzeće kojemu čitavo značenje daje naše hrvatsko ime "Mihanovich", što ga uvijek u svome naslovu nosi. Miho Mihanović bio je čovjek srcem neizrecivo plemenit i dobar. Plodove svojih uspjeha dijelio je sa svojim pomagačima, sa svojim mornarima, kapetanima, strojarima i činovnicima. On je išao i dalje: kad je svoje poduzeće pretvorio u dioničko društvo, darovao je svojim stručnim namještanicima određeni broj dionica prema godinama službe, pak im je u ime dividenda i pri prodaji društva dragovoljno podijelio ukupnu svotu. Pomogao je i razvitku jugoslavenske trgovačke mornarice. Uz Paška Baburicu, brata Nikolu Mihanovića, Frana Petrinovića, bio je sa znatnim udjelom i osnivač bivše Jugoslavensko-amerikanske plovidbe koja se kasnije s Atlantskom plovidbom pokapetana Iva Račića fuzionirala u današnji Jugoslavenski Lloyd, kojemu stoji na čelu gosp. Božo Banac. ■

ENG *Miho Mihanović was one of the most prominent Croatians in the world. He died in Argentina. He was known in his ancestral homeland as a successful shipowner, patriot and philanthropist. He was born in 1862 in Doli, a hamlet near Dubrovnik, and went on to found the first company for cross-Atlantic travel with his brother Nikola.*

25 godina bokeljske tradicije u Istri

Bokeljska mornarica u 2019. slavi 1.210 godina postojanja, a u Hrvatskoj djeluje u sklopu pet bratovština: Zagreb, Split, Rijeka, Dubrovnik, Pula. Najmlađa podružnica Bokeljske mornarice, ona pulska, Hrvatska bratovština županije Istarske "Bokeljska mornarica 809.", koja okuplja Bokelje i prijatelje Boke na području Istarske županije, također obilježava svoj mali jubilej - 25 godina djelovanja. Od početka pulsku udrugu vodi dr. Fredi Tripović, predano radeći na okupljanju Bokelja, čuvanju i održavanju bokeljske tradicije. Ova značajna obljetnica bila je i povod za razgovor s dr. Tripovićem koji je poput mnogih drugih Bokelja u Istru stigao početkom 90-ih godina

Tekst: Barbara Buršić Foto: Fredi Tripović

Dr. Tripoviću, kako je došlo do osnivanja pulske podružnice i koji su njezini ciljevi?

– Sve bratovštine u Hrvatskoj smisao vlastita postojanja pronašle su u njegovanju 12-stoljetne tradicije Bokeljske mornarice te u očuvanju, afirmaciji i predstavljanju ovdašnjoj javnosti kulturne baštine Boke kotorske, napose onoga dijela koji su stvarali pripadnici hrvatskoga naroda. Iako smo kao udruga registrirani od 1996., Bokelji i prijatelji Boke u Istri se okupljaju od 1994. godine. Zato ove godine obilježavamo 25 godina djelovanja. Početkom 90-ih godina u Pulu i Istru doselilo se mnogo Bokelja, a bilo je i onih koji su stigli i puno ranije. Danas brojimo oko 150 članova. Osnovna je zadaća naše udruge njegovati i čuvati povijesnu, kulturnu i duhovnu tradiciju zavičaja Boke kotorske povezujući slične povijesne i kulturne prostore kao što su Boka i Istra.

Veze Boke i Istre dulje su od 25 godina, kao i Vaša poveznica s Pulom.

– Nakon Prvoga svjetskog rata Istra je došla pod vlast Italije i u tim nesigurnim i nasilnim okolnostima nastupio je migracijski val. Tridesetak obitelji iz Istre doselile su se tada u Boku kotorsku, u grad Tivat, gdje je većina našla posao u tamošnjem brodogradilištu. Među njima je bila i obitelj moje mame. Stanovnici Tivta vrlo srdačno su ih prihvatili u svoje domove do izgradnje prvih objekata, tzv. 'baraka' u ulici koja je nazvana Istarska, a i danas postoji. Oni su, tijekom vremena, postajali Bokelji. Nije neobično da u Boki čujete prezime poput Peteh, Fažo, Lorencin, Grbin, Poropat, Lazarić, Radošević itd. Neki od

Nakon Prvoga svjetskog rata Istra je došla pod vlast Italije i u tim okolnostima nastupio je migracijski val te se tridesetak obitelji iz Istre doselilo u Boku kotorsku, u grad Tivat, gdje je većina našla posao u tamošnjem brodogradilištu.

Bokeljsko kolo 2019. u sv. Antunu

Proslava sv. Tripuna - msgr. Janjić

njih su se vratili u Istru sredinom prošlog stoljeća, a među njima su bili roditelji moje mame koja je ostala i osnovala obitelj u Tivtu. Povijest se na ovim prostorima ponovno poigrala sudbinama ljudi i raspadom Jugoslavije dio Hrvata iz Boke kotorske morao je napustiti zavičaj, a neki od njih doselili su se u Istru. Među njima sam bio i ja, potomak Istrana, sa svojom obitelji.

U okolnostima rata i neizvjesnosti još i danas pamtim srdačnost i dobro namjernost kojom su nas Istrani prihvatili. U znak zahvalnosti i očuvanja sjećanja na povijesnu povezanost Istre i Boke radimo na ostvarenju ideje o bratimljenju Pule i Tivta i tom prigodom želimo postaviti spomenik u Tivtu od istarskog kamena, rad Šime Vidulina, koji bi trajno simbolizirao povezanost ljudi ovih dviju regija.

Središnji događaj pulske bratovštine je proslava sv. Tripuna. Kako obilježavate ovaj važan dan za Bokelje?

– Bokelji koji danas žive u Istri svake godine na blagdan sv. Tripuna, 3. veljače, s radošću dočekuju i ispraćaju tripundanske svečanosti u pulskoj crkvi sv. Antuna, što se obično održava prve nedjelje nakon blagdana. Ove godine smo, iznimno, slavili blagdan sv. Tripuna 10. veljače jer nam je na našem jubilarom 25. slavlju gost bio kotorski biskup, mons. Ilija Janjić, koji je predvodio misno slavlje i tripundanske svečanosti. Tom prigodom mali admiral Bokeljske mornarice Domagoj Pasković govorio je "lode", najave tripundanskih svečanosti, a odred bokeljskih mornara u odorama

Bokeljske mornarice odigrao je tradicionalno kolo u čast sv. Tripuna uz glazbenu pratnju Puhačkog orkestra grada Pule. Zatim smo imali zajedničko druženje s biskupom, svećenicima crkve sv. Antuna, Bokeljima i prijateljima Boke te Bokelja Istarske županije.

Bokeljsko kolo ili kolo sv. Tripuna balate i na tradicionalnoj Bokeljskoj večeri?

– Tradicionalno se održava i Bokeljska večer uz svečanu večeru, ples, bogatu tombolu, igre. Bokeljska večer započinje izgovaranjem loda, a zatim slijedi kolo sv. Tripuna. Riječ je o srednjovjekovnom obrednom kolu. Izvodi se u 12 figura kojima se na simboličan i slikovit način prikazuju motivi iz života pomorca, a u koreografiji kola je vidljivo i njegovo sakralno ishodište te naglašena povezanost sa svecem. Kolo se pleše u Statutom točno određenim prigodama. U početku je to bilo isključivo u čast sveca. Kasnije se proširilo i na druge situacije, a odluka o sudjelovanju donosila se na skupštini udruge i to 2/3 većinom glasova. Kolo se nalazi i na listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Kada igramo kolo, obično izvodimo 6-7 figura.

Tijekom 25 godina djelovanja organizirali ste velik broj projekata. Koje biste posebno izdvojili?

– Da, tijekom ovih godina organizirali smo niz koncerata, humanitarnih akcija, izložbi, promocija knjiga. Više projekata ostvarili smo i u suradnji s pulskom podružnicom Hrvatske matice iseljeni-

Tripundansko kolo nalazi se i na listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Kada igramo kolo, obično izvodimo 6-7 figura.

ka. Realizirali smo i veće kulturne projekte kao što su Dani bokeljske kulture u Istri koji su se održavali u Puli te Dani Istre u Boki koji su se održavali u Kotoru, Tivtu, Herceg Novom i Budvi. Na tim višednevnim manifestacijama bilo je mnoštvo kulturnih događaja: koncerti, izložbe, kazališne predstave, gastronomske delicije, literarne večeri. Na žalost, već se neko vrijeme ne održavaju, no postoji želja da se ponovno održe. Svojom radom nastojimo pridonijeti multikulturalnosti na ovim prostorima te biti poveznica ovih dviju regija. ■

Sv. Tripun u Sv. Antunu - biskup i mali admiral

ENG In 2019 the Bokelj Navy celebrates its 1210th anniversary. It is active in Croatia through five fraternities in Zagreb, Split, Rijeka, Dubrovnik and Pula. On the occasion of this major anniversary we spoke with Dr Tripović who, like many other natives of Boka Kotorska, moved to Istria County in the early 1990s.

Višestruki prognanici

Prema knjizi psihologa Deana Ajdukovića "Psihološke dimenzije progonstva", kojeg je zanimao socijalni i psihološki portret prognanika iz Domovinskoga rata i njegove ratne traume, prognanici su ljudi koji izgube sve: dom, obitelj, krevet i foto album. I tijelo i sjećanje

Ante Guček i Mirjana Češljarević

Tekst i foto: **Lara Badurina i Nino Sorić**

Postoje, međutim, i pojedinci koji su i višestruki prognanici, oni koji su iz jedne zemlje pobjegli u drugu, da bi zatim pred neredima, ratom ili dugotrajnim krizama pobjegli u neku treću zemlju. Vizualna umjetnica Lara Badurina i scenarist Nino Sorić prema projektu "Kraj o liku/idemo doma", koji je započet u Argentini (studeni/prosinac 2018.), donose dijelove fiktivne priče bračnoga para koji se smatraju dijelom Lijepa Naše iako u njoj nisu rođeni i koje je teška situacija Latinske Amerike prognala iz Venezuele u Argentinu. Dvostruki emigranti sanjaju zemlju svog podrijetla, prvoga materinskog jezika, kao luku

mira i ljepote iako u njoj nisu niti rođeni. Priča je nastala za vrijeme boravka u Buenos Airesu te će u cjelini biti objavljena u knjizi "Monografije pejzaža". **Ante Guček, 65 godina, 2. generacija iseljenika i Mirjana Češljarević, 76 godina, 1,5 generacija iseljenika** Iza ugla pojavila se kočija okićena ukrasnim trakama i cvijećem, na njoj se vozila grupa djevojaka i mladića u nošnjama od kojih je jedan mahao velikom zastavom, a iza njih slijedila je kočija u kojoj su bili mladoženja u slavonskoj nošnji i mlada u bijeloj vjenčanici sa crvenim pasom i buketom crvenih ruža, za njima slijedila je cijela kolona kočija i ulica je odjekivala od tamburica, podvriskivanja i topota kopita. Žamor svatova je sveprisutan, Ante stoji sa strane i osmjehuje se, ali se i povlači korak od te gužve.

ĐUKA (otvara mala vrata na željeznoj kapiji iza njegovih leđa i pozove ga): Ej, lega. Skloni se.

Ante se zbunjeno okrene prema kapiji, a onda s osmjehom prepoznavanja dođe do Đuke.

ANTE: Đuka, još je bolje od onog što sam sanjao!

ĐUKA: He, he, a tek da vidiš ovo.

Đuka se pomakne i Ante stupi kroz kapiju i nakon jednoga jedinog koraka zaustavi se razapljenih usta i otvorenih očiju. Diše duboko, a Đuka iza njega zatvara vrata i galama se u trenu pretvara u šum...

...borova, koje na toj visini uvijek njiše blagi vjetar, dok Mirjana stoji na vidikovcu na Marjanu i promatra neobuhvatljivu liniju horizonta plavog mora. Brodovi, jedrilice i jedan trajekt koji odlazi prema otocima ostavljaju bijele tragove. U sunčano popodne počinju pjevati prvi među posljednjim preživjelim cvrčcima babljeg ljeta pa Mirjana mirno oslanja ruke na toplu kamenu ogradu i uživa ugodnu naježenost kože od vjetra koji njiše najtanje grane čempresa. Onda ispušta uzdah kakav ispuštamo kada se udaljavamo od nekog smirenog užitka i malim koracima počinje silaziti plitkim kamenim stepenicama prema veduti zvonika svetog Duje i rivi s klobucima palmi. Kad je prošla uz crkvu svetog Frane, zaokrenula je lijevo i konačno stupila na Prokurative, trg s tri strane omeđen zgradom s lukom visokih arkada, u kojima se svaki njezin korak vidio umnožen u odrazima izloga. Dok se približavala kafiću s pletenim stolicama u najdubljem i najsunčanijem kutu trga, nasred kojeg se sunčala jedna bijela mačka, iz kafića ju je dočekao početak pjesme;

.....Rekli su mi najgore o tebi

*nisu nikad pričali o sebi
rekli su mi ono ča su tili
virova san, stariji su bili.*

Sjela je za pletene stolice, pod sun-cobran, pila kavu i sok svježe iscijeđene naranče i slušala.

*rekli su mi ono ča su znali
virova sam jer san bija mali...*

Zazvonio joj je mobitel. Izvadila ga je iz torbe i odgovorila.

ONA: Halo....

ON: Halo, draga, ovdje Ante, tvoj sam Argentinac, bolje pivam neg' Kićo Slabinac!

Klaudio Katunar

Željko Kranjčević Winter

ONA: Kako ti je, dragi, kako si putovao?

ON: Od Đakova preko Seljmenaca, u svatovima ostah bez novaca.

ONA: O Bože, pa jel imaš za kartu nazad, neka ti Đuka posudi!

ON: Đuka dao, snaše oduzele, udri Ante brigu na veselje. Tamburaša trebam da me prati, šta čekate zlačani dukati.

ONA (zabrinuta): A sad ozbiljno, kakvo je to selo kod tvojih prijatelja?

ON: Ah. Probudio sam se u sobi kod Đuke u Davoru. Cijeli gradić živi na Savi, pola ljudi radi kao kapetani i mornari na riječnim brodovima. I idu. Od Davora do Amsterdama. Rijeka nekad ostavi bočne rukavce da se zatvore i nastanu bazeni puni ribe. Vidio sam kako djeca love ribu rukom. Sava je rano jutros u daljini bila tako tiha pa čuješ samo šuštanje listova dok voda pere preduge grane vrba uz potoke koji im korijene žmahu, i odlaze dalje u rijeku. I pijetlovi su kukurikali bez nadglasavanja. I još

nešto što nećeš vjerovati. Kunem ti se... Šetao sam se i vidio kako iznad ravnice izlazi ružičasto sunce. Tek nakon nekoliko trenutaka postalo je žuto i bijelo. I sva su polja žita bila ružičasta pa su tek onda postala zlatna. Znaš, kad sam bio mali u Buenos Airesu i kad sam u školi trebao opisati gdje živim, uvijek sam zamišljao da ću napisati nešto kao *Moje selo okruženo je ravnica, brežuljcima i šumom. Kroz njega teče potok, a moja kuća je pokraj potoka. Najviše volim svoj zavičaj u ljeti jer ja i moji prijatelji idemo na treninge i utakmice pa se smijemo i šalimo*. Evo, svatovi dolaze, Đuka im otvara kapiju... A sad čekaj, morat ću ići, dolaze kraljice.

ONA: Kraljice!?

ON: Djevojke, nikad to nisam vidio, hodaju u bogatim slavonskim nošnjama, s golemim muškim šeširima, cilindrima napravljenim samo od cvijeća, od vijenaca i imaju prave sablje u ruci. I pjevaju

ljubavne pjesme. A onda kad ih gledaš... udare drmeš! Evo ih dolaze kod Đuke.

ONA: Pa ženi se susjedov sin, ne Đukin.

ON: Da, ali u Davoru samo Đuka ima ovako veliko dvorište da ih sve primi. Pruža mu se dok te oči služe. I svo je ravno. Zovem te ujutro. Putujem sutra uvečer iz zlatnog mora na tvoje plavo. Idemo na festivale klapa i šansona kad stignem.

Ona zatvara mobitel, promatra more u daljini pa podigne ruku, doziva konobara, nešto mu kaže, on odvrati klimanjem, donosi joj još jedno piće i pušta glazbu.

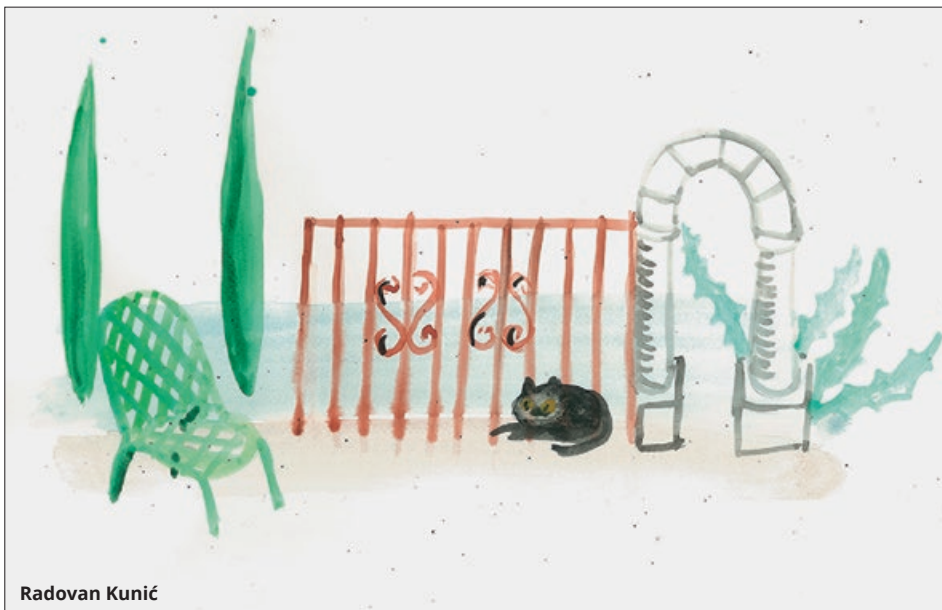
Još jednom da se rodi, nemirno ovo tilo,

Zvezdu će istu sliditi, i bi će ča je bilo.

On hoda u redu između kraljica. Kao kralja prati ga po pet djevojaka sa svake strane, odjevenih u nošnje sa sabljama kao straža iza kojih idu tamburaši. On hoda kao opijen. Otvara usta.

ON: Prošla je mladost moja, dal itko za nju mari, i ča su stukli mladost, i prsti na gitari. Ovo je naša pisma, jer ništa nas ne dili, i vi ste kao i ja, iz iste čaše pili.

Svatovi uz pocikivanje odlaze u ravnice praćeni ljudima u nošnjama i tamburama. ■

Radovan Kunić

ENG There are people that have relocated multiple times, moved out of one country to another, only to move again to a third country in the face of turmoil, war or some extended period of crisis. Artist Lara Badurina and screenwriter Nino Sorić, as part of *The Land About the Character / We're Going Home* project launched in Argentina (November/December 2018) present excerpts of the story of a fictional husband and wife that feel a part of Croatia in spite of not being born there and that have moved from Venezuela to Argentina in the face of the Latin American crisis. Twice removed from their roots, they dream of an ancestral homeland, ancestral tongue and a haven of peace and beauty they were not born in.

Obnova zgrada u funkciji kulture

Uz mnogobrojne zanimljive programe, u sklopu projekta Europske prijestolnice kulture Rijeka 2020. dobiva i obnovljene zgrade koje će ponajprije biti u funkciji kulture, no svakako će obogatiti i turističku ponudu grada. Tako se za Europsku prijestolnicu kulture obnavlja i preuređuje nekadašnji industrijski kompleks 'Benčić' u kojemu je još u rujnu 2017. godine otvoren Muzej moderne i suvremene umjetnosti (MMSU). Trenutno se punom parom radi u upravnoj zgradi bivše tvornice, prekrasnoj baroknoj palači u koju će se useliti Muzej grada Rijeke, a u 'Benčiću' će biti i Dječja kuća te nova Gradska knjižnica. Muzej će postati i brod Galeb, a u rujnu prošle godine otvoren je RiHub, u Grohovčevoj ulici, mjesto za sve informacije o projektu prijestolnice i za okupljanje građana. Izvor: www.rijeka2020.

MUZEJ MODERNE I SUVREMENE UMJETNOSTI

Nakon više desetljeća podstanarskog statusa, Muzej moderne i suvremene umjetnosti Rijeka dobio je svoj dom u tzv. H-objektu bivše tvornice 'Rikard Benčić', čime se počela ostvarivati vizija art-kvarta u Rijeci. H-objekt izvorno je izgrađen za potrebe tvorničkog pogona tvornice duhana 90-ih godina 19. stoljeća. Jedna od vrijednosti izložbenog prostora je zadržavanje podova u izvornome obliku, uz minimalne popravke, što zajedno s nosivim stupovima prostoru istodobno daje suvremenu notu i patinu.

Cjeloviti rad muzeja sa svim potrebnim sadržajima planira se realizirati u drugoj etapi u kojoj se računa na proširenje MMSU-a na ostatak prostora u prizemlju i dvije gornje etaže.

Ulazno predvorje u južnome dijelu prizemlja ujedno je i dnevni boravak, mjesto za zadržavanje s info pultom koji bi trebao funkcionirati kao prostor za manje događaje, ali primarno kao prostor koji posjetitelje usmjerava prema izložbama i edukacijskim sadržajima. Na katu se nalazi izložbeni prostor koji ima izravan pristup stubištima, odvojeno za osoblje i za posjetitelje.

PALAČA ŠEĆERANE – MUZEJ GRADA RIJEKE

Planiranom rekonstrukcijom i uređenjem ova prekrasna, jedinstvena barokna palača iz sredine 18. stoljeća postat će novo sjedište Muzeja grada Rijeke sa stalnim izložbenim postavom o gradskoj povijesti na dva kata i gotovo 1.200 četvornih metara.

U budućemu Muzeju grada u Palači Šećerane bit će moguće razgledati stalni postav o povijesti Rijeke – trajnu izložbu koja predstavlja povijesno putovanje kroz grad - od rimske Tarsatice sve do suvremenog doba. Zanimljivi artefakti i fotografije te predmeti posjetitelja vode kroz dva kata palače u 33 prostorije i pričaju mnoge riječke priče. Carski oraó, riječki oraó, prvi torpedó na svijetu, Mornarička akademija, Rijeka kao iseljenička luka, povijest gradskog kazališta, riječki neboderi, brodogradnja, glazba, riječki rock, povijest

Dječjoj kući sadržaj koji djeca osmišljavaju, stvaraju, dijele i primaju.

RIHUB: NOVI RIJEČKI KULTURNI CENTAR

RiHub objedinjuje nekoliko funkcija. U prvom redu zamišljen je kao informativni centar projekta Rijeka 2020 i centar programa Europske prijestolnice kulture u kojima sudjeluju građani. U njemu se nalazi multifunkcionalna dvorana koja ugošćuje mnogobrojne događaje te prvi otvoreni coworking prostor u Rijeci, u kojem samostalni profesionalci u kulturnim i kreativnim industrijama udružuju svoje resurse u zajedničkome radu.

RiHub je prostor za izložbe, međunarodne konferencije, edukacije i diskusije, a njegovo prizemlje zaživjelo je i kao prostor za povremeni i privremeni rad.

PUTEVIMA FRANKOPANA

Kulturno-turistička ruta 'Putevima Frankopana' obuhvaća ukupno 17 frankopanskih kaštela i 3 sakralne lokacije s područja Primorsko-goranske županije, od kojih će se mnoge obogatiti novorazvijenim interpretacijskim sadržajem te sve zajedno promovirati cjelovitom promotivnom kampanjom kao jedinstveni kulturno-turistički proizvod i destinacija.

Projekt štiti kulturno naslijeđe obitelji Frankopan na području Primorsko-goranske županije te stvara novu društveno-ekonomsku vrijednost uz njezinu turističku valorizaciju. Cilj je razviti kulturno-turistički proizvod čiji će sadržaji privući veći broj posjetitelja na lokacije kaštela koji nisu bili u prvom planu turističke ponude te na taj način oživjeti do sada manje razvijene krajeve županije. ■

ENG *As part of its stint in 2020 as the European Capital of Culture Rijeka will see some of its buildings renovated, primarily to serve as hubs of culture, but that will certainly also enrich its tourism offer. This effort will see the renovation and adaptation of the former Benčić industrial complex, where the Museum of Modern and Contemporary Art opened back in September of 2017. Work is now at full steam on the administrative building of the former factory, the stunning baroque palace that will be home to the City of Rijeka Museum. The Benčić complex will also be home to a Children's House and a new municipal library. The ship Galeb will be converted into a museum and September of last year saw the opening of RiHub in Ivan Grohovec street, a meeting place for people and a Capital of Culture info-point.*

velikih riječkih kompanija, Tvornice šećera, Tvornice duhana – samo su neke od tema koje će biti bogato i zanimljivo ispričane u stalnome muzejskom postavu u budućemu Muzeju grada.

NOVA GRADSKA KNJIŽNICA

Gradska knjižnica smjestit će se u tzv. T-zgradu u bivšem kompleksu 'Benčić', u sklopu projekta revitalizacije bivšega industrijskog kompleksa 'Rikard Benčić' za potrebe smještaja ustanova u kulturi i stvaranja kulturnog kvarta, sve u sklopu projekta Rijeka 2020 - Europska prijestolnica kulture. Građevina ima neprijepornu arhitektonsko-povijesnu vrijednost kao primjer industrijske arhitekture kraja 19. stoljeća i tadašnje tipologije proizvodnih građevina, a sastoji se od sutereza, prizemlja i tri etaže ukupne bruto površine 5.825,39 m².

Rekonstrukcija objekta u svemu će poštovati i slijediti izvorne gabarite građevine, izvorne otvore, konstrukcijska

i oblikovna rješenja, materijale i tehniku gradnje.

BROD GALEB

Brod Galeb Grad Rijeka kupio je na javnoj dražbi i to zbog činjenice da je zaštićeno kulturno dobro Republike Hrvatske, ali i brod zanimljive i burne povijesti koja je vezana i uz Rijeku. Galeb će postati podružnica Muzeja grada Rijeke. Naime, sam brod bio je dio svih režima 20. stoljeća i zato postaje muzej u kojem će imati glavnu ulogu. Transformacijom broda u muzej posjetiteljima će se ponuditi priča o režimu i vremenu koje i danas simbolizira i to ne samo u kontekstu bivše Jugoslavije, već bitno šire, a posjetitelji će moći razgledati najluksuznije rezidencijalne dijelove, u potpunosti restaurirane, uključujući i Titov apartman. Provedbom projekta brod će postati značajna turistička atrakcija kulturnog predznaka, čime će oplemeniti ponudu grada Rijeke u vidu kulturnoga turizma.

DJEČJA KUĆA

Obnovljena tzv. Ciglena zgrada postaje dom prve hrvatske Dječje kuće. Osnovni princip rada riječke Dječje kuće jest sinergija i multidisciplinarnost: sve programe, radionice i aktivnosti u koje će se djeca moći uključiti osmišljavaju i provodit će zajednički četiri gradske kulturne ustanove: Art kino, Gradska knjižnica Rijeka, Gradsko kazalište lutaka, Muzej moderne i suvremene umjetnosti te udruge, nezavisne organizacije, kao i razni stručnjaci. Sve aktivnosti osmišljene su za djecu od 0 do 12 godina, a radno vrijeme bit će svakodnevno i cjelodnevno. Kultura u Dječjoj kući seže puno dalje od filma, kazališta ili knjižnice i predstavlja puno više od sadržaja koji se gleda, sluša ili čita. Kultura je u

Trgovačko društvo RIJEKA 2020 d.o.o. poziva na partnerstvo u projektu Europske prijestolnice kulture

Javni poziv pokroviteljima i dobavljačima

Trgovačko društvo Rijeka 2020 d.o.o. objavilo je Javni poziv potencijalnim pokroviteljima i dobavljačima, odnosno gospodarskim subjektima koji žele pridonijeti kulturnom programu projekta Rijeka 2020 - Europska prijestolnica kulture u naravi (roba, usluge, radovi) ili u novcu i na taj način partnerski sudjelovati u ovom jedinstvenom projektu. Detalji Javnog poziva dostupni su na web stranici rijeka2020.eu, a svi zainteresirani najkasnije do 31. svibnja ove godine svoju ponudu dostavljaju putem e-maila, na adresu: budimopartneri@rijeka2020.eu.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika
učite kada želite i gdje želite

*A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.*

Sveučilište u
Zagrebu

srce

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga
kao drugoga i stranoga jezika

*The first on-line course of Croatian
as second and foreign language*

Jesenski semestar / Autumn semester

9. rujna - 1. prosinca 2019.
(prijave do 2. rujna)

*September 9 – December 1, 2019
(registration until September 2)*

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodleu)
 - 150 nastavnih aktivnosti
 - 24 sata online nastave u živo
 - iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
 - interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
 - mogućnost stipendije
-
- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
 - 150 learning activities
 - 24 hours of real-time communication online
 - experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
 - an interactive, communicative and individual approach to language learning
 - the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@gmail.com

Piše: dr. fra Šimun Šito Ćorić, Švicarska
(sito.coric@gmx.net)

Z

a kršćane svih tradicija Uskrs je ljudski neobjašnjiv planetarni događaj koji je pokazao da smrt nije smrt, nego samo nastavak života u nedokučivoj nam vječnosti. Komemoracija Bleiburga i križnih putova svake godine pada u uskršno vrijeme koje traje pedeset dana. Bilo je to od 1945. do 1990. jedino sveopće mjesto sjećanja na tu užasnu tragediju. Hrvati izvan domovine brižno su pazili, unatoč trajnim jugoslavenskim lažima, zatiranjima i ubojstvima, da se ne zaboravi ta nečuvena žrtva svoga naroda. Bleiburg je postao i ostao simbol i stvarno mjesto toga strašnog zločina. Nakon dolaska hrvatske države, Središnji odbor Hrvatskoga svjetskog kongresa (HSK) s uspjehom je pokrenuo temeljito uređenje dotad skromnog spomen-obilježja na Bleiburškom polju i predlagao dotičnim državnim i crkvenim ustanovama što bi se sve pri tome trebalo napraviti.

DOKUMENTARNA PUBLIKACIJA

Vidjevši manjak poznavanja osnovnih činjenica o "Bleiburgu", HSK je angažirao vrsnog poznavatelja te materije, povjesničara dr. Anđelka Mijatovića, da napiše, a mi objavimo tu dokumentarnu publikaciju. To smo i učinili pod naslovom "Bleiburška tragedija i Križni put hrvatskog naroda godine 1945." (HSK: Zagreb, 2007.). Ona se i danas tiska i širi u tisućama primjeraka. U Pogovoru toj studiji objavio sam i sljedeći podatak koji svakome imalo razumnom za početak dovoljno govori:

- *Prema dokumentima iz engleskoga Ratnog arhiva (War Office), objavljenih tek*

Čudesno vrijeme Uskrsa, vrijeme Bleiburga...

Komemoracija Bleiburga i križnih putova svake godine pada u uskrsno vrijeme koje traje pedeset dana. Bilo je to od 1945. do 1990. jedino sveopće mjesto sjećanja na tu tragediju, o kojem su se brižno skrbili Hrvati izvan domovine

nakon trideset godina kao "posljednja tajna" iz tog razdoblja (War Office 170 4465, prema N. Bethel, Das letzte Geheimnis, Ullstein: Frankfurt a. M., 1975.), između ostalog čitamo da se tada austrijskoj granici i demarkacijskoj engleskoj crti primicalo "ukupno dvije stotine tisuća hrvatskih vojnika", a koji su "eskortirali oko pet stotina tisuća civilnog pučanstva koje se htjelo prebaciti na englesko područje da bi se predali i stavili pod britansku zaštitu" (n. dj., str. 130.). Jedan dio tih hrvatskih izbjegličkih kolona pao je u ruke jugoslavenske vojske već na prostoru Slovenije, a drugi, koji se uspio probiti na područje mjesta

na oprez jer, eto, i među biskupima kao službenim nasljednicima apostola ima ljudi koji izdaju Isusov duh, ali i osnovno poslanje Crkve. Sad se pojavio i bivši predsjednik RH Ivo Josipović svojom tvrdnjom bez ikakvih dokaza da su onih dvanaest hercegovačkih franjevacu koje su partizani u samostanu na Širokom Brijegu u veljači 1945. pobili i zapalili bili "legitiman cilj vojnih djelovanja". A svi su oni u to vrijeme masovnih partizanskih zločina ostali u samostanu jer su znali da njima ni najokrutnija vojska nema što prigovoriti. Lucidni kolumnist Zvonimir Hodak napominje da je Josi-

To me podsjetilo na slučaj kad je zapala golema čast nas trojicu franjevačkih novaka da budemo poslani s Humca na Široki Brijeg sa zadaćom da uđemo u samostansko "sklonište" i skupimo ostatke kostiju dvanaest fratara tamo ubijenih i zapaljenih, a koje do te 1971. nitko nije smio dirati. Ostala mi je slika koju smo zatekli u skloništu: u jednom kutu je bila hrpa pougljenih kostiju, a po cijelom skloništu bile su kao "razbacane" kosti, male neprepoznatljive gorevine po crnoj vlažnoj zemlji. I danas su mi pred očima jedna malo duža slomljena kost koja se još zajedno držala te polovica lubanje koja nije izgledala nagorena. Zaključio sam da su tom fratru morali s nečim žestoko smrskati glavu. Mi smo sve to šutke skupljali i stavljali u vreće... O svemu tome ostavio sam opširnije pisano svjedočanstvo.

Vidjevši manjak poznavanja činjenica o tragediji u Bleiburgu, Hrvatski svjetski kongres kao krovna udruga naše dijaspore angažirao je vrsnog poznavatelja te materije, povjesničara dr. sc. Anđelka Mijatovića, da napiše i objavi dokumentarnu knjigu "Bleiburška tragedija i Križni put hrvatskog naroda godine 1945."

Bleiburg na austrijskom teritoriju, uistinu se predao britanskoj vojsci. Ali Britanci su ih onda predali komunističkoj Jugoslaviji.

Kakvi su se sve zločini događali nakon britanskog zločina predaje otkriveno je u dosad registriranih 1.702 jame samo u RH i Sloveniji. Oni koji dižu glas protiv komemoracije na Bleiburgu čine to jer su neinformirani ili su mentalni potomci britanskih i jugoslavenskih zločinaca toga doba. A likove i njihovo okruženje koji i danas patološki i zlurado znaju reći da partizani nisu temeljito obavili "posao" nakon 8. svibnja 1945., gnjusno je i spominjati. To što se ove godine teško osramotilo vodstvo austrijske biskupije na čijem je području Bleiburg skandal je prvog reda i poziv

poviće drug Marko Protić bio barem iskren: "Nije mi žao što smo ubijali fratre hitcima u leđa", reče. A neki od njih u ratu su spašavali progonjene ne pitajući koje su nacije ni vjere! Još 1971. hercegovački franjevci, koji su kao i tamoshnji narod dobro znali da su pobijeni franjevci nevinu, to su i pismeno u jednoj publikaciji javno argumentirali. Nju je odmah zabranio Okružni sud u Splitu, koji se pokrivao tek 'nepobitnom činjenicom koju ne treba dokazivati'. A onda je sudsko vijeće Vrhovnog suda Hrvatske (predsjedavao mu je Dražen Sesardić) ukinulo tu zabranu zaključivši da za nju nije bilo nikakve osnove i tako potvrdilo nevinost dvanaest ubijenih i zapaljenih franjevacu.

MILOSRĐE ZA NAJGORE GREŠNIKE

Koliko god znam da se zbog opomene za budućnost zločince i njihova zlodjelca ne smije pravdati ni prešućivati, ipak neka je daleko od nas mržnja i osveta. Sam Bog je za pravdu prema zasluga, ali i za milosrđe koje zlu sklonom čovjeku kao rijetko što treba. Koliko se god to nama ljudima činilo teško prihvatljivim, On će naći neko rješenje i za najgore grešnike osim ako, kao Lucifer, sami to ne požele. Od izdajica do partizanskih i svih drugih zločinaca! O tome nosim u sjećanju figuru s vrha jednog kapitela u crkvi sv. Magdalene u Vézelu u Francuskoj, iz 12. stoljeća. Prikazuje Isusa koji ne nosi na ramenima uobičajenu izgubljenu ovcu, nego - mrtvog i blago nasmiješena Judu! Očito, i to pripada tajanstvenoj Božjoj dobroti, ali i duhu uskrsnog vremena! ■

OBLJETNICA OPERACIJE BLJESAK

Dvadeset i četvrta obljetnica Vojno-redarstvene operacije (VRO) "Bljesak" u kojoj je 1995. oslobođena zapadna Slavonija obilježena je svečanošću kod spomen-obilježja "Kristalne kocke vedrine" u Okučanima, gdje su počast poginulima odali njihovi suborci, članovi obitelji i prijatelji te najviši predstavnici države, Sabora i Vlade. Na svečanosti obilježavanja obljetnice "Bljeska" u Okučanima sudjelovali su hrvatska predsjednica i vrhovna zapovjednica Oružanih snaga Kolinda Grabar-Kitarović, predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković, izaslanik premijera i ministar obrane Damir Krstičević, ministri unutarnjih polova i hrvatskih branitelja Davor Božinović i Tomo Medved i drugi dužnosnici.

KNJIGOMIR - JUNAK S POSEBNIM MOĆIMA

Zaštitni znak Noći knjige 2019. bio je Knjigomir - junak s posebnim moćima koje je stekao zahvaljujući čitanju knjiga i koji će svim "knjigoljupcima", i onima koji će to tek postati, svjedočiti i prenositi univerzalnu poruku o važnosti knjige i čitanja. Zaštitnik Noći knjige 2019. odabran je na tragu ovogodišnje teme manifestacije pod nazivom "Omiljeni likovi i junaci iz svijeta knjige i stripa". Noć knjige 2019. održana je 23. travnja u povodu Međunarodnoga dana knjige i autorskih prava i Dana hrvatske knjige što se obilježava 22. travnja. Na fotografiji ministrica Blaženka Divjak u društvu s Knjigomirom.

ZAVRŠENI 29. MARULIĆEVI DANI

Dodjelom festivalskih nagrada "Marul" na pozornici Hrvatskog narodnog kazališta (HNK) Split završeni su 29. Marulićevi dani, na kojima je prikazano 12 dramskih predstava u konkurenciji za nagrade, a nagradu "Marul" za najbolju predstavu u cjelini dobila je predstava "Emet" Ivane Šojat. Predstava "Emet" izvedena je u produkciji Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku. "Marula" za suvremeni dramski tekst festivalske predstave dobio je Miro Gavran za predstavu "Svaki tvoj rođendan" u produkciji Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. U obrazloženju nagrade naglašeno je kao je drama "Svaki tvoj rođendan" možda i najambicioznije Gavranovo djelo.

'WINGS FOR LIFE WORLD RUN' U ZADRU

Zadar je bio hrvatski domaćin sportsko-humanitarne utrke "Wings for Life World Run", koje se održava u isto vrijeme na više desetaka lokacija diljem svijeta, šestu godinu zaredom. S Liburnske obale krenulo je oko devet tisuća trkača koji sudjelujući žele skrenuti pažnju na ozljede leđne moždine i prikupiti sredstva za znanstvena i klinička istraživanja za njihovo izlječenje. Natjecatelji u kolicima i trkači zajedno sudjeluju u utrci.

MOTO ALKA NA 17. BOK FESTU U BJELOVARU

U središnjem parku u Bjelovaru otvoren 17. BOK fest. Festival je otvorio umjetnički direktor, glumac Goran Navojec koji je rekao kako je ovogodišnji festival posvećen velikanu hrvatskog glumišta, Ivi Gregureviću. Na samom otvorenju u središnjem parku održana je i izložba glumca nakon čega je uslijedila moto alka na kojoj su glumci isprobavali svoje alkarske vještine. BOK fest (punim nazivom Bjelovarski odjeci kazališta) je kazališna smotra, koja se održava u Bjelovaru od 2003. godine.

OBNOVLJENO HVARSKO KAZALIŠTE

Ministrica kulture dr. sc. Nina Obuljen Koržinek kao izaslanica predsjednika Vlade Andreja Plenkovića otvorila je obnovljeno Hvarsko kazalište, a programom "Ova lipost uzorita grihota bi da se stara" započelo je trodnevno događanje povodom otvorenja obnovljenog kazališta. Ministrica kulture istaknula je kako je prema mnogima prvo komunalno kazalište u renesansnoj Europi, Hvarsko kazalište otvaranjem svojih vrata omogućilo gradu Hvaru da postane mjesto kulturnih i društvenih susreta svih svojih građana. "Iako je u kronologiji najstarijih kazališta Europe Hvarsko kazalište treće po redu renesansno kazalište, njegova ga javna uloga čini jedinstvenim u povijesti teatra uopće", rekla je ministrica.

A Englezi valjda znaju!

Prema Transfermarkt, specijaliziranom portalu za praćenje tržišnih vrijednosti igrača i klubova, momčad Dinama vrijedi 72 milijuna eura, s tim da je od kraja rujna prošle godine do sredine ožujka ove godine ta vrijednost skočila za nevjerojatnih 47 posto

Tekst: **Željko Rupić** Foto: **GNK Dinamo**

Financijski odlična 2018. godina i sportski sjajna sezona 2018./2019. je iza Udruge Građanski nogometni klub "Dinamo", neprofitne pravne osobe iz zagrebačke Maksimirske šume. I dok svi znaju da je Dinamo, nakon gotovo četiri desetljeća, "prezimio" u Europi i sjajnim igrama ostvario sudjelovanje u osmini finala Europske lige, ali i puno prije kraja

Juniorska momčad zaustavljena je tek u četvrtfinalu UEFA Youth League, u Londonu je nakon jedanaesteraca bolji bio Chelsea.

prvenstva osigurao naslov državnoga prvaka, široj su javnosti nedovoljno poznati dosezi mlađih uzrasta zagrebačkoga kluba, jednako kao i pokazatelji njegova financijskog poslovanja.

Nakon što su iz daljnjeg natjecanja izbacili rumunjsku Vitorul Constantu, kazahstansku Astanu i slavni Liverpool, juniori Dinama zaustavljeni su tek u četvrtfinalu UEFA Youth League. Mlade Dinamovce zaustavio je u Londonu Chelsea i to nakon izvođenja jedanaesteraca budući da je regularni dio utakmice završio rezultatom 2 : 2, nakon što je Dinamo dvadesetak minuta prije kraja vodio 2 : 0. Također, osim za ljubljenicima u nogomet i pasioniranim promatračima događaja u "modrom" klubu, gotovo je nezapaženo prošao

i, po skromnom mišljenju autora ovih redaka, nesvakidašnji doseg druge Dinamove momčadi koji, osim u rezultatском smislu, donosi i vrijedna saznanja o organizacijskoj strukturi i ukupnom poslovanju kluba.

ELITNO NATJECANJE NAJBOLJIH ŠKOLA

Naime, Dinamova je druga, odnosno B momčad, odnosno ekipa sastavljena od igrača do 23 godine, uz napomenu da pravo nastupa imaju i po tri starija igrača, stigla do finala Premier League International Cupa, natjecanja koji mnogi vide kao neslužbenu Ligu prvaka u tome uzrastu, elitnoga natjecanja dvanaest engleskih i isto toliko kontinentalnih, europskih klubova. Za ovu prigodu

najbitnije je naglasiti da otočki klubovi nastup osiguravaju putem engleske lige za momčadi do 23 godine, a ostali dolaze na poziv organizatora natjecanja, engleske Premier lige koja prema vlastitim prosudbama poziva klubove s najboljim nogometnim školama-akademijama u Europi. A Englezi valjda znaju nešto o nogometu. Kada tome dodamo da je Dinamo pozvan već treći put, nameće se zaključak o iznimnom ugledu Dinamove struke u europskim okvirima. Prije nego što je u finalu u Londonu poražena od Bayerna, druga Dinamova momčad koju vodi Igor Jovičević prošla je grupu u kojoj su bili West Ham, Porto i Southampton, a nakon toga u nokaut fazi porazila je Tottenham i Southampton. Nomen est omen!

17 MILIJUNA DALA UEFA

Dinamo danas ima profesionalni ugovor s 48 igrača i deset trenera te prema Transfermarktu, specijaliziranome portalu za praćenje tržišnih vrijednosti igrača i klubova, momčad mu vrijedi 72 milijuna eura, s tim da je od kraja rujna prošle godine do sredine ožujka ove godine ta vrijednost skočila za nevjerojatnih 47 posto. Prema kriteriju tržišne vrijednosti igrača, "modri" su blizu da budu među stotinu najvrjednijih klubova na svijetu – stoti na toj listi, Feyernord, vrijedi 92 milijuna eura.

U kvalifikacijama ovogodišnje Lige

Dinamova B momčad, odnosno ekipa sastavljena od igrača do 23 godine, stigla je do finala Premier League International Cupa, natjecanja koji mnogi vide kao neslužbenu Ligu prvaka u tome uzrastu.

prvaka i u Europskoj ligi Dinamo je od UEFA-e uprihodio 17 milijuna eura, a podaci o financijskom poslovanju, izneseni na Skupštini kluba, sredinom ožujka, jednako su impresivni. Vlatka Peras, predsjednica Uprave kluba, prva žena u povijesti Dinama na toj funkciji, izvijestila je da je Dinamo u 2018. godini imao prihod od 435 milijuna kuna, rashod od 346 milijuna te ostvario 72 milijuna neto dobiti. Lani je prodano 6 tisuća godišnjih ulaznica, 3 tisuće više nego

sezonu ranije, a od ulaznica je ostvaren prihod od 13 milijuna kuna. Nije loše za jednu udrugu, rekli bi čak i zlobnici! ■

ENG *Zagreb's Dinamo football (soccer) club saw an excellent financial result in 2018 and a brilliant 2018/19 season on the pitch. Dinamo is back on the European competitive scene after an almost four-decade spat of poor showings and took part in the round of sixteen of the European League finals. It also clinched the national championship well ahead of the season closer. The general public, however, is less informed of the achievements of the Dinamo junior side and the club's financial indicators.*

U lipnju sportski susret dviju manjina

Nogometna utakmica hrvatske i srpske manjine u Tavankutu

U mjestu Tavankut, pokraj Subotice, 15. lipnja će se odigrati utakmica između nogometne reprezentacije srpske manjine iz Hrvatske i hrvatske iz Srbije, najavio je u četvrtak u hrvatskom programu Radio televizije Vojvodine (RTV) predsjednik Udruge nogometne reprezentacije hrvatske manjine u Srbiji Petar Kuntić.

Susret, uz svesrdnu potporu Hrvatskog i Nogometnog saveza Srbije, organiziraju Hrvatsko nacionalno vijeće (HNV), Zajedničko vijeće općina i Srpsko narodno vijeće u Hrvatskoj, a detalji susreta dogovoreni su nedavno u Beogradu u sjedištu Nogometnog saveza Srbije.

"Održavanje nogometne utakmice bit će i prilika za sastanak političkih predstavnika Hrvata iz Srbije i Srba iz Hrvat-

ske s ciljem da njihova suradnja i u području sporta bude u funkciji stvaranja boljih odnosa između dviju država. Na taj način, vjeruju, pokazat će kako pripadnici obje nacionalne manjine žele biti istinski most suradnje i davati svoj prinos daljnjem napretku odnosa između Srbije i Hrvatske", ističu u vodstvu hrvatske manjine u Srbiji.

Pregovore o odigravanju utakmice u Beogradu su u ime hrvatske manjine vodili predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Tomislav Žigmanov, vijećnik HNV-a Ivan Budimčević i Petar Kuntić.

Utakmica reprezentacija dviju manjina bit će odigrana točno tri godine poslije prvoga susreta u Vukovaru, kada su Hrvati iz Vojvodine pobijedili s 4:0. (HINA)

VATERPOLSKI EUROPA KUP – HRVATSKA DRUGA

Hrvatska vaterpolska reprezentacija poražena je u finalu Europa kupa u Zagrebu od Mađarske s 8 -10. Hrvatska je polufinalnom pobjedom protiv Španjolske izborila plasman na završni turnir Svjetske lige koji će se od 18. do 23. lipnja održati u Beogradu, no nije u finalu uspjela obraniti naslov osvojen prošle godine u Rijeci. U reprizi finala Svjetskog prvenstva Mađari su bolje otvorili utakmicu, povelili su s dva gola razlike, a u zadnju četvrtinu ušli su s vodstvom od 8 - 5, što se pokazalo nedostižnim. Najefikasniji u hrvatskim redovima bio je Loren Fatović s tri gola, Maro Joković zabio je dva, a Andro Bušlje, Ivan Buljubašić i Josip Vrlčić po jedan. U susretu za treće mjesto Španjolska je bila bolja od Italije, dok su Crnogorci peti zahvaljujući pobjedi nad Srbijom.

STRELJAŠTVO: SNJEŽANI PEJČIĆ ZLATO NA SVJETSKOM KUPU U PEKINGU

Najbolja hrvatska streljašica Snježana Pejčić osvojila je zlatnu medalju u gađanju malokalibarskom puškom, 50 m trostav, na natjecanju Svjetskog kupa u Pekingu, postavivši pritom i novi osobni rekord u finalu s 464 kruga, čime je za 4,5 kruga nadmašila drugoplasiranu Korejku Sang Hee Bae koja je imala najbolji rezultat u kvalifikacijama (1.178 krugova). Od 45 metaka ispucanih u finalu, Snježana je samo pet puta promašila centar i na kraju je ostala 0,7 kruga do svjetskog rekorda, koji s 464,7 krugova drži Talijanka Petra Zublasnig. Snježani Pejčić ovo je deveta pobjeda u natjecanjima za Svjetski kup, a sedma u malokalibarskoj pušci.

WTA ISTANBUL: TRIJUMF PETRE MARTIĆ

Hrvatska tenisačica Petra Martić pobjednica je WTA turnira u Istanbulu. Ona je u finalu svladala Čehinju Marketu Vondrousovou sa 1 - 6, 6 - 4, 6 - 1 za sat i 49 minuta igre. Za 28-godišnju Martić ovo je prvi WTA naslov u karijeri do kojega je stigla u svome trećem finalnom nastupu, čime je napredovala za četiri pozicije na novoj pojedinačnoj WTA ljestvici te je sada 36. tenisačica svijeta, dok je Donna Vekić ostala najbolje rangirana hrvatska igračica na 25. mjestu.

MLADOST OSVOJILA VATERPOLSKU JADRANSKU LIGU

Vaterpolisti Mladosti pobjednici su ovosezonskoga izdanja regionalne Jadranske lige. Oni su u finalu završnoga turnira igranog u Zagrebu svladali branitelja naslova Jug CO s 13 - 12. Za Mladost je ovo prvi naslov pobjednika Jadranske lige koja se igra od sezone 2008./09., a do njega su stigli nakon što su bili najbolji i u ligaškom dijelu natjecanja. Mladost je vodila tijekom čitavog finala, početkom četvrtine i sa sedam razlike (13 - 6), tako da konačni rezultat ne odražava pravo stanje stvari. Lovre Miloš postigao je tri gola za Mladost, po dva su dodali Cosmin Radu i Miloš Ćuk, dok je Hrvoje Benić bio strijelac pet pogodaka za Jug CO, a Loren Fatović zabio je tri.

HRVATSKI RUKOMETAŠI SVLADALI SRBIJU I OSIGURALI PLASMAN NA EURO 2020.

Hrvatski rukometaši su dva kola prije kraja osigurali nastup na završnome turniru Europskog prvenstva 2020. godine zahvaljujući pobjedi nad Srbijom 27 - 23 u dvoboju 4. kola skupine 2 kvalifikacija za EP, koji je odigran u nedjelju pred oko 7.000 gledatelja u zadarskoj dvorani Krešimira Ćosića. Hrvatsku su do pobjede predvodili Manuel Štrlek s osam pogodaka i Domagoj Duvnjak s četiri gola i četiri asistencije. Po tri pogotka postigli su Josip Božić-Pavletić i Marko Mamić. Hrvatska je sa sedam bodova osigurala plasman na Europsko prvenstvo, a Švicarcima koji ih imaju šest za to je dovoljan bod iz preostale dvije utakmice. Jednu će odigrati 12. lipnja kao domaćini u Zugu protiv Hrvatske, a četiri dana poslije gostovat će u Srbiji. Hrvatska će 16. lipnja u posljednjem dvoboju kvalifikacija ugostiti Belgiju u porečkoj dvorani Žatika.

EP GIMNASTIKA: SRBIĆ SREBRNI NA PREČI

Hrvatski gimnastičar Tin Srbić osvojio je srebrnu medalju u vježbi na preči na Europskom prvenstvu u poljskom Szczecinu. On je za svoju izvedbu u finalu dobio ocjenu 14.900, a bolji je bio samo sjajni Nizozemac Epke Zonderland s 15.266. Za 22-godišnjeg Srbića ovo je prva medalja s europskih prvenstava u karijeri, dok je 2017. godine u Montrealu osvojio naslov svjetskog prvaka. Zonderlandu je ovo treći europski naslov, nakon 2001. i 2014. godine, a usto ima i tri svjetska zlata te naslov olimpijskoga pobjednika iz Londona 2012. Brončanu medalju osvojio je najbolji iz kvalifikacija, Rus Artur Dalalojan s 14.800.

Zlatni rat na Braču

Foto: Ivo Pervan